

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Egyházi életünk reformja.

— Gondolatok az Egyh. Értekezlet közgyűlése után. —

Nagy volt a lelkesedés külső nyilvánulása az Értekezlet közgyűlésén, de mégis az, a ki egy mélyebb pillantást vetett az emberek érületében, észrevehetett bizonyos lanyhaságot az igazi hitélet terén. Ha azt akarjuk, hogy egyházkerületünkben feléledjen a hitélet, akkor az egyesek szunyadó lelkiületét kell felköltenünk. Az egyéneket, az egyeseket kell reformálnunk, ujjá átalakítanunk, mert csak így lehet üdvösen reformálni az egész egyházat is.

Egyes, felvetett gondolattal, legyen az bármily megkapó, világraszóló hatalmas gondolat, eredményt nem lehet még elérni. Nekünk tettekre van szükségünk s nem gondolatokra. A vallásos élet fejlesztésének titkait akarjuk megfejteni. Egymásután böngészünk az egyházmentő gondolatok legióit s hozuk felszínre az ezerszinű terveknek tömkelegét s megfedekezünk a legfontosabbról, az egyetlen dologról, a bibliáról s annak örök igazságairól. Egy szó sem esett annak terjesztéséről, behatóbb ismertetéséről a nép előtt és a bibliai igazságok érvényesítéséről.

Igaz, hogy különféle hálók vannak, a melyekkel a különféle halakat meg lehet fogni. De ez az öreg háló, a vén biblia, hitünknek egyetlen forrása, első sorban lép elő s követeli a maga jogait, a mikor lelkiépítésről, hitbuzgóságról van szó.

Ez a háló, a mely már eddig is annyi halat fogott, talán még nem szakadozott el oly nagyon, hogy a sutba kellessen dobni a többi ócskaságok mellé. Jó lesz előszedni s leveleiről lefuni azt a port, a mi a sok mellőzés következtében reá rakodott.

Megtanulhatjuk belőle a próféták, az apostolok, Jézus Krisztus életéből vett példák által a lelki gondozás előnyeit. Ezzel emelhetjük mi csak igazán református egyházunkban a hit-

életet. Itt tanuljuk meg azt a bizalmas, barátságos és szívélyes hangot, a melylyel hej de sok halat lehet fogni, mindenfélét, kicsit és nagyot egyaránt.

Ahol pedig nem használ a nyájas szó, a szívélyes beszéd, ott megmutatja az irás azt a kemény hangot is, a mivel a lelkiismeretet fel kell ébreszteni.

Egy dolog bizonyos s ez az, hogy külsőségek által nem lehet egyházi életünket s benne a hitéletet felkelteni, mert ez ellenmondásba jó a prot. elvvel, a mely Istent lélekben és igazságban óhajtja imádni. Tehát benső életünknek titkos sebeit kell meggyógyítani, ez volna első sorban a főteendőnk. Hiábavaló próbálkozás az, a mely egyházunk külső építésére irányul. Ha belső életében nem egészséges, nem életvidám, nem erőteljes, akkor veszendőben van ugyanis minden.

„Jobb az élet keresztyénség nélkül, mint a keresztyénség élet nélkül.“ Ezt egy igen bölcs protestáns író mondta. Mély igazság rejlik szavában, habár az látszólag ellentmondást fejez ki. Gyakran a paradoxon alatt lappang a legnagyobb igazság. Természetes dolog, azt senki se akarja bevallani, hogy az ő keresztyénsége élet nélküli való. Ennél a gondolatnál megáll az ész, gondolkozóba esik a lélek, megdermed a szív. Hijában, — mégis úgy van.

Az a keresztyénség, a mely csak holt szertartásból, külső istentiszteletből áll s hiányzik benne a hit élet, a szeretet, a reménység lelke, hiányzik az imádkozás alázatossága, hiányzik a keresztyén embernek munkássága, folytonos fejlődése, haladása s tökéletesedése, küzdelme s győzelme — ha mindez hiányzik, akkor igaza van az előbb idézett protestáns írónak.

A mai felekezeti s pártküzdelemben megfedekeznek erről az örök igazságról, a belső lélekről, a melynek igényei örökké valók. A protestáns alapelv nélkül, a mely a külsővel szemben a benső életre fekteti a fősúlyt, a

felekezeti békességre való igyekezet is csak olyan, mint a temetői békesség, mint a halottak csendessége. A protestantizmus még a békesség hirdetésében is harcra kényszeríti az ellenfelet, mert mindig a fején találja a szegyet, olyan pontokon, ahol lehetetlen fel nem szíszegni.

Mikor kibontjuk a zászlót a vakhít s a babonáság leküzdésére, akkor eszünkbe jut Erdélyben a protestantizmusnak százados küzdelme, eszünkbe jut református egyházunknak hagyományos szabadságszeretete és szabadságtisztelete. E zászlóval harcolunk s esünk el, ha kell, de meg nem adjuk magunkat soha, de soha.

De térjünk vissza belső bajainkhoz. Nem az a baj nálunk, hogy a felekezetek közt nincs meg a békesség, hanem az, hogy a mi református anyaszentegyházunkban is hiányzik az egyetértés. Mindenki első, mindenki püspök szeretne lenni s az evangéliom szelidsége helyett ökölbe szorított kézzel rohannak az első helyre s taszigálják félre az utban állókat.

A lelkiismeretes kötelességteljesítés már nem boldogít. Kapaszkodás, protekciókeresés és hajhászás lép ennek helyébe. Ma már ismeretlen fogalom az, hogy valaki csendes kis körében megelégedett s boldog lehessen. A nagy világ zajába törekszik az ember s nem gondolja meg, mily könnyen elbukhatik ott, ahol oly örületes a verseny az emberek közt.

Lelkészekre nézve az ilyen harcz végtelen veszedelmes. Képtelenek lesznek másokat az üdvösség forrásához vezetni, ha saját belsőjükben is megbillent az egyensúly. Eltompul az érzékük a Jézus Krisztusban való gyönyörűség iránt s így másokat sem vezethetnek erre az igazi lelki öröme. — Valóban semmi sem teremthet a lelkész szívébe nagyobb poklot, mint a lelkiismeret lesújtó ítélete. Ez ellen igyekeznünk védekezni, a mikor keressük a szórakozást a mámorító örömeinkben, a műélvezetekben vagy pedig az ivásban, mulatságokban. Az egyik üzleti számításokban igyekszik elaltatni a benső szózat panaszos hangját, a másik talán tudományos kutatásokkal van elfoglalva. Akárhogy is van a dolog, az az egy biztos, hogy szórakozásra törekszünk, nehogy valamiképen a lelkiismeret benső szemrehányásait kellessen végig hallgatnunk.

Azonban hiábavaló minden törekvés. A követ elhengerithetjük, de mindig visszagurul az mireánk. Igyekszünk tehát megalkudni. De ezzel szemben a lelkiismeret fensége újra tiltakozik. Mentegethetjük magunkat. Azt mondjuk, mások csábitottak el. . . Ugy nem szégyeljük magunkat ilyen kifogást használni, mi büszke református papok, akik oly kevélyek vagyunk függetlenségünkre s arra az önérzetre, hogy saját tetteinkért mi vállaljuk a felelősséget.

Megjegyzem, hogy mikor itt lelkészekről beszélek, beleértem a világi papságot is.

Ha arról van szó, miként szépítsük magunk előtt hibáinkat, akkor valóságos személyvesztő bűvészi játékot fejtünk ki. Milyen jól tudjuk az erény mezébe felöltöztetni a tévedést, tiszteletreméltó takarékoságnak nevezük a piszkos fősvénységet, a gorombaságot nyílt őszinteségnek mondjuk, a gyávaságot szerénység névvel szépítjük s a vétkeket szerencsétlenségnek nevezük.

Nem tiszta komédia ez? Nem a legnagyobb önámítás ez? Ha valaki megcsal bennünket, haragszunk reá s képesek vagyunk azonnal a legmesszebb menő hadat megizenni neki. De már, ha mi magunk csaljuk meg magunkat, erre szemet hunyunk s a feledés jótékony fátylát borítjuk reá.

„Az ember színész és háromféle álarczot visel.“ Az egyik álarczcal elrejtí saját lelkét önmaga előtt, a másikkal felebarátja előtt s a harmadikkal Isten előtt.

Göndolkozunk egy kicsit rajta, vajjon nem használtuk e hármas álarczot mi is, református egyházi és világi papság is.

Ha tehát reformálni akarjuk az egyházat, erre nekünk mindig folytonos szükségünk van szemben a római hitűekkel, akkor első sorban az egyesek javulását, javítását, újjászülését kell szem előtt tartani.

Valóban szerencsések lehetünk már akkor is, ha a Tordán felvetett sok komoly gondolat néhány emberben legalább komoly követőkre talált, kik az eszmét otthon megvalósítják azokkal az eszközökkel, a melyek legközelebb állanak hozzájuk. Mert részletes előírást nem adhatunk. Ott a biblia, ott az élet. Megtalálhatja mindenki az utat, csak őszintén kell keresni azt.

Király Béla.

A káté.

— Tanulmány a theologia pastorális köréből. —

Eugène Ménégosz után ifj. Bartók György.

«Feltétlenül szükséges, hogy minden keresztyén ember ismerje a kátét. A ki nem ismeri, nem érdemli meg, hogy a keresztyének közé számláltassék.» Luthernek ezen szavát írva Ménégosz párisi egyetemi tanár a káté fogalmáról írott munkája felé.

A tudós francia theologust lelkipásztori működésének kettős tapasztalata indította munkájának megírására. Egyfelől az a tapasztalat, hogy jó catechetikai oktatás hiánya veszélyt rejt magában nemcsak az individualis valláserkölcsei élet, hanem az egész keresztény vallásos épülete szempontjából is. Másfelől pedig azon tapasztalat, hogy tökéletes catechetikai oktatás alapján a keresztyén vallásos műveltség igen tökéletes és komoly lehet. Azt is konstataulta Ménégosz, hogy Franciaországban még a káté fogalmáról sincsenek teljesen tisztában az emberek és ennek oka valószínűleg az, hogy mai napig sincsen olyan francia káté, mely a többiek felé emelkednék különösége által.

Lássuk tehát miként állapítja meg Ménégosz a káté fogalmát. Lássuk 1., Mit értünk káté alatt, 2., ki

a káté anyaga, 3., milyen a káté formája, 4., miként kell tanítani a kátét.

I.

A káté fogalma.

Mindenek előtt ezen igen elterjedt véleménynyel kell szembeszállanunk, a mely szerint a káté csupán gyermekeknek való. Ez okból ki szoktak zárni a kátéből minden olyan dolgot, mely a gyermek képességét felülmulja. Az ilyen felfogás mellett azonban, ha teljesen komolyan akarják érvényesíteni azt, az embernek semmi sem fog sikerülni, mert az isteni dolgok mindig felülmulják az emberi értelmet. Ilyen felfogás mellett a catechetisatio gyümölcse nem lesz egyéb, mint egy csomó határozatlan eszme, mely a bizonytalan vallásosságot szokta jellemezni. Az ilyen chtéchtisationak következménye azután, hogy a gyermek konfirmálás után félredobja a kátét, mint valami játékszert. És fájdalom! nem csupán a könyvet, hanem annak tartalmát is, mert gondolkodásában a könyv és tartalma szétválaszthatatlanul egygyé olvadt.

Ménégoz véleménye szerint a káté felserdültek részére való. És ha a gyermeket kátéra tanítjuk az azért van, hogy elérkezve abba a korba, hol eszt használja, ismerje azt alaposan és a szerint rendezze be életét. Mert a Luther fennemlített nézete mindenkor igaz marad.

A káté egy olyan vallásos kézi könyv, mely az egész keresztyén nép számára való. Szól az ifjunak és vénnek, tudónak és tudatlannak, a theologusnak éppen úgy, mint a laikusnak. És mivel mindenki számára való, mindenki felfogásához kell, hogy szabva legyen. És itt van az a nagy problema, a melyet meg kell oldani, a nagy nehézség, a melyet le kell győzni.

E szempontból már igenis azt állítjuk, hogy a káténak a gyermekeket szem előtt kell tartania. Oly módon kell szerkesztve lennie, hogy a gyermek kevés megerőltetéssel teljesen megértse és tökéletesen elméjébe vesse, de szigoruan számúze kell lennie belőle mindennek, a mi a gyermeket. Teljesen és specialisan a nép számára való. Szolgáltatnia kell a szegény munkásnak, ki reggeltől-estig munkában van és elfáradva tér családjához s nincsen ideje az olvasásra. Szolgáltatnia kell földmivesnek, a ki konfirmálása után, többet soha sem törődik könyvekkel. Szolgáltatnia kell az özvegy-asszonynak, ki nem tud sem írni sem olvasni és a kinek szomszédnépe szívesen feláldoz egy-egy percet, hogy megtanítsa őt a vallás elemeire.

A káté kell, hogy legyen azon szilárd vallásu magva, melyet magával hord az életben a munkás, a tudós, a hivatalnok s a művész. A káté szól a theologusnak is, mert a ker. vallás nem esoterika tanok halmaza, a laikus evangéliuma ugyanaz, mint az Isten szolgáinak evangéliuma, a tudatlan evangéliuma ugyanaz, mint a theologiai doktorának evangéliuma. Sőt a theologusnak, ki ellentmondó nézetek küzdelme között él, inkább van szüksége azon erős magvra melyet a káté nyújt. A káté a theologusnak is nélkülözhetetlen kincseshöz. E tekintetben hivatkozhatunk Lutherre, ki így szól: «Én, ki pedig doktor vagyok, nem szégyenlem ismételt reggel vagy este, a mint időm engedi, a Miatyánkat, Híszkegyet, a dekalogust, mint egy gyermek, szóról-szóra. És daczára tanulmányaimnak, e tekintetben még nem tettem szert elégséges ismeretre.»

E szavai a nagy Reformatornak, a káté szempontjától kettős értelemmel bírnak. Külömbiséget kell tennünk káté, mint substantia között és káté között, mint a substantiának egy konkrét formában, egy könyvben való megtestesülése között. A káté, mint substantia, az ideális káté, a káté par excellence. A könyv pedig többé vagy kevésbé sikerült realisatiója ezen ideálnak.

Az ideál szempontjából csak egy káté lehet, mert az ideál csak egy. De ezen ideál is lehet külön-

böző az individumok szerint. Kérdés tehát, hogy szerintünk, milyen ez az ideál?

E tekintetben Ménégosz különösen hangsúlyozza, hogy a káténak csak a ker. vallás fundamentális tanait szabad magában foglalnia és egy előadási formának népiesnek, de egyszersmind klasszikusnak is kell lennie. A ki azon kívánalmaknak eleget tesz az megírta az ideális kátét.

II.

A káté anyaga.

Mindenekelőtt nem fogadják el azon nézetet, hogy a káténak a sz. irás rövid foglatának kell lennie. Ménégosz szerint a sz. irás igen kitűnő foglaltata is nagyon rossz káté. A formula concordiae, midőn azt mondja, hogy a káté «mintegy a laikusok bibliája» — quasi laicorum biblia — a biblia kifejezés alatt «kézi könyvet» értett, még inkább vallásos kézikönyvet. Semmiesetre sem akarta ezuton azt mondani, hogy a káté a laikusoknál a biblia helyét kell, hogy pótolja. «A káténak magában kell foglalnia azon ismereteket, melyek szükségesek a keresztyéneknek az örök üdv érdekében» a formula concordiae az azon meghatározása már magában véve kizárja azon felvételt, hogy a «biblia» kifejezést a szokott értelemben veendő.

A káté tényleg azok számára való, kiknek sem tehetségük, sem idejük nincsen arra, hogy a bibliai tudományokkal foglalkozzanak. Ami pedig a művelt laikust illeti, annak szükséges, hogy a kátét a szt. irás által ellenőrizze. A kátét azon szellemének kell áthatnia, mely áthatotta a biblia íróit.

A Ménégosz ideális kátéja nem foglal magában egyebet, csupán «a keresztyén emberre nézve ernyedhetetlen tanokat.» «so ein jeglicher Christ zoissen soll» «mint Luther mondja. Melyek már most azok a tanok?

E tekintetben a nézetek különbözők lehetnek. A róm. kath. hívőre nézve a pápai tekintélyről szóló tan főfontosságu; a baptista szükségszerűen fogja emlegetni Kátéjában a felserdültek megkeresztelésének egyedül értékes voltát. Mi azonban a következő tanokat tartjuk alapvetőknek.

A keresztyén vallás a következő öt pontra nyerhető vissza: 1. Isten akaratának ismerete parancsolataiban: a törvény; 2. ama feltétek ismerete, mely által a kegyelem elnyerhető azok által, kik e parancsokat megnyerték: a hit az élő és igaz Istenben. 3. állandó életviszony Istennel az imádkozás által; 4. belépés a keresztyén szövetségbe a keresztség által; 5. közlekedés e szövetség fejével az urvacsoira által.

Ime a ker. vallás elemi és fundamentális pontjai.

Ez által azonban nem azt akarjuk mondani, hogy csupán ezen öt tételnek az ismerete által lehet üdvözölni. Nem az üdv sine qua non-járól van itt szó. Azt azonban állítjuk, hogy a ki, nem ismeri a ker. vallás elemeit, az nem méltó a keresztyén névre.

Midőn azonban kiküszöböljük az olyan dogmákat a kátéből, mint pld. az eredendő bűn, a szabad akarat, az egyház stb. dogmáit, azt nem azért tesszük, mintha nem tulajdonitanánk azoknak semmi fontosságot, hanem azért, mert véleményünk szerint ezen tanoknak ismerte a ker. emberre nézve nem elengedhetetlen. A káténak a szigoruan szükségesre kell szoritkoznia. Ha átlépi ezen hatást, lehet igen kitűnő könyv, de azért rossz káté.

Ezen öt tételre való redukálás azonban más nagy előnyvel is jár: a káténak sokkal universalisabb és oecumenikusabb jellegű vet. Tényleg minél több szoritkozik a káté az általánosan elismert tanok ismertetésére, annál inkább van kilátása arra, hogy általánosan elfogadtatik és átmegy egyik nemzedékről a másikra, a nélkül, hogy elaludna.

(Folytatása következik.)

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi-Értekezlete III. közgyűlése Tordán.

(Folytatás.)

Tárgyalatik csakugyan Zsigmond Ferencz pénztáros, mint a kiküldött felülvizsgáló bizottság előadója előterjesztése mellett a Nagy Károly volt szerkesztő-kiadó által elkészített s az 1901. és 1902. évekről összeállított *számadása a „Vasárnap“ cz. lapnak* és vele kapcsolatosan az egész lap ügye állásáról való jelentés. E képes családi heti újságot Péchy Arpád brassói lelkész indítványára alkotta meg az Értekezlet, kimondva, hogy esetleges deficitjét évi pénztármaradékra erejéig fedezni fogja. Két évig Nagy Károly eh. titkár vezette ugy szellemi, mint anyagi ügyeit, mint szerkesztő-kiadó. A folyó évre azonban nem vállalván ez egyéb kötelességei mellett el nem hordozható munkát, a directorium tagjainak hozzájárulásával a lap szerkesztése Vajda Ferencz sz.-udvarhelyi lelkész e. jegyző kezébe ment át, előállítását a Becsek D. és Fia jóhirű sz.-udvarhelyi cég vállalván el. A Vajda Ferencz feltételei, a melyeket a directorium előre elfogadott, később az Igazgató-Választmány 1903. május 10-iki ülése 10 jksz.-val e közgyűlésnek elfogadásra ajánlani határozott a következők: A lap teljesen az Értekezlet tulajdonába megy át; ő jelöli ki a szerkesztőt, köti meg a nyomdával a szerződést s határoz a szerkesztő számadása alapján az esetleges tiszta jövedelem feletti, vagy a deficit fedezéséről. — Vajda Ferencz Nagy Károly főszerkesztése mellett, elvállalja a felelős szerkesztőséget mindaddig díjtalanul, míg a lapnak tiszta jövedelme nincs, aránylagos és méltányos tiszteletdíj mellett a maga és munkatársai számára akkor, mikor már tiszta jövedelem lesz kimutatható belőle. Az előállítási és expedíciói munkát a fennevezett nyomdaczég oly előnyös feltételek mellett vállalta el a bemutatott szerződés szerint, a milyent még remélni is alig lehetett, ugy, hogy a „Vasárnap“ a jelen 1903. év első felét a csekély 4 korona évi előfizetési díj mellett is, 582 előfizető mellett is — nagyobb részt ingyen klisséket kapván — deficit nélkül zárja. A mult két év anyagi eredménye azonban nem ily kedvező. Már az 1901. évi közgyűlésen is jelezve volt, hogy ha vagy nagyobb mérvű pártolás nem lesz elérhető, vagy olcsóbb nyomdai feltételekhez nem jut a lap, tekintélyes deficitre van kilátás. Az 1902. évi közgyűlésen már az előfizetők számának is — bár szerény — szaporodása, a nyomdai költségeknek pedig kedvező szerződés folytán 1902. év második negyedétől kezdve, majdnem az eddiginek felényre való leszállása konstatáltatván: a közgyűlés a lap további fenntartása mellett döntött, remélve, hogy ily körülmények között deficit nélküli állapot lesz elérhető, a mi — Istennek hála! — sokáig nem tartható alapon ugyan, de már ez évben el is éretett. Am a multa nézve a számadás két évről 5161'45 kor. bevétel mellett 6987'33 korona kiadást s így 1825'88 korona deficitet mutat, melyet Nagy Károly szerkesztő-kiadó a sajátjából fedezett. A benyújtott számadás felülvizsgáltatván — néhány jelentéktelen észrevétellel — helyesnek találtatván, további határozat és intézkedés céljából a közgyűlés elé terjesztetett. — A közgyűlésen e tárgyhoz szólottak legtöbben. Egyhangulag konstatálták, hogy az Értekezletnek egyik legszerencsésebb munkája a „Vasárnap“ létrehozása, mert ez képez állandó kapcsolatot egyházunk híveinek nem hivatalos része és az egyetemes egyházi élet között.

Örömmel veszi tudomásul a lap szerkesztésére és kiadására vonatkozó jelentést, hagyja jóvá a feltételeket és megkötött szerződést s fejezi ki elismerését Vajda Ferencz felelős-szerkesztőnek buzgó és eredményes fáradozásaiért, kifejezve azt a reményét, hogy mindnyájunk buzgó közreműködése mellett mihamarább lehetséges legyen megadni a munkásoknak a méltó bért. — A Nagy Károly szerkesztése idejéről fennálló deficit fedezésének kérdésére nézve egyhangu határozattal kimondatott, hogy azon nagy fáradság, munka, anyagi és szellemi áldozat mellett, melyet e lap megalapítása s két nehéz éven keresztül való szerkesztésével teljesített, tőle továbbmenő anyagi áldozatot nem kívánhat és el nem fogadhat az Értekezlet, hanem azt az ő felajánlására — kamat nélküli kölcsönnek tekintti s utasítja az elnökséget, hogy ez összeg visszafizetését az Értekezleti pénztár folyó bevételéből is mihamarább fedezni igyekezzék. Egyben elismerését és köszönetét írta ez ügyben tanúsított anyagi és szellemi áldozataiért jegyzőkönyvileg is kifejezi.

Tárgysorozat rendjén előterjesztetik az Értekezlet 1902/3-ik évi munkálkodását vázoló, nagy gondnal és az ehmegeyék működését azok jelentései alapján részletesen ismertető *titkári jelentés*. Miután az e lap hasábjain is egész terjedelmében meg fog jelenni, részletesebb ismertetését itt mellőzzük s csak annyit konstatálunk a jelentés alapján, hogy az egyháztársadalmi munka kerületünkben lassacsán ugyan, de terjed és meghonosodik. A központ munkássága ez évben részint anyagi, részint adminisztratív akadályok miatt igen szerény lehetett. Még az Évkönyv sem volt kinyomható; — most az 1903. évvel egy kötetben fog megjelenni 2000 példányban. — népies kiadványok sorába a „művelt közönség“ számára felvétellett és 500 példányban kinyomtatott *Dr. Menegoz Jenő* franczia theol. tanár „Az üdv evangéliuma“ című *ifj. Bartók György* theologus fordította 4 ives kis munkája. E kiadványok értékesítésére nézve megfelelő utasítások adattak s az Erd. Prot. Lap. borítékán való hirdetésük elhatározottatott. Kapcsolatosan kimondatott, hogy az *udvarhelyi* egyházm. Értekezlet terve szerint az elnökség utasittatik, hogy akár megbízás, akár pályázat útján oly apologetikus füzetkéket irasson, a melyek egyházunk és hitünk népszerű védelme kapcsán a különböző felekezetek és sektákkal szemben ezek tévelyeit is ismeresse. — Kimondja, *Bartha Dezső* tasnádi lelkész a Rauvenhoff „Protestantizmus története“ cz. rendkívül nagy értékű munkának magyar fordítását — miután a mű nagy terjedelmével járó költséget értekezletünk meg nem bírja — a parokhiális könyvtárak számára fogja melegen ajánlani illetékes helyen. — Hasonló eljárást mondott ki a néhai *Molnár Albert* műveinek özvegye által eszkiözlendő kiadására nézve; míg a *Sylvester* Domokos összegyűjtendő művei esetleges kiadása is — a tanulmány stádiumában állván a dolog — tovább is napirenden tartatik. — A diasporában lakó hívek vallásos olvasó-könyve szerkesztésére megbízatás adatott az irodalmi bizottságnak; kiadásáról később történik gondoskodás. A „Prot. Árv. Kép. Naptár“ terjesztése e jövedelméből Szeretetházunk részeltetésére Kenessey B. személy közbenjárására szóbelileg elfogadható ajánlatot kapván, neki fáradságáért köszönet mondatik, az elnökség pedig utasittatik írásos megállapodást létesíteni s a terjesztés körül buzgólkodni.

Az 1902. évi közgyűlés 9 jksz. határozatával *Csia Kálmán* azon indítványa, mely szerint lépések teendők az iránt, hogy minden lelkész hivatalos-bizalmas naplót vezessen ehközsége és hívei dolgairól, melyből utódja majd tájékozást merithessen, javaslatlételre az Ig.-választmányhoz tétetvén vissza, ennek javaslatára most kimondatik, hogy miután ez a dolog sok kellemetlenségre vezethetne az egyházi életben — bevezetésére lépéseket tenni nem kíván; de ha — mint némely régi elődeink — a lelkész privátim feljegyzi papi tapasztalatait, élményeit és tanulságait — akkor is rendszerint nevek mellőzésével — abból reá nézve is nagy pasztorális haszon háromlik s esetleg a történelemre nézve is sok intim adat maradhat.

A mult közgyűlés 4. jksz. j) pontjával az Igazgató-választmánynak előterjesztés tételére kiadott Fogarassi Albert-féle indítványra, — a sajtóügyi bizottságnak a kollégiumok tanárkarai körül való csoportosítására nézve a Választmány előterjesztésére kimondatik, hogy az a sok jó és rendkívül szükséges tevékenység, melyre Fogarassi indítványa utal, kollégiumainkra és tanárainkra, mint olyanokra hárulható kellemetlenségek elkerülésével, egészen czélszerűen megoldhatók ugy, ha az ehmegeyi Értekezlet kebelében szervezendett sajtóügyi bizottságok természetesen ugy alakulnak, hogy a területükön fekvő kollégiumaink tanárainak és tekintetben való kiváló képességeit veszik első sorban igényben s mint rendesen központi helyt lakó embereknek helyes irányítását is felhasználják. A kérdés ily megoldása fogadtatott el.

A vallásoktatás és tankönyvirodalom előbbvitele érdekében kiküldött bizottság nevében titkár jelenti, hogy az orsz. ref. tanáregyesület kebelében is hasonló irányu munka indulván, a bizottság annak munkálatai felhasználásával is a jövő közgyűlésen kívánja megtenni előterjesztéseit. A marosi ehmegeyi Értekezlet által *Kovács László* koronkai lelkész készítette „Egyházközségi temetkezési társulat“ alapszabályai elfogadtatván, indítványoztatik, hogy ahhoz e közgyűlés is hozzájárulva, munkáljon közre annak szélesebb körben egyházközségenkénti megvalósítására. Közgyűlésünk tekintve a dolog czélszerű és hasznos voltát a népre s azt a nagy erőt, melyet ez intézmény a

lelkész pásztorációjában képvisel, örömmel járul az indítványhoz; az alapszabály-tervezetet az Évkönyvben kinyomatja s felhívja lelkész aait, hogy viszonyaikhoz alkalmazottan ez intézményt megvalósítani törekedjenek. Kovács László aának pedig az ügy tanulmányozásáért és előkészítéséért köszönetet mond.

Elnök erre az idő előhaladottsága folytán a tárgyaló ülés folytatását másnap 10 órára az új-tordai templomba tűzve ki, az ülést bezárja.

A hangverseny.

Az este 8 órától lefolyt hangverseny, melynek tisztajövedelme az Értekezlet céljaira irányoztatott elő, egyike volt azon magas színvonalu, egészen tökéletes műélvezetet nyújtó előadások sorozatának, a milyent vidéki városokban még alig láttunk. A kiváló működő erők megnyerése főleg a gróf Bethlen Bálint főgondnok érdeme. A tordai, különben régen hirneves, dalkar nagy precizitással adta elő énekszámait tagjainak kiváló ereje teljes érvényesítésével. Az Eötvös Károly felolvasása ugyan elmaradt az öreg gyengélkedése folytán, de a Tövölgyi Margit szavalata (Felszeghy Dezsőtől „A fejedelem aszszony“) Szabolcska Mihály kedves versei a Király Béla és Rosenfeld ritka virtuoz hegedü- és zongorajátéka a legteljesebb művészi élvezetet nyújtották az óriási közönségnek, mely zsufozásig megtöltötte a tordai új és Erdélyben azt hisszük páratlanul szép redoutot, a tordaiak egyik méltó büszkeségét képező gyönyörű termet. Az előadás végeztével tánczra perdült az aranyiljúság, mely jóval éjfélutánig tartott. Az estélyen közreműködött művészeknek, kik nagyobb részben minden honorárium nélkül szereztek nekünk oly szép műélvezetet, méltó, hogy e helyen is kifejezzük őszinte köszönetünket. Az estély — mint halljuk — anyagilag is igen szép eredménnyel végződött.

(Folyt. köv.)

ISKOLA.

Figyelmeztetés a székelyudvarhelyi ev. ref. kollegiumnak 1903—4. évére vonatkozólag.

1. Az 1903—904. tanévre a beírások szeptember 1—4 napjain délelőtt 9—12 óráig és délután 2—3-ig eszközöltetnek. A javító, pótló és felvételi vizsgálatok a beírási napokon délután 3—6 óráig tartatnak meg. Új tanulók az iskolai bizonyítvány mellett keresztlevelet és újraoltási bizonyítványt is tartoznak felmutatni. A jelentkező tanulóktól keresztlevelek csak magyar vagy latin nyelven kiállítva fogadtatnak el. A nem magyar nyelven kiállított okmányok csak abban az esetben fogadhatók el, ha a benyújtó közjegyzőileg hitelesített magyar fordítást csatol hozzá.

A tanév ünnepélyes megnyitása szeptember hó 5-ik napján délelőtt 10 órakor lesz, 7-én reggel megkezdődik a rendes tanítás.

2. A tandíj félevenként 18 korona; a lakásdíj az internátusban félevenként nagy ágyért 16 korona, kis ágyért 12 korona, mely díjak előre fizetendők. Ezekon felül a beíráskor kivétel nélkül minden tanuló 4 korona felvételi és 6 korona országos tanári nyugdíj-illetéket tartozik fizetni. A felvételi díj és nyugdíj-illeték fizetése alól senki fel nem menthető.

3. Az internátusba csupán 150 tanulót vehetünk fel a jövő évre, azért mindenkinek érdekében áll, hogy folyó évi augusztus hó 20-ikáig jelentkezézzék írásban, mert különben könnyen kiszorulhat a benlakásból. Minden benlakó tanuló köteles a konviktusban étkezni.

Az internátusban ágyat, közös asztalt, fűtést és világitást kap minden tanuló a fent jelzett lakás- (internátusi) díjért. Ágy- és ruhaneműről, valamint mosatásról a szülők tartoznak gondoskodni.

Szünidőn az intézetben tartózkodni, vagy a künnlakóknek, ugy szorgalomidőn mint vakáczió, a lakószobákba bejárni csupán az igazgató előleges engedélyével lehet.

4. Bukott tanulók, ha egy tantárgyból kaptak elégtelen érdemfokozatot a tanári karhoz czimzett és az igazgatóhoz benyújtott kérelem alapján bocsáthatók javító vizsgálatra. A két tantárgyból bukottak az Erd. ev. ref. egyházkerület Méltóságos Igazgatótanácsához Kolozsavára czimzett és az intézet igazgatójához július hó 15-éig beadott folyamodvány alapján nyerhetnek engedélyt javító-vizsgálatra való bocsátásra; az időszaki (évharmadok végén nyert) értesítő feltétlenül csatolandó a kérelemhez.

5. Mindenféle iskolai-díj egyenesen Fejes Áron díjkezelő tanár ur czimére küldendő be. Eíféle pénzt a tanulók kezébe adni vagy juttatni tilos.

6. A kollegium tápintézetére (konviktus) vonatkozó tudnivalók: A tápintézet kötelezett tagja minden rendes benlakó tanuló; ezenkívül felvétetik vidéki, de künnlakó tanuló

is, valamint helybeli teljesen szegény szülő jó magaviseletű tanuló fia is. Azonban a konviktusban étkező küntlakók száma 10-nél több nem lehet.

Kötelezett tagjai a tápintézetnek a bentlakás felügyelői is, kik a tápintézetben szintén teljesítik a felügyeletet.

A tápintézeti tagok száma ez időszertint 160-ig terjedhet a felügyelőkn kívül.

A tápintézet tagjai egész-, háromnegyed-, fél-, egy-negyeddijsak és ingyenesek.

Egész díj egy iskolai évre 180 korona; háromnegyed díj 136 korona; féldíj 92 korona; egynegyed díj 48 korona. E díjak négy egyenlő részekben és pedig: az első részlet tanév elején a beíratáskor; a második részlet az őszi szünidő után következő szorgalomidő 1-ső napján; a harmadik részlet a karácsony után következő szorgalomidő első napján; a negyedik részlet a husvét utáni szorgalomidő első napján fizetendő. Az egyes szorgalomidők kezdetén a konviktusi díj befizetését igazoló jegy nélkül senki be nem léphet a konviktusi helyiségbe és az étkezésben részt nem vehet.

Minden tápintézeti tag, nem véve ki az ingyeneseket sem, felszerelés czimén 4 koronát fizet, melyet a belépéskor, akármelyik időszakban történik a belépés, előre tartozik befizetni.

A ki évközben vétetik fel a tápintézetbe a hátralevő időszaknak megfelelő arányban tartozik megfizetni a díjat.

Az egyszer befizetett díjak semmi esetben sem adatnak vissza.

Az ételmezés reggeli, ebéd és vacsorából áll

a) reggeli: 2 és fél decil. tehéntej kenyérral.

b) ebéd: husleves, főtt hus mártással és körzettel; vagy pedig árvaleves, sült körzettel, vagy a körzet helyett főzelék; vasárnap és csütörtökön 3-ik fogásnak tézta vagy valami könnyebb étel;

c) vacsora: sült körzettel vagy körzet helyett főzelék.

Minden étkezéskor egy személyre 20 deka jó házi kenyér jut, az el nem fogyasztott kenyeret mindenki magával viheti.

A hus ugy osztatik fel, hogy egy-egy személy 13 és fél dekát kap.

Az ételmezés az isk. év megnyitása napján kezdődik s tart — az évközi szünidők kivételével — a vizsgálat lejártáig. Évközi szünidők alatt rendszerint szünetel az étkezés, azonban az igazgatóságtól előre kieszközölt engedély alapján az intézetben maradt növendékek külön díj mellett szünidőkön is nyerhetnek ételmezést.

Az őszi szünidőre 5 korona, a karácsonyi és husvéti szünidőre 10—12 korona és végül a pünkösdi szünidőre 6 korona díjjal lehet jegyet váltani az étkezésre. Nyári szünidőn azonban a tápintézet személyzetén kívül senki ellátásban nem részesül.

A tápintézetbe felvett tanuló csakis akkor vehet részt a tápintézeti étkezésben, ha az esedékes díjakat befizette; a késedelmes fizető helye megüresedettnek tekintetik s új taggal betölthető.

Felvételt illető tudnivalók:

A tápintézetbe való felvételért folyamodók folyamodványaikat Szabó András tanár ur, konviktusi elnökhöz f. évi augusztus 20-ig okvetlenül nyujsák be, mert elkésztet folyamodványok csak akkor vétetnek tekintetbe, ha a késedelemre alapos, elfogadható okot tud felhozni folyamodó s ha betöltetlen helyek állanak rendelkezésre.

Azok, kik egész díjat fizetők közé leendő felvételt kérnek, kérésük mellé csak iskolai bizonyítványt vagy kis értesítőt csatoljanak; ha pedig már az előző évet is ezen intézetben töltötték, elégséges az írásban való jelentkezés is.

Kedvezményes helyekért folyamodók kérvényei mellé a következő okmányok csatolandók:

a) iskolai bizonyítvány vagy kis értesítő;

b) szegénységi bizonyítvány;

c) családi értesítő;

d) községi hitelesített adókönyvi kivonat.

A kevés számú ingyenes és egy-negyeddijsak helyekre csakis olyan tanulók vehetők fel, kiknek tanulásbéli előmenetelük általános jeles, illetőleg jó, magaviseletük kifogástalan és szegénységük kellően igazolt. Elégtelen osztályzatu vagy kevésbé szabályszerű magaviseletű tanulók semmiféle díjfizetési kedvezményben nem részesülhetnek.

A felvétel egész évre szól ugyan, de ha a tanév folyamán az egyes időszakok végén nyert tanulásbéli és magaviseletbeli minősítés nem felel meg az addig élvezett kedvezményes helynek, a tanárkar az illető tanulót a kedvezménytől megfosztja, illetve az öt megillető helyre teheti át s erről a kis értesítő útján az illető szüleit értesíti.

A tápintézetnek rendes orvosa van, ki az ételek minőségét ellenőrzi.

Megjegyzés. A tan- vagy lakásdíj elengedéséért, vagy mérsékléséért külön kérvény nyujtandó be a beíratáskor. A konviktusi elnökséghez beadott folyamodványban kért tan- vagy lakásdíj kedvezmény teljesen érvénytelen.

A javító vizsgálatok díjmentesek; felvételi vizsgálatért 20 korona fizetendő előlegesen.

Sz.-Udvarhelyt, 1903. aug. 1.

Az igazgatóság.

TÁRCZA.

A szőkefalvi orthodoxusok (reformátusok) és unitáriusok versengése a templom, parochia, dezma és questa miatt 1669-ben.

Anno dni 1669. die mensis octobris.

Mi tekintetes T. T. a mi kgl's Urunk ó Nsga méltóságos parancsolatjából Szőkefalvára elmenvén, hogy az orthozus és unitárius uramék közt a minémü controversia függőben maradt, azt eligazítanók. Legelsőbben az orthodoxus uraimék a magok kívánságát jelentik meg e szerint:

A mint a mi kgl'mes Urunk ó Nsga kgl'mes parancsolatjából a commissarius urak ó Nsga s ó kgl'mek közöttünk és az unitárius uraimék közt connumeratiót tettenek volt az ellen mostanis semmit szólván, mivel akkor potior parsnak nem találtattunk, a másik fél kezénél maradt a templom és parochia. De az ország articulusa annak is bizonyos jussát hagyta fenn a melyik fél nem major pars, sőt ha valamelyik fél sokkal kisebb volna is a másiknál, annak is bizonyos igazsága maradt fenn az articulusban, annál inkább a ki aequalis. Interventált ilyen dolog is, hogy a commune ratio után az Unitárius atyafiak közül egy, ugymint Rác Gábor innét elment, más pedig, ugymint Jérémiás Márton hozzánk conventalt, melyre nézve most ma potiorban vagyunk. Azért azt kívánjuk juxta proportionem nostram mint potiosbagnak nagyobb templom építtessék, pap, mester háza is helyével együtt, melyhez illendő fundus, ha a falu földéből ki nem telik, az unitáris atyafiak adjanak ahoz illendő földet, megkivánjuk, mert a hol a mostani templom van is, csak egy unitarius embernek van abban része, mind orthodoxus emberek földje. Azt kívánjuk pedig míg a templom megépítetik, alternatim járjunk a templomba, mivel a kész templomhoz nekünk derekas jussunk van.

Erre az unitarius atyafiak így replicálnak:

Megértvén a mi kgl's Urunk ó Nsga méltóságos parancsolatit, melyek mellett a Commissarius urak ide jöttek, nem látjuk, hogy ó Nsga ottan annyi dolognak végben vitele felől parancsolt volna, a mennyit az orthodoxus atyafiak kívánnak, de úgy látjuk, hogy a mennyiben ó kegyelmeknek a Commissarius Uramék dolga tetszenék, helyben hagyják; a mennyiben pedig nem tetszenék, elállanának mellőle, a mint eddig is cselekedtek. Hogy ha mi azt cselekednők, hoszas perrel fásasztanának bennünket, sőt publicae pacis turbatoroknak is mondanának. Az articulus ellen mi nem reluctálunk, mert mi is törvény alá vagyunk vettette. Tudjuk azt, hogy a minor pars felől van articulus irva; örömet látnok, mert mi olyat eddig nem láttunk.

Az orthodoxusok replicálnak eszerint:

Ha a minor parsnak jussa hagyatott fenn, az aequalisnak inkább, de a Commissarius Urak vegyék elő az articulus s el igazodik.

Deliberatum.

Az ország arról irt articulusa szóról-szóra így van:

Az melyik religion levők több számuakon taláztatnak lenni, azoknak adassék a templom. Közönségesen pedig a több religion levőknek mind számok s mind a közös templomnak proportiójok szerént el limitált más templomot építsenek. Itt nincsen sem aequalis, sem minor numerus irva, hanem csak az, hogy a major parsnak marad a templom, a többinek pedig építeni kell az articulusban specificált mod szerént. Azért ha többet nem mondnak az unitarius atyafiak, az egész dologról deliberatio léssen; a mennyiben mindazáltal csak, a mennyiben a mi kgl'mes Urunk ó Nsga Méltóságos parancsolatja és az ország articulusa unanimiter rendet szabott előnkbe. Új Connumeratiohoz pedig nyulni nem akarunk, nem is levén parancsolatunk róla.

Az unitarius atyafiak ujabban allegálnak eszerint:

Az ország articulusa olvastassék jól meg, ott arról van írott törvény, hogy a potior parsnak adassék a templom, a minor parsnak építtessék. De itt olyan dolog semmi sem volt, mert nekünk a Commissarius Urak templomot nem adtak, holott mi voltunk annak békeséges dominiumjában. Ti tőletek is templomot nem vettünk el. — A hol valakitől templomot vesznek el, ott kell a major pars számára templomot építeni.

Az orthodoxusok pedig major parsok nem lehetnek, sőt aequalisok is alig lehetnek. Rác Gábor mostan elmenésén is nem méltó fundálni, mert még vissza jöhet. Azért kívánjuk, ó kegyelmek legyenek csendesek, várjanak az időtől, nem leszen olyan nehéz, ha potior pársok lesznek, könnyebb connumeratio által vétetik el.

Az orthodoxusok azt felelik:

Mint ennek a falunak bizonyos lakosi és birói igen is igazságunkat praetendáltak, a templomhoz és részünk szerént közünk lévén hozzá, ezt vették igazításba a Commissarius Urak annakelőtte, kiknek deliberatiojuk által, mivel a templom és parochia a más félnek hagyatott, nekünk is, úgy mint nem major parsnak, a mely igazságunkat fenn hagyta az articulus, azt megkivánjuk. Rác Gábor felől is készek vagyunk doceálni, hogy megmondta maga, vissza nem jö soha Szőkefalvára a jobbagyságra.

Deliberatum.

Rác Gábor elmenésén egyik se kapjon, mert arra sokat fundálunk. Az előbbi deliberationkban az articulus szóról-szóra assumáltak, ott meg van írva, hogy proportionatiter kell az építésnek lenni. Az a szó befoglal mind nagy, mind kicsin... (-pusokat) amellől most sem recdálhatunk. Azért kívántatik, mutassanak helyet, a hol az orthodoxusok számára való építés meglehessen. Azt mi Commissariusok megtekintvén, annakutána teszünk deliberatiót modalitása felől, egyébaránt ha ezt elmulasztják az Unitárius atyafiak, nem mirajtunk, hanem ó kegyelmeken mulván el a dolgokak végső eligazítása, mi nem leszünk okai, ha az articulus poenaba esnek.

Ezt a deliberationkat meghallván az Unitarius atyafiak, kihívának bennünket a falunak Gálfalva felől való végébe, mutatának egy régi kápolna helyet a mezőben, de mivel az a hely a falutól távol volt, egyébaránt is sem pap, sem mester háza nem lehetett volna, hogy az orthodoxus atyafiaknak ott templom építtessék arra alkalmatlannak ítéltük. Hanem onnan a falu felé vissza térvén, a mostan fenn lévő templomot, pap házat s mester háza helyét megtekintvén, midőn kívántuk volna az Unitárius atyafiaktól, hogy azokhoz hasonló alhalmatos helyet mutassanak az orthodoxus uraimék számára, azt felelék, hogy közönséges hely soholt is a feljebb említett és tőlünk már megirt ratiokra nézve rejiciáltatott kápolna helynél egyéb nincsen, hanem nyuljanak azokhoz a helyekhez, tegyünk úgy igazítást.

Mi azért a mely pusztá helyecskét mester háza helyének mutattak, a templom építésére alkalmas helynek ítéltük lenni, úgy hogy a minémü a másik templom szélességére, magosságára, temérdekségére és hosszúságára egyarány munkával és költséggel közönségesen készítsék el, mivel hogy a mostaninak padlása nincsen, a másiknak is oda nem értvén padlását a data presentis egész esztendő ez mai napig, végbe menjen építése egészen, melyet valamelyik fél nem praestál, a fennebb meg irt articulus poenam maradjon. — Hogy alternatim járjanak a templomba, ha magok megegyeznek, nem bánjuk, de hogy azt megítéljük, arról articulus nem látunk.

A pap háza felől töttünk ilyen deliberatiót. Mivel más fundust nem mutathatnak az Unitárius atyafiak: a pap háza csűrös kertével osztassék két felé cum omnibus pertinentiis.

A mely buzát s egyéb gabonát közhelyre raktak, mivel eddig függőben volt a dolog, oszoljon két felé. — Ezután tudja mindenik fél, melyik az ő hallgatója. A mi pedig a dezma buzából eddig elkölt, arról szó legyen. — A pap házat pertinentiaival együtt és dezma gabonát két emberséges emberrel osztassák fel.

Ezeket hallván az Unitarius atyafiak, protestatiót tőnek fel, hogy mivel az orthodoxus atyafiak közhelyre rakták volt a dézmát és az ó kgl'mek praedicatorának nem adták oda, tehát igazságokat fenn tartják ellenek, megkeresik suis modis. Ezt hallván mi, deliberáltunk úgy, hogy ha a protestatiót fenn tartják, maradjon a mostan köz helyre lerakott dezma azon helyen, a hol van, a törvény végéig.

A mely oláhok a falu határán szántanak, hogy ha Szőkefalva quártás hely, az oláhoktól juttatandó quártát ossza el a két praedicator egyaránt; hogy ha pedig nem quartas hely, a földes ur szabadságában áll, kinek adatja az oláh jobbagyival a dézmát.

Egykoru másolat aláírás és pecsét nélkül.

Koncz Gyula, 1902. II/3.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem az előfizetőkhez. Tisztelettel kérjük az érdekelteket, hogy lapunkra vonatkozó reklamációkat jövőre egyenesen ily czímen tegyék meg: „Ellenzék-nyomda“ (Erdélyi Prot. Lap-ügy) Kolozsvár (Szentegyház-uteza 22. szám). Távol létünkben is, de mindenkor ez a legczélszerűbb ut és mód, mert a lappéldányok raktára ott van.

Lapunk felelős szerkesztője néhány napra Vizaknára távozott, kedves családja üdülését megosztani. Távollétében a lap szerkesztését J. Irsay József, magyar-utcai lelkészünk volt szives elvállalni, ki közben a felelősséget is viseli. Jelen számmal hát egy név változott, egyéb semmi: még a betűk is a régiéek, a „lélek“ pedig mindörökké ugyanaz. A lapra vonatkozó közlemények és megkeresések a rendes czímen is kézhez jönnek.

A „Közmivélődés“ még az ő mértékét is meghaladó kifakadásokkal kommentálja, hogy a magyar országgyűlés a római pápa gyászára — csak 10 percznyi szünetet tartott. Neki ront a protestáns képviselőknek és czéltáblának választja Sándor József aát, elmondja őt mindeniek (csak „római szentszéki ülnöknek“ nem) a miért meg merete mondani, hogy ő nem pápista. Igen nagyra tartanók a „Közmivélődést“, ha vele szembe meg akarnók védelmezni Sándor József aát, ha szükségét látja megteszi ő. Mi azonban szeretnők feltenni a kérdést a „Közmivélődés“-nek, vajjon az erdélyi magyarságért (beleértve Gyulafehérvárt is s a pápistákat is, ha vannak) ki tett többet — Sándor József-é vagy a római pápa-é?

Elhangzott: „Annuntio vobis magnum gaudium, habemus papam eminentissimum et reverendissimum cardinalem Josephum Sarto — qui sibi nomen imposuit Pius X.“ Tehát meg van az új pápa és az a jó hír előzi meg, hogy még velencei pátriárcha korából — szereti a magyarokat. Jó lesz, ha igaz lesz: ilyen se sok akadt; pedig mi magyarok igen jó pápisták vagyunk.

Himen. Csiky István kercesdi s. lelkész a napokban eljegyezte Sütő Gizike kisasszonyt Nagyszalontáról. Ószinte szívből gratulálunk!

A magyar orvosok és természetvizsgálók ez évi XXXII. vándorgyűlését Kolozsvárt tartja szept. 5. és következő napjain a következő sorrenddel:

1903. szeptember 5-én: Ismerkedési este.

Szept. 6-án: D. e. 10 órakor megnyitó közgyűlés a tud.-egyetem aulájában. Tárgyai: Elnöki megnyitó. Tartja gr. Esterházy Kálmán, az Erd. Muzeumegylet s a nagygyűlés elnöke. Titkári jelentés. Bemutatja dr. Prochnov József. „Kovács József előadás.“ Tartja dr. Szabó Dénes, m. kir. udv. tanácsos, egyetemi ny. r. tanár. Hódításaink a mikromiliméter világában. Bemutatásokkal kapcsolatban előadja dr. Apáthy István egyetemi ny. r. tanár, a nagygyűlés alelnöke. D. u. 2 órakor közös ebéd. 4^{1/2} órakor néppünnap a sétaterén néprajzi fölvonulással. 7^{1/2} órakor színházi előadás a vándorgyűlés tiszteletére.

Szept. 7-én: D. e. 9 órakor az orvostudományi szakosztály megnyitása a közp. egyetem IV. sz. tantermében dr. Lechner Károly udvari tanácsos, egyet. ny. r. tanár által. 10 órakor a természettudományi szakosztály megnyitása az egyetem természettani intézete tantermében, dr. Fabinvi Rudolf egyet. ny. r. tanár által. 11 órakor a társadalom-tudományi szakosztály megnyitása a központi egyetemi épület II. sz. tantermében, gr. Kuun Géza v. b. t. tanácsos, magyar tud. akadémiai másodelnök által. — A szakosztályok megnyitása után következnek: a szakosztályok megalakulása és szakosztályi ülések. D. u. szakosztályi ülések. — Este 7 órakor: Tudományos este. Erdély fűrdői s természeti ritkaságai. Színes vetített képekkel bemutatja: dr. Hankó Vilmos tanár és: A levegő sulya; kísérletekkel bemutatja: dr. Kiss Károly tanár.

Szept. 8-án: Négy különböző, egész napra terjedő

kirándulás, és pedig: I. A Révi-szorosba. Kolozsvárról Vársonkolyosra és vissza vasuton. II. Vasuton Tordára. Kocsin a tordai hasadékhoz, onnét tovább az Aranyos völgyén Toroczkóra és az enyedi-szoroson át Nagyenyedre. Nagyenyedről vasuton Kolozsvárra. III. Vasuton Marosujvárra a sóbánya és a fürdő megtekintésére. IV. Kocsin a Hideg-Szamos völgyén Reketőba, föl a Magurára, le a Meleg-Szamos völgyébe, Belesen át Bánffyhunyadra, onnét vasuton Kolozsvárra. — A vándorgyűlés tagjai tetszésük szerint választhatnak a négy kirándulás között.

Szept. 9-én: D. e. 9 órától 12-ig és d. u. 3—6-ig szakülések. Este 7 órakor: Tudományos este. Az elektromos hullámok s a drótnélküli telegraphálás. Bemutatásokkal kapcsolatban, előadja dr. Pfeiffer Péter egyetemi m. tanár. (A természettani intézet tantermében) és: Képek a magyar erdős Kárpátokból. Vetített képekkel bemutatja Siegmeth Károly államvasuti üzletvezető-helyettes.

Szept. 10-én: D. e. Szakülések. D. u. 4 órakor ünnepies záróülés az egyetem aulájában. Elnöki megnyitó gr. Esterházy Kálmántól. Titkári jelentés a nagygyűlés lefolyásáról, dr. Nuricsán Józseftől. A jövő nagygyűlés helyének megállapítása. Biró Lajos előadása: Humanizmus az emberévöknél. Elnöki bezáró. — A város és környéke tudományos, emberbaráti s közhasznú intézeteinek és intézményeinek megtekintéséről s a megtekintés idejéről a „Napi Közlöny“ fogja a nagygyűlés tagjait tájékoztatni. A nagygyűlés befejeztével nagyobb kirándulás lesz a Székelyföldre és Nagyszébenbe.

Az amerikai magyar ref. lelkészek Pittsburgban jun. 29-én nagy gyűlést tartottak, melyen a magyarországi ref. egyház kebelébe való szerves és szervezeti beilleszkedésük módjait tették tanácskozás tárgyává. Különösen kiemelik a konventhez küldendő emlékiratukban, hogy a velük való, akár egyházmegyei szervezet alakjában való összeköttetés nem ütközik az Egyesült-Államokban a nemzetközi jogba. Több lelkészi állomás szervezéséről is örömmel vettek tudomást. — Kettőre a pályázati hirdetés mai számunkban olvasható. Javadalmuk egyenként 6500 korona.

Kettős gyászlapot vettünk zilahi egyházközségünkötől és Szilágyi László 4-ik éves zilahi paptársunk családjától, melyekben a keresztyéni türelemmel viselt hosszú szenvedés után elhunyt 36 éves ifju szolgát, hitvest és apát siratják el. „Ime itt hagyott bennünket, kit oly végtelenül szerettünk, ki mindenünk, boldogságunk volt — mondja a család. Nem menthette őt meg sem az emberi tudomány, sem szeretetünknek melegsége. — Az életnek még delelőpontjára sem érkezve, könyörtelenül vágatott ki az élők sorából s mi koporsója mellett mélyen lesújtva érezzük, hogy minél jobban szerettük az élt, most fájdalomunk annál nagyobb távozása miatt. — Uram! Te, ki hűséges szolgádat ily korán elszőlítottad s ez által lelkünkre oly végtelen sötét bánatot bocsátottál, Te légy mélységes fájdalomunkban vigasztalónk, fölemelónk s engedd megértenünk, hogy ifju szolgádat Te szintén szeretted s midőn elszőlítottad a földi munkaterről, mennyei országodban többre biztad őt.“ — A szertartást három paptársa végezte és a gyászos papi-lak udvarán Benkő Albert sz.-csehi lelkész megható imájával kezdődött a temetési szertartás, mely után az ódon templomba vitték a halottat. Vincze Ödön, az ismert egyházi szónok, diósadi lelkész, szép részletekben gazdag gyászbeszédet tartott. Aztán kivitték holttestét a temetőbe, a hol Veress Sándor zsidói lelkész bucsu-szózata után a sirba helyezték a korán sirba szállt ifju lelkipásztort. Temetése július 29-én d. u. 4 órakor történt.

Elismerés és köszönet. Benkő András vajai birtokos székely atyánkfia, néhai neje Pethő Róza emlékére medgyesi egyházunknak 50 koronát adományozott. A midőn nevezettnek dicséretre nem szorult tettét, itt a nyilvánosság előtt készséggel ismerem el, egyuttal az ehközség hálás köszönetét is tolmácsolom. Medgyes, 1903. július 14-én. Csiki József, ref. lelkész.

Köszönetnyilvánítás. Rendkívüli öröm érte a torda-szt.-lászlói ev. ref. egyházközséget. — Pap Tódorné szül. Kerekes Emilia szamosujvári lakos, róm. kath. válásu urhölgy, kit már születésénél fogva is szoros kötelék

fűz községünkhöz; a napokban édes anyja és testvére látogatására jöve, száz koronát adományozott az egyház toronyóra alapja javára. Bőkezű adományával lehetőségessé tette, hogy községünk régi kívánsága — egy toronyóra beszerzése — teljesüljön. Az Isten az ő jó és nemes szívét, a melynek melegét nemcsak áll. iskolánkra, de ezen adományával az egész községre is kiterjesztette, tartsa meg sokáig. Ezuttal említem fel, hogy Borbély József helybeli áll. isk. igazgató tanító ur és neje (ez utóbbi szintén r. kath.) 50 darab zsoldtárt ajándékoztak ehk községünknek. Fogadják mind hárman adományokért egyház-községünk hálás köszönését. — Az egyházközség nevében Székely László, egyh. jegyző.

Halálozás. Kolozsvári egyházközségünk egy régi buzgó tagját vesztette el Hatházy Ferencben. Családjá a következő gyászlapot adta ki: *Hatházy Ferencz*, a debreczeni m. kir. dohánygyár igazgatója, életének 53-ik s második boldog házasságának 15-ik évében e folyó év július hó 31-én reggel 7 órakor a reichenhalli fürdőn meghalt. Élete pályáját hűséggel futotta meg, kötelességeit az élet minden viszonyai között becsülettel végezte: ezért a halál nem gőzedelmeskedhetik szellemén, áldott emlékét a szív, az élet melege fogja megőrizni. — Földi részét, Reichenhallból Kolozsvárra történt szállítása után, e folyó év augusztus hó 6-án (csütörtökön) d. u. 3 órakor fogjuk az ev. ref. vallás szertartása szerint a kolozsvári vasúti állomástól a helyi ágostai hitv. evangélikus egyházközség sirkertjébe kikisérni és nyugalomra helyezni. — Erre a végső tisztességtételre barátait, tisztelőit és ismerőseit szomoruan meghívjuk. Kolozsvárt, 1903. augusztus 4-én. A „Kolozsvári gazdák hitelszövetkezete“ külön gyászlapot adott ki. A temetési szertartást — nagy részvét mellett Herepei Gergely és J. Irsay József kolozsvári papok végezték.

HIVATALOS RÉSZ.

3245- 1903. sz.

Valamennyi Nagytiszt. Esperes urnak, kollégiumaink s a theologiai fakultás Mlgoz t. Elöljáróságának, a püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek Tiszteletes t. Tanácsának.

A folyó évi június hóban tartott egyetemes konvent jegyzőkönyvei, valamint a magyarországos ref. egyházi közalap 1892/902. évi története a szokásos módon szétküldetvén, a jegyzőkönyvek ára darabonként 80 fillérben, a közalap történetének ára 20 fillérben állapittatik meg; minélfogva felkérjük a t. Czimeket, hogy az alább jelzett összegeket f. évi okt. hó 1-ig befizetni sziveskedjenek.

Vajdahunyadi ehm.	27 k.	Gyulafehérvári ehm.	12 k.
Nagyenyedi ehm.	36 „	Kolozs-kalotai ehm.	39 „
Szilágy-szolnoki e.m.	64 „	Deési egyh. megye	25 „
Széki egyh. megye	39 „	Nagysajói egyhm.	13 „
Görgényi egyhm.	33 „	Marosi egyhm.	63 „
Küküllői egyhm.	35 „	Nagyszebeni ehm.	14 „
Udvarhelyi ehm.	50 „	Erdővidéki egyhm.	16 „
Sepsi egyházm.	36 „	Orbai egyházm.	11 „
Kézdi egyházm.	13 „	A 7 koll., theol. 1—1 k.	8 „
A püspöki egyházaktól	1—1 korona		10 „

Kolozsvárt, 1903. július hó 31-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János
titkár.

3320—1903.

KÖRLEVÉL

az összes lelkészi hivatalokhoz.

A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. Miniszter ur 42840/1903. számú leiratával arról értesítette főhatóságunkat, hogy a kereskedelemügyi m. kir. Miniszter ur intézkedése folytán a lelkészi hivatalok nemcsak, mint eddig,

gyám és gondnoksági, ujonczozási, szegénységi és bűnügyekben és szökevények nyomozása iránt, hanem ezen-tul illetőségi ügyekben is portomentesen levelezhetnek a községekkel (községségi előjáróságokkal, körjegyzőkkel, rendezett tanácsu városokkal).

Miről az összes lelkészi hivatalokat értesítjük tudomásvétel végett.

Kolozsvárt, 1903. augusztus hó 2-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 799—903.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozs-kalotai egyh. megyébe kebelezett sztánai ev. ref. egyházközség kántor-tanítói állására pályázat nyitattik.

Javadalom: Egyszerű lakás, kised kerttel. Fizetés az egyh. községtől 290 korona értékben, amelyből 150 korona a terménykepe értéke, a többi a kanonika portio, közmunkatétel, fakepe és a rendes tankötelesektől járó 2 korona, az ismétlősöktől járó 1 kor. tandíj értéke. Ehez járul 520 korona államsegély.

Kötelessége a megválasztandó kántor-tanítónak az énekevezéri tanítói teendők végzése s a lelkész hivatalos távollétében annak helyettesítése.

Megjegyeztetik, hogy a lakás jelenben kised és szűk, de a jövő évre új iskola és tanítói lakás építése van tervbe véve.

Pályázati határidő aug. 30. Folyamodványok nt. Deési Gyula esperes aához küldendő: Gyaluba.

Kolozsvár, 1903. aug. 4.

Dr. Bartók György,
püspök.

790—1903. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyh. megyébe kebelezett boósi tanítói állomásra pályázat nyitattik. — Javadalom: Tisztességes lakáson, kerten kívül 10 hold 489 quadr. öl szántó és kaszáló tiszta jövedelme 38 kor. 52 fillér, tűzifa értéke 24 kor., buza és törökbuza-kepe s munkatétel értéke 74 kor., készpénz az ehkerületi házi pénztár-alapból 180 kor., államsegély 484 kor. Összesen: 800 kor. 52 fillér.

Pályázati határidő: 1903. aug. 25.

Folyamodványok nt. Ravasz János esperes afiához küldendő: Nyáradszeredába.

Kolozsvárt, 1903. aug. hó 1.

Dr. Bartók György,
püspök.

781—1903. sz.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki ehmegyébe kebelezett Horvát-petényei egyh. községben a lelkészi állomásra pályázat nyitattik másodizben.

Javadalom: Ujonnan épített szép lakás 3 szoba, konyha- és kamarával. A szükséges melléképületek, veteményes- és gyümölcsös-kerttel. A kanonika portio és kepe hasznóértéke 625 kor. 14 fill. E tényleges fizetést a vallás és közoktatásügyi Miniszter ur ónagymélt. 11,612—1903. számú leirata szerint 974 kor. 86 fillér állami segélylyel (Kongrua) fogja 1600 koronáig kiegészíteni.

Pályázati határidő: 1903. augusztus 30.

A minősítvény, szolgálati bizonyítvány és egyéb lehető mellékletekkel felszerelt kérvények nt. Viski Pál esperes urhoz küldendő: Zoványra, posta helyben.

Kolozsvár, 1903. július hó 30.

Dr. Bartók György,
püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Szabadkőművesek és — művelt protestánsok.

Ezt az ellentétet *Bartha* Miklós a híres publiczista állította fel nem régebben a „Magyarország“ hasábjain a XIII. Leóról irt áradó vezércikkének végén. Alkalmat rá az szolgáltatott, hogy *Bartha* Miklós nem volt megelégedve „a kegyelet azon adójával“, a melyet a magyar országgyűlés képviselőháza a pápa halála alkalmából egy klerikális izü elnöki parentációban és tiz perces szünetben fizetett le. A magasabb rangu gyász kifejezését — az ülés tervezett berekesztését — megakadályozta — írja — egy „*sajnos* incidens“, „a kálvinista köpenyegbe burkolódzott szabadkőműves okvetetlenkedés.“

Mi volt az a *sajnos* incidens? A történeti tény ez: *Apponyi* gróf elnök a miniszterelnökkel is egyetértve azt tervezte, hogy a pápa halálának bejelentése és elparentálása után a képviselőház gyászának jeléül az aznapi ülés berekesztessék s a Ház érdemleges ülést aznap ne tartson. E tervet *Sándor József* és *Benedek János* képviselők megtudván, meggyőzték az elnököt arról, hogy ez több volna mint a mennyit a vallási felekezeteken kívül álló magyar parlament a nem római kath. felekezetek sérelme nélkül tehet s így a megállapodás az lett, hogy az elnöki parentáció után, saját hatáskörében és felelősségére az elnök adott tiz percz szünetet.

Ez volt az az incidens, melyet *Bartha* Miklós „*sajnos*“-nak nevez és „szabadkőműves okvetetlenkedés“-nek bélyegez. Nem is emlitené — írja cikkében — ha e szabadkőműves okvetetlenkedés nem burkolódzott volna kálvinista köpenyegbe. „De mint kálvinista ember elutasítom felekezetemről a türelmetlenségi vádat. Művelt protestánst saját hitelvei nem tartanak vissza attól, hogy a kath. egyház fejét megillető végtisztességben részt vegyen és hogy ne csatlakozzék azok-

hoz, akik XIII. Leót, mint nagy pápát, nagy embert, nagy tudóst, nagy diplomatát kegyelettel gyászolják.“

Tehát a mit *Sándor József* és *Benedek János*, ezek az ev. ref. vallásu orsz. képviselők tettek, azt *Bartha* Miklós egyenesen mint „kálvinista ember“ „szabadkőműves okvetetlenkedésnek“ minősíti, hogy ez által „elutasítsa a saját felekezetéről a türelmetlenségi vádat.“ *Bartha* Miklós az ev. ref. egyház védelmében! Köszönjük ezt neki. Valóban alig mertük tőle remélni. — Hiszen az utóbbi időben annyira roszat fogtak rá hitfelei előtt, annyiszor gyanúsították meg leplezett pápistáskodással, klerikális velleitásokkal a nagy 48-as politikust, a szabadelvű protestáns férfiut. De ime, alap-talanul. *Bartha* Miklós védi egyháza, vallása renoméját — *Sándor Józseffel* és *Benedek Jánossal* szemben.

Valóban megható. De hát mit tettek ezek a szerencsétlen emberek? Mit?! Hát, mint országgyűlési képviselők a törvényes vallási egyenjoguság alapján állva, annak érvényt is igyekeztek szerezni. A magyar országgyűlés, mint politikai testület eddig nem szokta, mint ilyen, meggyászolni az egyházfőket, sem az unitáriust, sem a lutheránust, sem a reformátust, sem a róm. katolikust. Nem tette ezt a legutóbbi alkalommal IX. *Pius* halála alkalmával sem, kiről akkor az országgyűlésen egy hanggal sem emlékezett meg, hanem — igen helyesen — a gyászt átengedte a hívőknek s azok egyházi szervezetének, a minthogy ez egy sokfelekezetű, bevett vallások egyenjogúsága alapján álló államban nem is lehet másként. Gróf *Apponyi* Albert azonban más közjogot alkalmazott. Azt, a melynek gyökerei a kalsburgi jezsuita intézetben fogamzottak bele lelkébe. Magyarország „Regnum Marianum“, vallás = róm. katolicizmus, egyház = a római pápa lelki királysága alá tartozó alattvalók serege s mig Magyarországon az állam és egyház egymástól elválasztva nincs, addig

az egyház fejedelmét, királyi tisztelet illeti. Más egyházfő nem létezik, a mint más egyház nincs is. Ilyen elvek vezették a Ház elnökét s hogy ez elvekhez hozzájárult gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök, ki csodálkoznék azon? Nos, itt Bartha Miklós nem állt mint képviselő a bevett vallások egyenjogúsága érvényesülésének védelmére. Hagyta egyházát, vallását semmibe vétetni, mert felekezetétől elutasítatni kívánta a *türelmetlenségi vádat*. Valóban megható törekvés! De természetes ugy-e?! Hogy ne; hisz ő „művelt protestáns“ akit saját hitelvei nem tartanak vissza attól, hogy a katolikus egyház fejét megillető végtisztességben részt vegyen.“ Persze, ilyen végtisztesség csak a katolikus egyház fejét illeti meg — ezt vallja Bartha Miklós, a „művelt protestáns“, s ő „katolikus“ egyháznak a pápás római egyházat tartja; így ismeri s vallja ő a saját egyháza hitelveit! De hát ő csatlakozik azokhoz, akik XIII. Leot, mint nagy pápát, nagy embert, nagy tudóst, nagy diplomatát gyászolják. De hát, melyik ad ezek közül jogcímet egy embernek arra, hogy a magyar országgyűlés, mint olyan gyászt öltön érte? Kit gyászolt meg a magyar országgyűlés, mert „nagy ember, vagy nagy tudós, vagy nagy diplomata“ volt, vagy a ki akár mindez volt egy személyben? Adjon példát erre Bartha Miklós? Marad tehát az, hogy „pápa“ volt. Igen, ne takargassa, a pápát akarta benne gyászoltatni még nagyobb ostentációval, azt, a kiről így áradozik: „Egész lénye átlátszó volt, mint a napsugár és jótékony és meleg. Kitagadást, átkot nem hallottunk tőle. Hatalmának eszköze a szeretet volt.“ Így jellemzi ő XIII. Leot, a pápát, a ki a protestantizmust *pestisnek* nevezte csalatkozhatatlan székéből, a mely a legdögvésesebb eretnekség, ostoba dőlőfből és istentelenségből származott rendszer; a ki a reformációt a legörületesebb háborúnak mondta, iskoláinkat, a melyek Barthát is kinevelték, „páratlan szégyenfoltnak, melyek borzalmas tévtanokkal rontják meg az ártatlan gyermekeket.“ Minő jótékony minő meleg napsugár e beszéd! Hogy ne vonná ez Barthát, az egyháza hitelveiért buzgó „művelt protestáns“-t a kath. egyház fejét megillető végtisztességben való részvételre? Valóban jól írja Bartha, hogy „szellemi hódítása a legtávolabbi földrészekre is kiterjedt s hódításainak értéke ma meg sem mérhető“, — mikor őt magát a „művelt protestáns“-t is így meghódította.

Fájdalom, közéletünkben ezek a minden hitbéli meggyőződés nélkül szükkölködő „művelt protestánsok“ képviselik legtöbbször egyházunkat. Egy véletlen keresztlevélre, egy rongy papirdarabra való hivatkozással, mint „protestánsok“ segítik lépten-nyomon megalázni, kijátszani, kigunyolni egyházunkat, vallásunkat, melyeknek testén ők csak holt-tetemek. Vagy

kérdezze meg bárki Bartha Miklóst, a nagy kálvinistát, melyik ref. egyházközséghez tartozik, hol jár templomba, hol fizet bár egy krajczár egyházi adót, melyik iskolára áldoz ő, ki egyháza nevében beszélni tolja fel magát?

Szerencsére vannak még „kálvinistaság köpenyegébe burkolódzott szabadkőművesek“, a kik komolyan veszik egyházuk és vallásuk védelmét, érdekeinek szolgálatát, sokszor saját egyéni érdekeik veszélyeztetésével is. Fájdalom nagyon kevesen úgy látszik; mert a sok országgyűlési képviselő közt ilyenkor hiába keressük a sok ref. egyházmegyei gondnokot, sőt status-curátort is; — szégyen kimondani — hiába azokat a protestáns papokat is, kik azon ürügy alatt adják albérletbe egyházközségeiket, hogy magasabb forumon szolgálják a protestáns érdekeket. Ezek szépen felhőszálnálják az egyházi állásaikkal járó erkölcsi tökéket, zsebre vágják nem egyszer az anyagi javadalmakat is, de egyházuk védelménél bizony sehol sem látjuk őket. Az erdélyi egyházkerületnek közel 20 orsz. képviselő tagjai hol voltak az „erdélyi püspök“ czimkérdés parlamenti tárgyalásánál is? Tett, a mit tehetett *nyilvánosan* egyedül a „szabadkőműves“ Sándor József. S most is, ki látta be ez új klerikális merényletet? Ki állott ellene? Két „kálvinistaság köpenyegébe burkolódzott szabadkőműves“, mint Bartha ur jónak látja megbélyegezni.

Hanem téved Bartha Miklós, ha azt hiszi, hogy nekünk is olyan veresposztó a szabadkőművesség, mint az általa szolgált klerikális táborban. Nem ülünk fel a „mumus“-nak. — Szabadkőművesek-e Sándor József és Benedek János nem tudjuk, nem is kutatjuk. Ha azok volnának is, csak annyi volna ebből megállapítható, hogy tagjai egy olyan szövetségnek, mely a felvilágosodás, a szabadgondolkodás és humanizmus érdekeit szolgálja. S ez csak a klerikalizmus előtt halálos bűn. Mi egyházi szempontból nem ezt nézzük, hanem azt, hogy hithű, buzgó, áldozatrakész reformátusok-e? Olyanok-e, kik nemcsak bizalmas társaságban titokban verik a mellüket jó református voltukat hangoztatva, hanem egyházukért dolgoznak is, áldoznak, harcolnak is és vallásuk szerint élnek feddhetetlen istenes és erkölcsös életet? E tekintetben pedig ezek a „szabadkőműves“ urak Isten és emberek előtt többet érnek, mint a Bartha-féle „művelt protestánsok“, kiknek úgy látszik egyházuk fogalma kimerül e fogalomban: türelem; türése a megaláztatásnak, kijátszásnak, kiszipolyozásnak, elnyomatásnak, hipokritaságnak, sőt titkos és nyilvános árulásnak.

A „művelt protestánsok“ zászlótartói Bartha Miklós és br. Kaas Ivor meglehetnek győződve, hogy ha a hithű protestánsokat ők szabadkőműveseknek nevezik: mi kívánjuk, hogy

egyházunk minden tagja *ilyen* szabadkőműves legyen!

Most pedig, mikor Bartha Miklós segítségével az „Alkotmány“ és „Közmivelődés“ irtó hadjáratra adták ki a jelszót *Sándor József* ellen, nekünk tudnunk kell, hogy őt miért vették célba és üldözőbe s ehhez képest kell megtenni kötelességünket.

A politikai banditaság napjaiban résen kell lennünk!

Falusi.

Évzáró imádság.

Tartotta *Biró Sándor* a kolozsvári ref. kollegiumban.

Gondviselő Isten, mennyei édes Atyánk, eljött a bucsuzás órája, feltetszett a mi esztendőnknek esti fénye, távozni készülünk e falak közül, melyek oly beszédek valának, itt hagyjuk az iskolát, mely olyan mint hűs forrás mellé gazdag mezőben ültetett terebélyes fa. Te vezettél ide, midőn lelkünk szomjuhozott, Te elégitél meg, Tied legyen a hála és dicsőség mindörökké.

Nevedet hívtuk segítségül jó reggel és Te megdicsőítetted erődet erőtlenségünkben. A Te akaratod jót hozott mi reánk és a szorgalmas munkás örvendez munkája sikerének. Egy ártatlan mosoly, egy ragyogó könyecsepp és mintha egyszerre elfelednők a fáradalmakat, lelkünk szárnyai megújult erővel magasabba csapnak. Futottunk és nem vagyunk fáradtak, jártunk és nem lankadunk, hisz elfeledi fáradalmát, ki célját elérte, a harcosnak új erő a győzelem, vig aratnak dalba szakad lelke.

Te teremtetted a tavaszt, Te koronázod meg a bérceket dus lombbal, behinted a völgyet virággal, betöltöd a mezőt reménységgel.

Te teremtetted az életnek tavaszát, a reményteljes ifjúságot. Bizony az ifjak az élet örömei, diszei. Ők az erdő büszke, viruló koronája, magasban hajlongó, rengő zöld lombzat, mely közt játszik a nap-sugár, csattog a dal. És im, ifjaknak seregét biztad itt reáruk, hogy növekedjenek, mert a növelés az ember sorsa.

Ők csodát hallottak a Jákób lajtorjáráról. Vajha meglátnák szemeikkel, mikor látásokat látnak, álmodnak, azt a lajtorját, melynek lépcsőfokai az igazság, erény, becsület, a család, haza, emberiség, hit, szeretet, melyek fölvezetnek mind a magas égig s melyeknek tetejében ott vagy te, örökkévaló Isten. Vajha járnának ezen ők is, mint hajdan az angyalok.

Ők tanultak a hősokról, jártak régi idők szent emlékei közt, melyek beszélnek az ember nagyságáról. Vajha ezek megihlették volna lelkeiket, hogy legyenek ők is a szép jövőt a dicső multtal összekötő láncszemek.

Ők tudják, hogy az ember eredete égi, neve, célja, reménysége magasztos, ne legyen hát életök soha közönséges, nagy gondolatok, szent hevületek vezessék szebbnél-szebb tettekre. Megtanultuk, hogy a tiszta lélekben lakik a boldogság. Ragyogtasd a mi lelkünk tiszta fényben, hogy sugarai szívárványból verjenek hidat, ha keservek miatt könyeket hullatunk; vészes felhőkből áldást csepegtessenek és üzzék el a kétség sötét rémeit.

Tedd gazdaggá életünket szolgálatban, kik elmegyünk és a kik maradnak. Szolgáljunk hiven és igazán az egyházban, hol a hitnek égi szövéténeke és a tiszta erkölcsnek Vesta lángja örökké lobog. Szolgáljunk édes hazánknak, melynek minden pora szent. Miénk bérceinek, rónáinak hangulatos tája,

mondáinak, regéinek tündérvilága; miénk történelme, gyásza, dicsősége; miénk a hősök, vértanuk serege, férfiak és nők glóriával homlokok körül. Ezért a kincsért ne legyen soha drága erőnk, munkánk, életünk.

Kegyelemnek Istene, áldd meg ez intézetet, áldd meg bölcs munkásait, hogy mint volt hajdan, legyen a jövőben is dicsőségben fénylő világító torony. A ki immár a tudománynak és erénynek magasan lobogtatott fáklyáját ifjabb kezekbe teszi le, áldd meg Uram, a jó öreget, hogy viselje köztünk sokáig a vénség szép ékes koronáját, melyet talált az igazság utjában.

A pihenésnek idejét pedig tedd megújulásnak idejévé, hogy e falak között zendüljön meg ismét a te dicséreted: „Áldott az Ur, a seregeknek Istene.“

Ámen.

A káté.

— Tanulmány a theologia pastoralis köréből. —
Eugène Ménégos után ifj. *Bartók György*.

(Folytatás.)

Miután megállapítottuk a káté tanait *formuláznunk* kell azokat. Az eszmét a nyelv formájába kell önteni.

Első sorban is kerülnünk kell minden *abstrakt* formulát. A gyermek és a nép fia nem érti meg az abstrakciókat. Konkrét, rövid, könnyen tanulható és emlékezetbe véshető formulára van szükségük. Kerülnünk kell, amennyire lehetséges az új formulákat is. Egy régi, hagyományos és az idő által megszentelt formula, minden új formula felett előnyösebb bir. De az egyház szempontjából is előnyösebb a régi formulák használata, mivel erősítik az egyház egységét s összekötik a jelen nemzedéket a multtal és a jövővel.

Tegyük már most vizsgálódásunk tárgyává a ker. vallás fennebb említett öt tételét.

Az isteni törvény. Hagományos formulája után nem sokáig kell kutatnunk; ott van mindjárt az ó-testamentomban a dekalogus. A gyermek könnyen megtanulja és a nép fia is megérti. Magában foglalja Isten parancsát teljesen. És elfogadta minden egyház. Tehát a káté első tétele a dekalogus.

A keresztyén hit. E tételnél is egy századok által megszentelt formulát alkalmazhatunk: a hiszekegyet, mely a keresztyénség első századaiban a megkeresztelték hitvallása volt. Némely kifejezései felett lehet vitatkozni, de nem találunk egyetlen formulát sem, a mely ilyen tökéletesen foglalja magában a ker. hitet és a mely jobban megfeleljen a káté paedagogiai követelményeinek.

A mi az *imádkozást* illeti, ott van az Urnak imája: a Miatyánk. Ez ima az egész ker. egyház közös kincse.

A keresztségre és az urvacsorára nézve ott vannak a szereztetés igéi, melyeknek tekintélyét az egész ker. egyház elismeri.

Tehát a ker. hit öt pontja a következő formulákban nyer kifejezést: *a dekalogus, a hiszekegy, a Miatyánk, a keresztség és az urvacsora* szereztetési igéi.

Imé, *az egyszerű és tiszta alakja a káténak, a «catechismus nudus»* a mint Luther nevezi kis kátéja előszavában a ker. vallás ezen elemeit.

E formulák magyarázatának ezután olyannak kell lennie, hogy teljesen kifejtse azon eszmét, a melynek a formula konkrét kifejezője. E magyarázat pedig a maga nemében — sui generis — a legfontosabb dolog, mert ez adja meg a káténak confessionalis jellegét.

Függetlenség. Eddig csak a szó specialis értelmében vett kátéről beszéltünk. A jobb eszű gyermekek ezen

öt tételen kívül többet is tanulhatnak és ennek anyaga a káté után illesztett függelékben volna előadandó. E függeléket 3 részre lehetne osztani.

Az első rész magában foglalna *imádságokat* és pedig reggeli és estvéli, munka előtti és után, pihenés előtti és utáni, istentisztelet előtti és utáni imákat. Azután egyes házi kötelességekre, a férj és feleség, a szülők és gyermekek, a szolgák, a polgárok stb. kötelességeire vonatkozó bibliai idézeteket.

A második részben foglalna helyet a bibliai könyvek elésorolása után az u. n. családi biblia.

A harmadik részben némely zsoltárokat és énekeket lehetne közölni, a melyeknek száma lehetne 50—100.

E függelék volna a szó tágasabb értelmében vett káté.

A Ménégoz ideális kátéja tehát 3 részből állana. Az első rész lenne a catechismus nudus, mely az öt alaptételnek csupán szövegét adja. A második rész magában foglalná ezen tételeknek rövid és népies magyarázatát és nem lenne terjedelmesebb 10 oldalnál. A harmadik rész magában foglalná a függeléket. A második és harmadik rész együtt alkotnák a tulajdonképpen kátét.

III.

A káté alakja.

Minél kevésbé művelt az ember annál inkább van kötve elméje a formához. Ez egy lélektani tény, a melyet feltétlenül figyelembe kell venni a kátéírásnál.

A kátéírásnál két módszert lehet alkalmazni: az analitikust, a mely az általánosból indul ki és megy át a részekre és az synthetikust, mely a részokról megy át az általánosra. Ménégoz feltétlenül a synthetikai módszert tartja helyesnek és pedig a következő okokból.

Az analitikai módszer bizonyos intellektuális előképzettséget tételez fel. A gyermeknél azonban ez, általában véve, hiányzik. A mint a gyermek egy néhány részleges eszme tanulásával kezdi és csak rendre-rendre emelkedik fel az általánoshoz, épen úgy a műveletlen ember is egy néhány részleges eszmét tanul meg a nélkül, hogy foglalkoznék azoknak viszonyával, vagy épen egységével. Ez már felülhaladja képességeit. Az általános fogalmak csak lassan-lassan alakulnak ki. Némely emberek elméjében pedig éppen soha. — Tehát az analitikai módszer nem alkalmas catechetikai módszer, mivel csupán a műveltebb elme képes elsajátítani azt.

A káté természetének meghamisítása és jellemének félreismerése volna, a spekulatív theologia területére helyezni azt, a mely természete szerint, az analitikai módszert követi. A káté és dogmatika közt levő különbség ekként teljesen elenyészik. A káté egy kis dogmatika lesz, egy népies dogmatika. Ménégoz ezen irányzatot teljesen elítéli. A dogmatika egy *tudomány*; művelt elmék számára való. Ellenben a káté vallásos kézi könyv a kevésbé műveltek számára. A kátéből minden tudományos elemnek szigoruan száműzve kell lennie. Praktikus és népies jeleggel kell bírnia. A synthetikus módszer pedig a par excellence népies módszer és ez okból a káténál ezt kell alkalmaznunk.

E módszer azonban távolról sem zárja ki a *logikát*. Talán indifferens a gyermekre nézve, hogy milyen sorrendben tanulja meg a dekologust vagy a Miatyánkot. Az egymásután következők bármilyen rendje kielégíti a kevésbé művelt emberek igényeit. Ámde ne felejtjük, hogy a káté a theologusnak is való: és ezeknek joguk van követelni, hogy a rend, mely szerint az öt tétel előadatik, megfeleljen az ők tudományos szükségleteiknek, hogy ezen rend legyen teljesen igazolva a tanok benső viszonya által és hogy egy jó synthetikus módszernek megfelelően, az

egy-egy pontok a maguk egészében véve, alkossanak egy egységet, a mely a tudományos szellem igényeit is kielégíti.

Ez annyival is szükségesebb, mert a kátét tanítani is kell és ezen tanításnak bizonyos módszer szerint kell történnie, ha eredményes akar lenni. És ez csak úgy lehetséges, ha a könyv különböző részei közt logikus, organikus összefüggés van, a felfogásnak és compositionnak egysége, melynek alapján a tanítás előrehaladó utat követhet, fejlődhetik. — De szükséges, hogy a káté megfeleljen a rend és egység követelményeinek már csak azért is, mert ezek ösztönyszerűleg meg vannak minden jobb tehetségű gyermeknek az elméjében. De megfelelő szükséges, hogy a synthetikus compositio megfeleljen az emberi gondolkodás analitikus szükségleteinek is. Csupán ilyen feltételek alatt elégíti ki a synthetikus módszer minden paedagogiai igényt.

Milyen rendben kell tehát tárgyalni ezen öt tételt?

Első helyen kell tárgyalni a *törvényt*, mert logikailag a törvény megelőzi az evangéliumot. Törvény nélkül nincsen bűn; bűn nélkül nincs értelme az evangéliumnak. A törvény megszegése megelőzi a megszegés bocsánatát. A törvény adja a bűn ismeretét és a bűn ismerete okozza a lélek furdalásait és kelti fel a vágyat az üdv után. Tehát az emberiség történetében a törvény megelőzte az evangéliumot. Így van ez az egyesek életében is; szembe kell szálunk tehát, mint illogikussal és a paedagogiával ellenkezővel, az olyan felfogással, mely az üdv magyarázatát elébb teszi a törvény magyarázatainál.

(Folytatása következik.)

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Egyházi-Értekezlete III. közgyűlése Tordán.

(Folytatás és vége.)

Második nap: Uj-Tordán.

Az értekezleti közgyűlés ünnepélyességéből méltán kérte ki részét az uj-tordai ref. gyülekezet is. Mert ez a szépen fejlődő gyülekezet mindenkép' méltó volt rá, hogy legalább egy pár órára egyházunk annyi jelesét láthassa maga közt.

D. e. 9 órakor a szép és igen kedves, tiszta és ékes templomot, melynek környezete úgy, mint belseje állandó gondozottságról tesz bizonyosságot, előkelő közönség töltötte meg. A templomba vonuló püspököt *Fogarassi* József gondnok üdvözölte melegen. A püspök ur szívélyes válasza után virágot hintő fehér ruhás leányok sorfala közt vonult be a papi menet a templomba, hol a szép és hatalmas gyülekezeti énekek után *Deési* Gyula esperes, elnök mondott szép buzgó imát, majd *Zsigmond* Ferencz kolozvári kántor gyönyörű solója után (Térj magadhoz drága Sion...") *Kenessey* Béla mondta el egyik legkedvesebb egyházi beszédét az „atyafik egészségé”-ről, melyet lapunk olvasói már ismernek. — *Zsigmond* uj solója után *Dr. Bartók* püspök ur intézett egy szép adhortációt a gyülekezethez, melyben a vallásos élet nyilatkozatairól és áldásairól beszélve, lelkére kötötte a hívőknek a vallásosságot, hit- és egyházas hűséget. A mély benyomást tett beszéd után a gyülekezet felállva a Hymnuszt énekelte.

A tárgyaló ülés folytatása.

Az ünnepélyes istentisztelet végeztével, a teljes közönség részvétele mellett folyt tovább *Deési* Gyula elnöklése mellett a tárgyaló közgyűlés. — *Tárkányi* György vallásnár olvasta fel munkálatát s terjesztette elő határozati javaslatát a *felserdült ifjuság vallásos gondozásáról*. A tartalmas felolvasás nyomán — mely lapunkban is, az Évkönyvben is közreadatik — nagy arányu vita indult meg, melyben részt vettek: *Jancsó* Sándor, *Gyulai* D. Kálmán tanár, *Nagy* Domokos, *Bíró* Sándor, *Nagy* Károly, míg végül határozatilag kimondatott, hogy a tervezet megküldetik az ehmegei Értekezletnek véleményezésre, de egyszersmind felhivatnak, hogy miután a helyi viszonyok és szükségek ugyis mindenütt bizonyos változtatásokat tesznek szükségessé a normáltervezeten, addig is mindenütt megindítandó az

ifjuság egyházi szervezése és intenzívebb gondozása, mert rajtuk fordul meg egyházunk jövője.

A tárgysorozatnak utolsó pontjához érkeztünk. Az alapszabályok értelmében a tisztújítás következett 3 évre. *Deési Gyula* egyh. elnök lemond az egész tisztkar nevében, miután rövid visszapillantást vetve az Értekezlet első három-éves életére, konstatálja, hogy habár a kezdet nehézségeivel küzdve feltűnő eredményre a tisztkar nem is hivatkozhatik, de az uttörés nehéz munkáját becsülettel igyekezett végezni. — A veszteségek is, melyek egyesületünket érték, sokszor hatottak bénítólag működésünkre, de hála védnökeink, különösen a Püspök ó méltósága buzgó támogatásának s érdemes világi elnökünk tündöklő példájának, mégis elértünk annyit, hogy a hol megjelent közgyűlésünk, ott maradandó nyomokat hagyott a vallásos és egyházas élet fellendülésében s az egész kerületre kihatólag is már-már érezhetni hatását munkánknak. — A jövő tisztkarnak tapasztalataink alapján átadtuk tanácsainkat a titkári jelentés során s midőn a belénk helyezett bizalmat megköszönve, visszatesszük a közgyűlés kezébe, kívánjuk, hogy a megválasztandó tisztkar a jövő három év végén több eredményről számolhasson. *Nagy Károly* jelenti, hogy vil. elnökünk *Dr. Gróf Kuun Géza* ó nmlsga hivatkozással beteges állapotára, mely miatt most sem jelenhetett meg, állásától való felmentését kéri. Továbbá felolvassa *Gr. Wass Béla* világi alelnök nevében *Kilyén Sándor* által beadott iratot, melyben a Gróf hivatkozással arra az ismeretes óriási csapásra, mely őt nagyreményű fia *Gr. Wass Albertnek* Transzvalban, a burok szabadságharczában való szomorú elhunytával érte s a mely egyidőre lehetetlenné teszi reá nézve — orvosi tanács alapján is — a közgyűlésekben való részvételt — kéri, hogy ez alkalommal az alelnökségtől végkép' mentse fel a közgyűlést.

A tisztújító közgyűlés *Nagy Domokos* esperes elnöksége mellett ment végbe. Az Értekezlet mindenekelőtt kimondja, hogy miután *Dr. Gr. Kuun Géza* ó nagyméltósága gyengélkedése — Isten után — remélhetőleg nem lesz olyan természetű, mely súlyosabb következményekkel járna s így tekintve azt, hogy az ő nemes alakja, mindnyájunk által tisztelt és felette szeretve nagybecsült személye egy egész megtestesült programot jelent egyesületünk élén s hogy egyházunk ilyen kiválóságokban nem oly gazdag, hogy őt nélkülözhetné: felkéri Ó Nagyméltóságát, hogy eddigi lelkes és fáradtságot nem ismerő buzgósággal betöltött tisztét egyesületünk világi elnökségében továbbra is kegyesen megtartani sziveskedjék, annyival inkább, mert az ülések vezetésének terhes munkájából alapszabályaink értelmében az egyh. elnök mindig felmentheti, sőt készséggel felmentendi. — A *Gróf Wass Béla* alelnök ur indokai előtt azonban tisztelettel meg kellett hajolnia az Értekezletnek s a midőn ezt ő méltóságának tudomására hozza, egyben kifejezi részvételt az őt ért súlyos csapás felett. „Az Ur meglátogatja azt a kit szeret,“ de „ha sebet ejt, be is heggeszti azt.“ Kérjük a jó Istent, hogy e kiváló közéleti munkásunk sebeit mihamarább gyógyítsa meg s adja vissza áldásos munkásságának s abban Értekezletünk ügyeinek is.

Lénárt József erre a közgyűlés nevében megköszönve a volt tisztkar eddigi buzgó munkásságát, a jövő ciklusra a tisztkart a következőleg javasolja megalakítani:

1. Elnökök: világi: *Dr. Gróf Kuun Géza* v. b. t. t. Egyházi: *Deési Gyula* esperes.

2. Alelnökök: világiak: *Gróf Bethlen Pál* és *Sándor József* főgondnokok.

Egyháziak: *Bod Károly* sz.-régényi pap. *Nagy Károly* theol. tanár.

3. Titkárok: világi: *Gróf Bethlen Balázs* főgondnok. Egyházi: *Tárkányi György* vallásánár.

4. Jegyzők: világiak: *Gr. Bethlen István* gondnok, *dr. Boér Elek*.

Egyháziak: *Bodor Géza* esperes és *Vajda Ferencz* sz.-udvarhelyi lelkész.

5. Pénztárnok: *Balogh Károly* kolozsvári ref. kollegiumi tanár.

6. Kiadványok kezelője: *J. Irsay József* kol. lelkész. Az Igazgató-választmány tagjaiul ajánlja *Lovag Bakó Ferencz* volt zsuki nagybirtokos kivételével, ki kerületünkben elköltözött, a régi tagokat (Lásd 1900. évi Évkönyv 32—33. lapjait, továbbá az ezekhez később választott *Kiss József* máv. pályafelügyelőt (világi) és *Zsigmond Károly* körlelkészt (egyh.) *Hosszúfaluból* és *Fogarassi*

Albert tanárt *Nagynyedről*). Új választmányi tagokul ajánlja: *Kendeffy Gyula* birtokost *Mező-Méhes*, *Jancsó Lajos* esperest *M.-Ujvár*, *Fogarassi József* gondnokot *Uj-Torda*, *Dulló János* gondnokot *Ó-Torda*, *Mezei Géza* ügyvédet *Ó-Torda*, *Gyulai D. Kálmán* tanárt *M.-Vásárhely* és *Zsigmond Ferencz* kántort *Kolozsvár*. — A közgyűlés egyhangulag elfogadván ez ajánlatot, *Nagy Domokos* korelnök a tisztkart és választmányt ezekben megválasztottnak jelenti ki s átadja az elnökséget *Deési Gyula* egyh. elnöknek, ki úgy a maga, mint az egész tisztkar nevében az újra megnyilvánult bizalmat megköszönve, igéri, hogy jövőre még fokozottabb buzgalommal fognak dolgozni az Értekezlet céljai megvalósításán.

A diszközgyűlésből *Báró Bánffy Dezső* főgondnok-védnök ó Nagyméltóságának a következő szövegű üdvözlő sürgönyt küldetett:

„Egyházkerületi Értekezletünk mai diszközgyűléséből főgondnok-védnökére, a magyar nemzeti szabadság nagyhivatású bajnokára, Nagyméltóságodra Isten áldását kéri.“ — *Dr. Gróf Kuun Géza* ó Nagyméltóságához pedig e távirat küldetett: „Egyházkerületi Értekezletünk diszközgyűlése a vallásszabadság szülővárosából lelkesedéssel üdvözlöi Nagyméltóságodat a magyar tudomány és kalvinista hitbuzgóság általánosan tisztelt vezéralakját, oszlopunkat; — kérve Istent, hogy Nagyméltóságodat hazánk, anyaszentegyházunk és nemzeti társadalmunk javára helyreállt egészségben sokáig tartsa meg.“

Még csak az elnökség mondott meleg köszönetet *Torda-Aranyos* vármegyének és értekezletének s főleg a helyi rendezőbizottság buzgó tagjainak, kik közgyűlésünk impozáns megtartását lehetővé tették s mindnyájukra Isten áldását kérve azzal a forró óhajattal zárta be a közgyűlést, hogy a jövő évben, közgyűlésünk kijelölt helyén *Kézdivásárhelyen* hasonló szép számmal találkozzunk.

Fél egy órakor az *uj-tordaiak* által a szabadban rendezett bizalmas, kedélyes, *tordai* speciálitásokból összeállított házilag készített bankett zárta be az ünnepségeket, hol *Egerházi* lelkész a fáradhatatlan házigazda remekelt s a melynek lefolyását már költői toll ismertette lapunkban.

Mi pedig azzal a tudattal távoztunk *Tordáról*, hogy ott két hithű tagokból álló új virágzást élő egyházközségünk tagjai most már még jobban felkarolják Értekezletünk és egyházunk érdekeit, hogy az egymás hite által — ők tőlünk és mi tőlük — kölcsönösen új lelkesedést véve, munkálunk anyaszentegyházunk javán. Ugy legyen!

y.

Temlomalapköletéti ünnepély Nagy-Ilondán.

Sokáig emlékezetes és a mintegy 75 lélekből álló leány-egyházközség életében egy új korszakot jelentő ünnepélye volt a n.-ilondai ev. ref. egyháznak folyó év július 4-én. Ekkor tettük le alapkövét annak a kicsiny templomnak, mely a hiveknek régi, hő óhajta volt és a mely hivatva van, hogy nemcsak a valláserkölcsei életnek, de a kalvinizmusnak s így a magyar hazafiságnak is azon a vidéken erős bástyája legyen.

Nagy-Ilonda a magyarság egy kis vára *Szolnok-Dobokamegyének* nemességeklakta vidékén, és pedig azon járás székhelye, hol a magyarság az egész megyében, mondhatni, legkissebb számmal van képviselve. Ez a magyarság, mely egy-két lélektől eltekintve *Ilondán* lakik, felerészben református és felerészben róm. kath. vallású.

Ki merné kétségbe vonni, hogy itt, ezen a helyen egy kalvinista templom, a melyben más szó nem hangzik soha, mint egyedül a magyar, a melynek szószékétől elválhatatlan az Isten- és emberszeretet mellett a hazaszeretet predikálása, a legszebb missiót teljesíteni van hivatva?

Minthogy az egyház teljesen vagyontalan, a templom közadakozásból épül. Egy évtizednél hosszabb idő kellett, hogy a hivek édes reménye valóssá váljon, hogy a gyűjtött összeg ujjab és ujjab

kegyes adományokkal odáig növekedjék, hogy az építés Feichter Albert dézsi építész által készített csinos terv alapján 9000 korona költséggel megkezdhető legyen.

A gyűjtés megindításában kiváló érdeme van a Móricz és Simó családoknak, s az alap növelése, gyarapítása nagyrészen a körlelkészség volt buzgó papjai, néhai Berde Sándor, Kovács Árpád és Incze Lajosnak köszönhető, kik szintén maradandó nyomokat hagytak az egyház életében.

A templomhelyet néhai Gr. Teleki György adta a község közepén egy gyönyörű fensíkon, honnan a templom a vasut felé nézve homlokzatával, az egész vidéket uralni fogja.

Az ünnepély délelőtt fél 12 órakor kezdődött. Ezt megelőzőleg az egyházközség presbyteriuma — kikhez szép számmal csatlakoztak vendégek is — élükön Simó Béla ehmegyei gondnokkal ünnepi díszben vonultak ki a 11 órakor érkező vonaton, várva az ünnepély és ezzel kapcsolatos multság védnökeit. Azonban Dési Zoltán főispánt betegsége és Pogány Károly főispánt elfoglaltatása távol tartotta s ők csak lelkileg lehettek jelen ünnepélyünkön, de megjött a mi nagy örömeinkre mindenki által szeretett ehkerületi főgondnokunk, a ritka népszerűségű képviselő Simó Lajos, a ki megmutatta, hogy nem mindig áll az, hogy nálunk mindent a politika dominál, mert ő éppen a legkényesebb politikai viszonyok között hagyta oda a fővárost, kevés időre, hogy szeretett egyháza ünnepén jelen lehessen.

Innen az állami iskolába való gyülekezés után együtt mentünk fel a szép kiállítással bíró dombra, a templom helyéhez, hol zászlókkal díszített csinos lombsátorban hölgyek sokaságától körülvéve állott az emelvény a szónokok részére.

Az ünnepélyt a dési iparos ifjak dalköre nyitotta meg egy gyönyörű imával, melyet a lelkes ifjak nagyhirű dalköröknek is becsületére való szabatsággal adtak elő Budai Elek dési igazg. tanító.

Itt meg kell említenem, hogy Budai Elek dési igazg. tanító, kinek mindenféle közügyért való lelkesedését, nemes idealizmusát lépten-nyomon dicsérik tettei, egészen váratlanul hozta ki derék ifjait, kik megérkezésökkel kellemes meglepetést szereztek s szép énekeikkel nagy mértékben emelték az ünnepély értékét.

Azután Pap István esperes megható imája emelte a lelkeket a magasságba, a kegyeletnek megkapó szép szavaival emlékeztetvén meg imájában azokról is, a kik már nincsenek az élők között, de a templom-építés szent munkájának megindítóit, tevékeny részesei valának.

Erre a dalkör a Hymnuszt énekelte el, a melynek hangjaira Kozma Imre kaczkói ref. körlelkész mondotta el az alkalmi beszédét, felmutatván abban, hogy a kálvinista templomok a multak tanúsága szerint is nemcsak a vallás-erkölcsi életnek, de a magyar hazafiságnak is erős várai; ennek készül ez a templom is.

A szózat eléneklése után a szokásos okmány felolvastatván, az alapkőbe helyeztetett, melyre az első kalapácsütést az okmányt elhelyező építész Feichter Albert tette, azután Simó Lajos ehkerületi főgondnok, Pap István esperes, Simó Béla egyházmegyei gondnok, Kozma Imre lelkész, Veress Imre főszolgabíró, Móricz Károly gondnok és Almási Samu presbyter tettek egy-egy ütést a kőre vallásos és hazafias jelmondatok kíséretében.

Végül a király-hymnuszt énekelte el a dalkör s aztán 1 órakor a büdöspataki fürdőn közösebédek ültek a díszes közönség férfi tagjai, melynek folyamán szebbnél-szebb pohárköszöntők hangzottak el a Simó és Móricz családokra, mint az építés főtényezőire, megindítóira, báró Bánffy Dezső egyhker. fő-

gondnokra és Bartók György püspökre, Simó Béla ehmegyei gondnokra, ki — a mint lelkes tosztjában kifejezte — az ünnepi beszéd hatása alatt 200 koronát, adományozott egy beszerzendő hármioniumra. — Továbbá felköszöntettek az esperes, a papság, a szónokok, Budai, a dalkör stb. 5 óra tájt a leglelkesebb hangulatban oszlott szét az ünneplők sokasága, magával vivén mindenki egy szép egyházi és hazafias ünnepély maradandó emlékét.

Este a büdöspataki fürdőn táncmultság volt, melynek szép sikerét bizonyítja, hogy a templom javára 307 kor. 43 fillért jövedelmezett.

Kaczkó, 1903. aug. 3.

Kozma Imre, ref. lelkész.

ISKOLA.

Tájékoztató a debreczeni kollegium 1903—1904. iskolai évére.

A debreczeni ev. ref. theologiai és jogakadémiánál a javító- és pótkollokviumok végett szeptember 2. déli 12 óráig kell jelentkezni az illető dékáni hivatalokban; magok a kollokviumok szept. 3. d. e. 9 órától tartanak, mely határidőben a dékáni hivatalban az érdekeltek pontosan jelenjenek meg.

Alapvizsgálatok iránt a kellőleg felszerelt kérvényekkel, vagy a hittan-, mint a joghallgatók szeptember 4-én délig nyújthatják be a dékáni hivataloknál. A theol. alapvizsgálat valamint a jogi alap- és államvizsgálatok szeptember ötödik napján reggeli 8 órakor kezdődnek.

Bentlakás, tandíjkezdmény s tápintézet elnyerése iránt a kérvények augusztus hó 20-ik napjának déli 12 órájáig adandók be az illető dékáni hivatalokhoz. E kérvények elintézéséről az akad. igazgatóság szept. 2. napján a hirdetés táblán közzeendő kiírás útján értesíti az illetőket.

A tanév ünnepélyes megnyitása 1903 szeptember 9-ik napján fog megtörténni a nagytemplomban d. e. 9 órakor kezdődő istentisztelettel.

A kik akadémiai hallgatókú felvétetni óhajtanak, kellő bizonyítványokkal ellátva, személyesen jelentkezzenek a háznagy hivatalban, hol a bizonyítványok átadása után teen dőikre nézve a további utasítást megkapják.

A felvételre jelentkezett egyének az igazgató által való bevételesekről a hirdetési táblán közzeendő értesítés után a kitűzött időben, a törvények aláírása, beiktatási, tan- és egyéb díjak befizetése s nevének az anyakönyvbe való beírása végett a háznagy hivatalban megjelenni kötelesek, mikor a törvények aláírására bocsáttatnak, a beiktatási- és tandíjat, egyidejűleg az előző tanévről, vagy tanévekről való összes tartozásaikat befizetik. Az anyakönyvbe nevéket beírják, a rovatokat betöltik s ezáltal magokat az akadémia törvényeknek alávetik.

Ezek után a tanulmányi akad. törvényeknek és szabályoknak s a nevékre kiállított lapszámozott leczkekönyvvel egy-egy példányát a háznagy hivataltól átveszik. A beiratás és tandíjnak s az előző tanévről való összes iskolai tartozás soknak kellő időben való lefizetése nélkül senki tanulónak nem tekintetik s indexének aláírására nem jelentkezhetik.

Kik nem azon évben jelentkeztek főlveletre és beiratásra, amelyben érettségi vizsgálatot tettek, késedelmük in dokolása mellett hiteles okmányon tartoznak igazolni, hogy az érettségi vizsgálatok letétele óta lefolyt időt hol és mive foglalkozva töltötték el. Más intézetből átlépők távozási bizonyítvány nélkül fel nem vehetők.

Az első félév kezdődik szeptember 1-én s tart január 15-ig; az előadások pedig a karácsonyi szünet kezdeteig tartanak. A felvétel, beiktatás szeptember 8 első napján történik, e határidőn túl további 8 nap alatt, csupán figyelembe vehető esetekben engedélyezheti az akad. tanács, vagy ennek jóváhagyása reményében az akad. igazgató a felvételt. Hasonban valaki legyőzhetetlen akadályok miatt tovább is kérik, az elháríthatatlan akadály bebizonyítása esetén, püspök ur által okt. hó 15-ig még bevehető, de a későbbben történő jelentkezés már figyelembe nem vétetik. Az első félévi kollokviumok január 15-ig felveendőek. Az előadásokra való jelentkezés az első félévben szept. 9., 10. és 11. napjain a egyes előadó tanárok által kitűzött helyen és órában történik. A jelentkezések megtörténte után a leczkekönyvek az illető dékáni hivatalba adandók be felülvizsgálat és beiktatás végett. A ki ezt elmulasztja s ennél fogva származási ivét nem rendezi, hallgatónak nem tekintetik.

A második félév kezdődik január 20-án és tart június végéig. A beiratkozások ideje jan. 28-ig, az aláírások ideje jan. 31-ig terjed. A második félévi előadások kezdődnek február 1-én s tartanak június 15-ig. Ha valaki jan. 31-ig, mint záro határidőig leczkekönyvét alá nem iratná, csakis további nap alatt s egyedül az akadémiai tanács vagy ennek utólagos

jóváhagyása mellett, az akad. igazgatótól nyert engedély alapján jelentkezhetik leczkekönyve aláíratására. A leczkekönyvek a második félévi jelentkezés után is beadandók, éppen úgy, mint az első félévben, az illető dékáni hivatalban.

A dékáni hivatalhoz beadott indexeket a főkönyvbe való bevezetés után a háznagyi hivatal osztja ki, a mikor is az index csak személyesen vehető át.

Az akademiába való első felvételnélkor 5 korona 20 fillér beiratási díj fizetendő.

A tandíj az akadémiai tanszakokon egész évre 60 korona. A tandíjon felül minden joghallgató és minden hittanhallgató kórházi és tisztogatási költség czimén még 6 korona 20 fillér járulékot fizet évenként. Ugyanis a tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlésének 1901. évi május hóban hozott 90. számú határozata értelmében, az 1901. szeptember 1-én életbelépett főiskolai betegsegélyző pénztárnak minden főiskolai tanuló kötelezett tagja s az akad. hallgatók e czélra évenként és fejenként 6 koronát fizetnek, félévi egyenlő részletekben, a mely díj senkinek el nem engedhető. E díj fejében a fennálló szabályok korlátain belül ingyenes orvosi kezelést, gyógyszerert és kórházi ápolást nyernek betegségük esetén.

A hittanhallgatók közül: egész tandíjat egy sem fizet, — fél tandíjat, vagyis 30 koronát fizet a létszám öthatod része — negyed tandíjat, vagyis 15 koronát fizet a létszám egyhatod része. Ezen utolsó hatodrészből az ujonnan jött, teljesen szegény és sem tápintézeti kedvezményben, sem ösztöndíjban nem részesülő hittanhallgatók közül 4 tandíjmentesen is felvehető. A joghallgatók közül: egész tandíjat, 60 koronát fizet a létszám négyhatod része, — fél tandíjat, vagyis 30 koronát a létszám egyhatod része, negyed tandíjat, vagyis 15 koronát a létszám egyhatod része. A 15 koronás tandíjfizetés kedvezményében csakis azok a szegény és legalább jó osztályzatú bizonyítvánnyal bíró tanulók részesíthetők, kik sem tápintézeti díjkedvezményben, sem ösztöndíjban nem részesülnek. Ujonnan jött, teljesen szegény és sem tápintézeti kedvezményben, sem ösztöndíjban nem részesülő s legalább jó osztályzatú bizonyítvánnyal bíró 4 hallgató díjmentesen is felvehető. A magasabb tanfolyamokat hallgató akadémiai tanulók (3. és 4. évesek) tandíjkedvezményben rendszerint nem részesülnek. (Iskolai törv. 20. §.)

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem az előfizetőkhez. Tisztelettel kérjük az érdekelteket, hogy lapunkra vonatkozó reklamációkat jövőre egyenesen ily czímen tegyék meg: „**Ellenzék-nyomda**“ (Erdélyi Prot. Lap-ügy) Kolozsvár (Szentegyház-uteza 22. szám). Távol létünkben is, de mindenkor ez a legczélszerűbb út és mód, mert a lap példányok raktára ott van.

Püspöki vizsgálat. Dr. Bartók György egyh. kerületünk fáradhatatlan püspöke, Kenessey Béla főjegyző és a részvételben akadályozott Bartha Lajos direktort helyettesítő Nagy Károly th. tanár kíséretében e hó 21-én indul az ez évi püspöki vizsgálati körutjára. Ez alkalommal a görögnyelvi ehmege az azon egyházközségeit fogja meglátogatni, a melyek az új ehmegei beosztás szerint a nagyszajói ehmegejébe mennek át. A körut, melynek során több új templom felavatása is eszközöltetik, aug. 28-án ér véget. Ó méltóságának jó egészséget és kitartást kívánunk a terhes munkára. Anyaszentegyházunk áldása jár vele s ez áldásra azon a vidéken épen különös szükség van.

Ft. és mélt. Dr. Bartók György püspökünk e hó 9-én avatta fel szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett „Ákos“-i egyházunk ujonnan épült templomát. A legnagyobb ehmegeből a legkisebb értesítést se kaptuk — maig. De a mint kapunk — mi várjuk — külön emlékezünk meg, úgy az építésről, mint a szép ünnepélyről.

Debreczenben ismét baj van. Néhai Mitrovits Gyula helyét töltik be. A presbyterium 29 szavazattal 19 ellenében kikörözést kíván. A 19 presbyter a 29 ellenében kimutatja, hogy a választók kétharmad részét ő képviseli és meghívását kívánja Szele György bakonyi lelkésznek. Az esperes a meghívás érdekében aug. 19-én kívánja megkérdézni a gyülekezetet. — 29-nek mindig igaza van 19-el szemben. Legnagyobb igaza van a törvénynek és a ki a törvényt szeretettel tölti be. A szeretetre pedig és a békességre, valamint a „viribus unitis“-re most Debreczennek is szüksége van.

Kolozsvárt egy unitárius férj panaszt emelt református neje ellen, hogy a baptisták kedvéért elhanya-

golja házát és négy gyermekét — a kikért neki (mint minden más baptistajelöltnek darabonként) 30 frtot ígértek. A keblit tanács elvégzi ezt az egy esetet. — De ebből az alkalomból felhívjuk lelkésztársainkat, hogy iskoláinkba sehol se vegyenek föl gyermekeket felekezeti anyakönyvi jegyzék nélkül, hogy most a rostálás idején választhassuk ki a polyvát a buzából, e világbolondító apostolokkal szemben.

Papbeiktatás Sz.-Borzáson. Szép ünnepélyben volt része f. hó 27-én számban kicsiny ugyan, de jó tulajdonságokban annál nagyobb reformátusoknak. Ugyanis ekkor iktatták be jelen hivatalába lelkészüket *Józsa Károlyt*. A beiktatáson jelen volt nt. Visky Pál esperes ur, Kovács Albert nagyfalusi, Tötös György bagosi református, Ávrán Lőrincz görög kath. lelkészek, Sámel Mihály körjegyző, Nagy Lajos gazdatiszt, Jancsó Vilmos bagosi, László Béla borzási k. tanítók. Reggel fél tíz órakor ez alkalomra feldíszített templomba vonult ahívek nagy serege. Miután az ez alkalomra irt ének „Jézus hitünk fejedelme“ elhangzott, az Esperes ur mondott a katedrában oly gyönyörű alkalmi imát, a mely a máskülönbben is vallásos borzásiaknak nagy lelki gyönyörűségekre szolgált. Ezután Jancsó Vilmos énekelt orgonakiséret mellett szólóba egy gyönyörű közéneket „Te vagy a mi jó Istenünk.“ Elhangozva az ének az ünnepelt felvette az ígét (Pál Efér 4 r. 15. v.) egy úgy szellemileg, mint terjedelmileg nagy méretű prédikációt mondott, melyben is kitünő szónoki tehetséggel fejtegette, hogy a Krisztus a fejünk úgy a család, állami, valamint az egyházi életben is. — Kiemelve beszédében azt, hogy ama krisztusi szeretet az mi képessé teszi a pásztort s hívőket, hogy egyházukat „aranykorra,“ magukat pedig boldogságra, menyországba vezetheti. A prédikáció hatásáról, minden arczról leolvasható lelki gyönyörűség tanuskodott. — A prédikáció egy szép imával berekesztetvén s az ének elhangozván a templomi ünnepély véget ért. Ezután a gyűlésre meghívott tanács-tagok a lelkészi lakon megjelenve, nt. Esperes ur elnökléte alatt a beszolgáló s a beiktatott lelkészek között az átadás s átvevés megtörténve, a társaság jóízű, gazdag magyaros ebédhez ült, honnan a jó bor sem hiányzott. — Ebédközben felvéve a Nt. ur poharát, gyönyörű köszöntőt mondott az ünnepeltnek s családjának, áldást s megelégedést kérve rájuk a szeretet Istenétől. Később Kovács Albert mondott toasztot az Esperes urra, kérve tőle továbbra is szeretetteljes jóindulatát, Istentől pedig azt, hogy magasztos hivatásán az Isten sok évekig tartsa s áldja meg. Kedélyes hangulatban a társaság a délutáni órákban vett bucsut a szíves vendéglátó családtól. — Sz.-Borzás, 1903. jul. 29. László Béla k. tanító.

Előfizetési felhívás. Tisztelendő Lelkésztársaim! Egy kötet egyházi beszédet adtam ki, mely csaknem egészen közönséges egyházi beszédekből áll. Úgy tapasztaltam, hogy az e nemű beszédek aránylag a legkevesebb számmal vannak, pedig a leggyakrabban ilyenekre van szükségünk. Igyekeztem korszerű, azaz a mai gondolkodásnak megfelelő beszédeket nyújtani, s hiszem, hogy tiszt. lelkésztársaim minden átalakítás nélkül s bármely gyülekezetben használhatják. — A mű tartalma ez: I. Örök oszlopok. II. A legnagyobb parancsolat. III. Mit kell hinned. IV. A gyümölcstelen életű ember. V. A magasabb élet. VI. Az idvesség feltétele. VII. Az isteni gondviselésről. VIII. A test törvénye. IX. Vagyon becsület nélkül — becsület vagyon nélkül. X. Két bosszu, két halál. XI. Tavasz. XII. Jób és barátai. XIII. Hívők és hitetlenek. XIV. Az élet örömeinek megrontói. XV. A bűnhődés a bűn bizonyos következménye. XVI. Őszi. XVII. Az Urnak terhe. XVIII. Az Isten törvénye — bensőnk tükre. XIX. Ti pedig kinek mondtok engemet? XX. Ezékiás mérlege. A midőn szíves megrendeléseiket kérni bátorodom, szabad legyen arra hivatkoznom, hogy művem a beregi ev. ref. egyházmegye lelkészi testülete kiadásra méltónak ítélte s a kiadást anyagi segéllyel is lehetővé tette. — A kötet ára 3 korona, melynek utalványozása vagy levelező-laponi megrendelés után bérmentve küldöm. Ízsnyéte (u. p. Sztrabicsó, Beregmegye). Kiváló tisztelettel: Szentimrey József, ref. lelkész s e. m. főjegyző.

Gyászrovat. Nagy Sándor a brailai (Románia) református egyházközség misszionárius lelkésze, a koronás arany érdemkereszt tulajdonosa ez évi aug. hó 9-én d. u. fél három órakor, életének 61-ik, boldog házassága 28-ik évében rövid szenvedés után jobblétre szenderült Budapesten az István-kórházban. Sok fáradtsággal, nagy önfel-

áldozással teljesítette a reábizott nyáj gondozását az idegenben, hogy megtartsa annak tagjait egyházunk és nemzetünk számára. Mint tanító kezdte működését, később letéve a lévitai vizsgát, egyházközsége önálló vezetésével bizatott meg, melyet hiven teljesített egész haláláig. — Emléke legyen áldott!

HIVATALOS RÉSZ.

3507—1903. sz.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok mlgos t. Előljáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter ur f. hó 4-én 53.746. szám alatt a székelyudvarhelyi főgimnáziumban f. év szept. hóban megtartandó javító érettségi vizsgálatokhoz az 1883. évi XXX. t.-cz. 23. §-ából kifolyólag dr. Szádeczki Lajos egyetemi ny. r. tanárt küldötte ki kormányképviselőül.

Kolozsvárt, 1903. aug. hó 12-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

PÁLYÁZAT RENDES TANÁRI ÁLLÁSOKRA.

A székelyudvarhelyi államilag segélyezett ev. ref. főgimnáziumnál a folyó évi ehkerületi közgyűlés által két *rendes tanári szék* be fog tölteni. Ezek egyike a lemondás folytán megüresedett *magyar-latin nyelvű s irodalmi*, másika a mult évi ehkerületi közgyűlésen rendszeresített *vallástani új rendes tanszék*.

Javadalom mindkét tanszéknel: 2400 korona törzsfizetés, mely a szolgálati idősbőség sorrendjén s a fenálló szabályok értelmében 3600 koronáig emelkedhetik; öt izben járó 200 korona ötödéves szolgálati pótlék és 500 korona szálláspénz évnegyedes részletekben előlegesen fizetve. Tíz éven belől teljesített rendes tanári szolgálat a korpótléknál beszámíttatik.

A megválasztott rendes tanárok a nem állami tanárok nyugdíjintézetének jogos és kötelezett tagjai.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, képesítettségek, egészségi állapotukat, katonakötelezettségi viszonyukat, esetleg eddigi szolgálatukat igazoló okmányokkal fölszerelt s a székelyudvarhelyi ev. ref. kollégium Előljáróságához czimzett folyamodványukat az intézet igazgatóságához 1903. évi szeptember 30-áig terjesszék be.

Csak ev. ref. vallásuak pályázhatnak. Mindkét tanszék 1904. évi szept. hó 1-ső napján foglalandó el.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Ig.-tanácsától.

Kolozsvárt, 1903. aug. hó 7-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
tanügyi előadó.

833—1903. sz.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a gyulafehérvári egyházmegyébe kebeleztet magyar-sárdi egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: 386 kor. 88 fill. negyedévi részletekben az egyházközség pénztárából. 113 kor. 12 fill. az egyházkerület közpénztárából fél évi utólagos részletekben. 8 és fél hold kanonika haszonélvezete, melynek jelenlegi haszonbére 300 korona. Fél hold szőlő. Tandij minden gyermek után 2 kor, idegen felekezeti után 4 kor., a tanulók száma átlagosan tehető 15-re.

Temetéskor 2 kor. Két füst után járó failleték értéke 50 kor.

Tisztességes lakás, 2 szoba, konyha, kamara, pincze és fásszinnel.

A földek után az adót az egyházközség fizeti.

Kötelessége ennek ellenében az orgonista énekvezérei teendőik teljesítése és a tanuló gyermekeknek a megállapított tanrend szerinti tanítása.

Pályázati határnap aug. 29. Folyamodványok Nt.

Elekes Viktor esperes aafiához küldendő Gyulafehérvárra.

Kolozsvárt, 1903. aug. 13.

Dr. Bartók György,
püspök.

987—1903.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye tiszt. Lelkészi hivatalaihoz.

Közgyűlésünk korábbi határozata és utasítása értelmében, a központi helyiségben, szászrégeni tanácsstermünkben levő ehmegei *levéltárunk rendezését megkezdettük*. Mindenekelőtt különválasztottuk és csomagoltuk azon okmányokat, melyek továbbra is *központi kezelés alatt maradnak*, s külön azokat, melyek az ehmegei-tanács megállapodása szerint, *otthon az ekklézsiákban lesznek rendezendőek*.

Utóbbiakat ekklézsiánként csomagoltuk s most ott vannak a tanácssteremben. Felkérem lelkészársaimat, hogy a nyár folyamán, alkalom szerint, sziveskedjenek paksaméitakat *hazaszállítani*, s aztán az irományokat a következő ős és tél folyamán — többi otthoni irományaikhoz folytatólagosan rendezni — soha sem idői rendben, hanem mindig *tárgyak szerint*. Tiszteletes Bod Károly szászrégeni lelkész aa. lesz szives kiadni kinek-kinek a csomagját.

Ezen haza irányított papirosak között feles számmal vannak eldobni, *selejtezni valóok*. Kisebb időszerű jelentések, kísérelvelek s hasonlók. — Nem akartuk ezeket a kiválasztáskor megsemmisíteni, mert otthon minden lelkész atyafinak *több ideje lesz* megválogatni a nagy számú irásokat.

Nem lehetetlen, hogy — *vétségből* — okmányokat is haza irányítottunk, melyeket a központban kell leltározunk. Ezeknek a visszaküldését Kovács István levéltáros aához — tisztelettel kérem. Ilyenek: *anyakönyvi másolatok*, a polgári anyakönyvekig; esperesi vizsgálati kérdőpontokra adott *feleletek; díjlevelek; birtokiv és telekjegyzőkönyvi másolatok; tüzbtisztosítási okmányok*. Régebbi számadásokat szándékosan küldöttük vissza, ezek esetleg otthon még megőrizhetők — ugyan ott megvannak eredetiben — de már a központban nincs helyük.

Birtokiv és telekjegyzőkönyvi másolatok nagyon szórványosan vannak meg; ezeket majd be fogjuk kérni mindenünnen, hogy egy kötetbe bekötve esetleges használatra, nyilvántartásra — *mindig készen legyenek*.

Ezen iratok rendezése, lajstromozása éppen alkalmivá lesz most, midőn ugys az egész vonalon a „*vagyonleltár*“ összeállításával foglalatokodunk. A körözött minta megjárta már jórészt az egész traktust.

A *nagysajói* egyházmegyéhez csatolt egyházak központban hagyott és továbbra is központilag kezelendő okmányai, leltári tárgyai, annak idejében az illetékes esperesi hivatalhoz lesznek áttéve, a már korábban oda csatolt tekei egyházával együtt.

Ürességben levő egyházak adminisztrátorai ne vigyék el az illető egyházak csomagjait: nekik igen terhes is volna ennek a rendezése — de meg jobb is ha majd a leendő lelkészek ismerkednek meg vele a rendezés közben — minél alaposabban. Azért ezek a csomagok *maradjanak addig a tanácssteremben*.

Ugy hiszem kivihető lesz, hogy minden egyháznak a traktusnál leltározott irományainak, okmányainak a jegyzéke megküldessék az illető egyházhhoz, hogy — szükség esetén, de különben is — *minden egyház tudja miféle okmányai vannak a központban*; — viszont ezzel szemben annak is módját kell ejtsük, hogy az egyházaknak éppen most készítés alatti „*Vagyonleltára*“ két példányban állíttassék ki, egyik otthoni, másik esperesi használatra, nyilvántartásra. Ugy gondolom ezt, hogy a lelkészek által egy példányban megkészített „*Vagyonleltár*“ — tanítóatyafiak aztán, mint egyházi jegyzők — lemásolják. Mindez bérmentesen évek munkája lehet, mert már csak magának a traktusi levéltárnak a rendezésére is meg lehetős jó idő kell.

Gernyeszeg, 1903. aug. 6.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Közéletünk.

A nyilvános közélet egyik formációjának, az egyháznak vagyunk egyik szerény orgánuma. Első sorban ennek ügyeivel is foglalkozunk. De a vallás s ennek sociális nyilvánulása, az egyház, épen a protestántizmus alapelveinél fogva, mint szellemi hatalom, mint „lélek és élet“, kihat az emberi élet minden körére, minden nyilvánulására. A vallás és a szellemi élet más jelentkezései a mint kölcsönhatással vannak egymásra, úgy áll fenn e kölcsönhatás az egyház és a sociális élet többi institúciói közt is. — A dolgoknak egyetemes szempontból való szemlélése és bírálata, egyetemes ethikai szempontok alá helyezése, azokat vallásos s így egyházi nézpontra emeli.

Igy nézzük s tesszük ítélet tárgyává általában hazai közéletünk kiemelkedő mozzanatait. Ez alá a szempont alá kívánjuk helyezni a magyar országgyűlés legközelebről lezajlott eseményeit is. Nem bajlódunk azoknak politikai vonatkozásaival, de annál nagyobb figyelmet érdemel ethikai oldaluk. Erre akarunk reá mutatni, ezzel akarjuk illusztrálni, hogy nem frázis, de napnál világosabb igazság, mely fenszóval kiált, a mit mi mindig hangoztatunk, hogy erkölcsi regenerációra van szükségünk, ha élni akarunk s ezt első sorban az egyéneken kell kezdeni, mert a társadalom a maga közszellemében olyan, a milyen az azt alkotó egyének többsége.

Közéletünk egy veszedelmes kelevénye fakadt ki a magyar országgyűlés képviselőházában a vesztegetési kísérletekben. Undo-ritó büzt terjesztett maga körül, a mely előtt mindenki az orrához kapott és befogta azt. A tény közismeretes. Bizonyos ideális célért küzdő emberek csoportját egyenként pénzzel való megvesztegetés által akarták leszerelésre bírni. Ki volt a vesztegetés értelmi szerzője, magán ember-e? vagy közhatalom kezelő? ez az esetet enyhíti vagy súlyosbitja, de azt a

tényt meg nem változtatja, hogy közerkölcsünk annyira süllyedtek, hogy ezt a siker reményével lehetett megpróbálni. S ez az, a mi a mi szempontunkból fontos; mert olyan emberek kísértették meg, a kik nyilvános közéletünk legmagasabb régióihoz tartoznak, abban vittek nem egy dologban vezető szerepet. Ezek tehát jól ismerték magukat s a légkört, a melyben éltek.

Nem megyünk lépésről-lépésre, míg a baj keletkezési okát felfedezzük. A kelevény kifakadt, elég világosan mutatja tartalmát s ez az, hogy őszinte, igaz, eszményi meggyőződést ma már a legnagyobb többségnél fel sem tételeznek s érdek nélküli, önzetlen szolgálatot az emberek nagy részénél el sem képzelnek. A száma nélküli mindennapi példák mutatják, hogy az emberek legnagyobb része a dologtalansággal kapcsolatos élvezethajhászat utján jár s ennek eszköze, a pénz minden törekvésük legfőbb célja. Közpéldabeszéddé lett, hogy „ha pénz van, minden van.“ „Geld regiert die Welt“ ez elvvel szemben nem vagyunk sem német gyűlölk, sem antisemiták. Az egyéni élet botor, hamis célja így lett lassanként közcéllá s azon titkos rugóvá, mely a közéleti társulásokat is vezeti. Az ész a penna, a kéz, az agitáció, a becsület mindmind eladó: ki ad többet érte?! A szövetezés cimboraságnak ad helyet, hol a társak csak addig maradnak „barátok“, míg a közös prédából együtt részesedhetnek. Az élet nagy vásárján felkapott jelszavakkal, rendszerint a legnagyobb száju s legüresebb alakok vezetnek. S ez így megy a politikában, államban, társadalomban, sőt fájdalom, gyakran az egyházban is.

A közélet dolgaiban nem a közérdek, de a magán haszon kielégítése vezet, mert az embereknek nincsenek többé ideális javai, „mennyei kincsei“, hanem csak földiek. Így lesz a materiális világnézet nyomában az egyéni gondolkodás vezető szempontja az önzés, vagy

jobb esetben is a raffinált utilitarizmus, mely erkölcstelen céljai és törekvései takargatására a külső formákat használja fel s hajtja ez által az egész erkölcsi cselekvés körét a formalizmus békóiba. Nem azt nézik, hogy az emberek *mit?* hanem hogy *miként?* cselekesznek? Ha a látszat meg van őrizve az elítéltetés ki van kerülve.

Gyakran lehet hallani az emberek csodálkozását a felett, hogy miként lehetséges, hogy ezt a felvilágosodott korszakot oly gyorsan és kevés erőfeszítéssel sikerül a jezsuitizmusnak a maga igájába hajtani? Ha mélyebben tekintenének a dolgokba, természetesen fognák tartani; mert hisz' közéletünk alapjában már régen jezsuita erkölcsi principiumokat követ s így ezeknek megtarthatása mellett a legtöbbnek nagyon kapóra jön, ha lelkiismeretének fel-felhangzó vádolásait, az Isten földi helytartóinak helyeslésével hallgattathatja el.

Az erkölcsi felfogás és élet ez irtózatossága sorvasztja az egyéni és a közéletet egyaránt. Valóban, itt a felületes reformok semmit sem fognak használni! A mint Bóthy Ákos mondja: reformáció kell in capite et in membris. Igazabban: *ujjászületés*.

Az egyéni és társadalmi élet ezen regenerációjának nagy munkája a protestáns papságra vár. Egyházunknak nemzeti életünk minden korszakában meg volt a maga specificus hivatása s ha régen a külső támadások ellen védte meg nemzeti létünket és alkotmányos életünket s a kultura áldásaival készítette elő az új korszak hajnalhasadását: ma a belől emésztő sorvadás ellen kell gyógyírt adnia, az erkölcsi regeneráció munkáját kell végeznie, hogy megtegye kötelességét maga, nemzete és az emberiség iránt a jelenben.

Ezt azonban nemcsak szóval, nemcsak az Igének tiszta és lelkes hirdetésével, hanem cselekedeteivel s egész életével kell eszközölnie. Meg vagyunk győződve, hogy kálvinista papságunk hanyatló tekintélyét is egyedül csak ezen az uton lehet helyreállítani s nem a materiális érdekek továbbhajtásával s az áramlatban való tovább uszással.

Censor.

A bélyegzők.

Az okmány hitelességét az aláírás mellett a hivatalos pecsét adja meg. Akár az aláírás, akár a pecsét hiányzik, már kétségbe vonjuk az okmány hitelességét. Tehát sulyt kell fektetnünk arra is, hogy aláírásunk mellett ott legyen mindig a hivatalos pecsét is, ha hivatalos okmányt állítunk ki vagy jelentést teszünk. Különben ez elő is van írva, még is igen gyakran elfelejtjük a pecsét alkalmazását. Látam olyan hivatalos jegyzőkönyvet, a mely elől a fejezetében felsorolja kik vannak jelen, de alól teljesen hiányzik az aláírás s még inkább a pecsét. — Pedig az ilyen jegyzőkönyvek, mint hiteles okmányoknak évtizedek, sőt évszázadok múlva is bizonyító erővel kell hogy birjanak. Értem az esperesi vizsgálat alkalmával felvett jegyzőkönyveket. Nem

lenne-e czélszerű az eddigi gyakorlattól — egy külön iv papírra irták — eltérőleg, az egyházkebli tanács jegyzőkönyvébe bevezetni és az aláírás után ott esperesi vagy püspöki pecséttel vagy bélyegzővel meghitelesíteni!? Miért? Azt nem kell indokolnom.

A régi nemesi levelek és ajándékozási okmányok pecsétjei nagyok és egész művészi kivitelűek voltak, melyek külön kis csont- vagy fatokban viaszba lettek az áthozott selyem zsinorra nyomva, mely az okmányra volt kötve. Ezért is nevezték az ilyent: függő-pecsétnek. A kisebb értékű okmányok és szerződések záradékai rendszeren ekképen hangzottak „szokott névaláírásunkkal és pecsétünkkel megerősítjük.“ Láthatjuk is, hogy minden nemes ember a nevéhez oda nyomta pecsétviaszba a czimeres vagy kezdő betűkkel ellátott pecsétnyomóját. Mainap már magán ember ritkán használja a névaláírása mellett a pecsétjét is. Annál inkább megvárják és megkövetelik a hivataloktól.

A viaszba nyomott pecsétet felváltotta a gyertya lángján megfüstölt és a nedvesített papírra nyomott körmos pecsétet. Ezeket nagy előszeretettel használták különösen a lelkészek. Később a vésett pecsétnyomók helyett, melyek a viaszban domboruan nyomták ki a betűket, használatba jöttek az olajfestékes bélyegzők, melyek a betűk lenyomatát adják vissza. Mainap nem akad hivatal, mely az okmányait pecsétviaszba nyomott pecsételéssel hitelesítse. Az ilyet már csak a levelek lezárásánál használják, különösen ha pénzt küldenek levélben. Legyünk őszinték és valljuk meg, hogy az olajfestékes bélyegzők sokkal kényelmesebbek, sokkal czélszerűbbek, csinosabbak, könnyebben olvashatók, mint a régi viaszos pecsétnyomók voltak. Ez az egyedüli és valódi oka a mellett, hogy a papírról sem le patogatni, sem kitörölni nem lehet, hogy oly általánosan elterjedtek. De elterjedésükkel nagyon eltérők lettek az addigi alakjoktól és formájuktól. A régebbi pecsétnyomók csaknem kizárólag mind köralakúak voltak — a hivatalokét értem — ámbár fordultak elé négyszögűek, háromszögűek és más alakúak is; de ezek nagyon ritkák voltak. Míg a mostani bélyegzők oly sok és oly változatos formában, alakban készülnek, hogy egész kiállítás lehetne belőlük rendezni. Mi reform. lelkészek teljesen hódolunk ezen új divatnak. Annyira különböznek a mi hivatalos bélyegzőink egyik a másiktól, mint a női kalapok, alig találhatni közöttük kettőt hármát, melyek teljesen egyezzenek külső alakjukra és nagyságukra: van kör, ovál kisebb és nagyobb, négyszögű, egyenes vonalú stb. De a külső formánál, alaknál sokkal nagyobb a változatosság a köriratban, vagy a tartalomban. Pl. „N-i Ev. Ref. Lelkész“; „N-i Ev. Ref. Lelkeszi Hivatal“; „N-i Ev. Ref. Lelkeszi Hivatal Pecsétje“ Mindhárom változat előfordul „A“ névelővel. „N-i Ev. Ref. Papi Hivatal“; „N-i Ev. Ref. Papi Hivatal Pecsétje“. Szintén jön elő „A“ névelővel. A másrésze oda teszi az „Egyház“ vagy „Egyházközség“ szót is a „Lelkeszi“ vagy „Papi“ szó elejébe. A másíknál ez „Ev. Ref. Papi (Lelkeszi) Hivatal N.“ fordul elé. Akad olyan is, mely a közjegyzők mintájára ekképen szól: „N. N. ev. ref. lelkész N.-ben. Egyrésze megelégszik csak a „ref.“ szócskával a másrésze „evang. ref.“, majd „ev. reform“, majd meg „evang. reform.“ szót használ. És a körirat elhelyezése, beosztása még nagyobb változatosságot mutat. Tessék csak után nézni. Egyiknél az „ev. ref.“ a fő, másíknél a „név“, a harmadíknál a „hivatal“, a negyedíknél a „pecsét“. Az egyik az egész köriratot mind nagy betűkkel készítette a másik csak a kezdő betűket.

Egy nagy része a lelkészeknek az egyházközség bélyegzőjét használja, a mely szintén olyan nagy

változást mutat alakra, köriratra, a körirat elrendezésére, annak betűire, mint a lelkészi hivatalé. A köriraton és betűkön kívül némely bélyegzőn még valamilyes kép is van. Az egyikben templom, a másikon „Galamb“ a szent lélek ábrázolása; a másikon a „Noé galambja“ olajággal a szájában, igen sokan a szószekek koronájának diszélül szolgáló „Pelikán“; nyitott könyv (biblia), kis kör, nagy négyszögű folt, évszám, zászlós bárány, „áldó pap térdelő tanítvány“, „csillag“ s mit tudom én még mi minden fordul elé. Nagy ritkán akad olyan is, a mely az egyházmegyét is tartalmazza, melyhez az illető egyházközség tartozik. Ugyanezekben a hibákban szenvednek az egyházmegyék esperesi bélyegzőik is. Nem tudom akad-e közöttük kettő, mely alakra és köriratra, az egyházmegye nevével kivéve, teljesen egyforma legyen. Alig hiszem. Sőt ugyanazon egyházmegye esperese más feliratot nyomtat a hivatalos levelezése vagy borítéka címéül, mint a bélyegzője. Tessék csak után nézni. Az egyiknek „ref. esperesi hivatala“ van a bélyegzőn és „ev. ref.“ levelezésének nyomtatása. Sőt még az egyházkerületnek első lelkésze is a bélyegzőjén „Erdélyi ev. ref. Püspökség“ körirattal bír, de a levelezéseire „— püspöki hivatal“ van nyomtatva. — Hogy ez az óriási nagy változatosság, daczára annak, hogy az gyönyörködtet, nincs jól, ugy hiszem mindenki átlátja. Ha mi mint csak magánemberek volnánk, akkor igen is helyen volna e nagy változatosság, de a mig ugyanazon hivatalt töltjük be és képviseljük: az én szerény nézetem szerint ez nem maradhat továbbig. Elkerülhetetlen szükséges, hogy alakra, köriratra egyforma bélyegzőt állapítsunk meg.

Az összes magyarországi postahivatalok bélyegzői egyformák. S mivel a feladás és érkezés idejét változtatni kell, a köriraton kívül más, a magyarországi jellegelt feltüntető czimer nincs. Az összes törvényszékek, járásbíróságok, adóhivatalok, polgári anyakönyvvezetők bélyegzői mind egyforma nagyságúak, alakúak és egyezők a körirataik. Ezenkívül mindenik az ország czimerével van ellátva. Mindeniknek a körirata a lehető legrövidebb. Nem követhetnek-e mi is ezen hivataloknak példáit.

Tisztelettel kérem az arra hivatott intéző köröket, méltóztassanak megállapítani a bélyegzők alakját, nagyságát és köriratát. Ha nem vennék tolokodásnak, ajánlanék is mintát, de elébb várjuk meg nem nyultam e hangyabolyba.

Cs. Zs.

20—1.

E lapok 31-iki számában „19!“ czimmal egy közlemény jelent meg, melybe annak írója saját magával szemben üldöző rémeket látva, a küküllői egyházmegye papságának nagy többségéről — a jelen esetben felszámítható 26-ból 19-et — oly módon szól a nyilvánosság előtt, a mit szó nélkül hagyni annyi lenne, mint elismerni azt, hogy az egyházmegye papságának legalább is ez a része részlegelt volna az olyan súlyos esperesi ítéletre. — Már pedig az ellen erélyesen tiltakozik a megvádolt vagy gyanúsított 19 nemcsak egyetemlegesen, de tiltakoznia kell ezek mindenikének külön-külön is. (Megkezdtek többen; no de arra már nem vállalkozunk, hogy mindeniket leközöljük. Szerk.)

Remélem, hogy a Nagytiszteletű Szerkesztő ur, ha már helyet adott becses lapjában a nem éppen közérdekből eredő támadásnak, a gyanúsításnak, nemcsak méltányosnak, de jogosnak is fogja találni ama követelő kérést, hogy a védelem és közérdekű felvilágosítás is ugyan itt találjon helyet.*

* Nem térünk ki előle, de hangsúlyoznunk kell, hogy a hibát hasonlóval tetézni nem tartjuk helyesnek. Mikor lett a „szegét-szeggel“ keresztyén elvvé nálunk?! Ezért kellett szeliditenünk e cikk hangját is.

Szerk.

Mivel a gyanúsítás gunnyal mérgezett nyila már csak egyházmegyei hivatali állásomnál fogva is első sorban és leginkább engemet érint, ne essék rosszul az én különben szeretett és nagyrabecsült Nagytiszt. esperes barátomnak, ha támadását éppen én fogom fel, a kitől talán legkevésbé várja és háritom el a gyanut magunkról a 19 nevében azáltal, hogy az általa „talány“-nak minősített kérdést a gyanúsítás homályából kibontva a maga egyszerű mivoltában, teljes világosságban mutatom fel, sőt örvendjen, mert ez által megszabadul a gyöttrő rémlátástól. Remélem is, hogy inkább örvendeni fog, mint boszankodni, mert hiszen nekie is fájhat az, hogy lelkésztársairól ugy kellett (már t. i. az ő fel fogása szerint) megítélnie.

Nagyon sajnálatos, hogy e közlemény a nyilvánosság előtt megjelent. Sajnálatos — nema 19-ért, mert hiszen annak nem árt, hanem — magáért az írójáért és a közügyért. Sajnálatos, mert az egyházmegye feje intéz támadást világosan elárult kicsinyes érdekből azok ellen s hívja ki magával szemben az elviselhetetlen kritika mellett azokat, akikkel együtt kellene munkálnia egyházmegyéje közjává, előhaladását. Lehet-e pedig ott eredményes együttműködést várni, remélni, hol a kölcsönös bizalom, szeretet, béke, egyetértés ápolása helyett a bizalmatlanság, versengés magvait hintegetjük el. Már pedig itt ez történt elvitathatlanul.

Hajlandó vagyok feltenni, hogy ez erősen személyes éltü támadó cikk csak egy önfeladett pillanatot szüleménye, melynek világra hozását talán már édes szülője is megbánta s ennél fogva a helyett, hogy érdeme szerint fogadnám, megelégszem a kellemetlenséget okozó ügy lehető egyszerű bemutatásával.

Köztudomású, hogy az egyházmegyék kikerekítése, helyesebben mondva új beosztása alkalmából a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés a küküllői egyházmegyében levő kutyfalvi egyházközséget a nagyenyedi egyházmegyéhez csatolni határozta. Valamint kimondotta azt is, hogy az egyházmegyék új beosztása tárgyában kelt határozata az 1904-ik évi január 1-én az egész egyházkerületben végrehajtandó lesz, *kivéve egyes-egyedül Kutyfalvát, „a mig esperesi székhely lesz.“*

Az egész egyházkerületre kötelezőleg kiterjedő általános határozattal szemben azon körülmény, hogy Kutyfalva történetesen esperesi székhely, nem indokolja eme kivételt. Maga az érdekelt küküllői egyházmegye ezen érdekből nem emelt szót az egyházkerületi közgyűlésen. Azt pedig, hogy eme kivételt ntü esperesünk esdekelte volna ki a maga számára s vétette volna fel a Mélt. Igazgatótanács javaslataiba, ezt a szerénytelenséget nem akarjuk neki tulajdonítani. Marad egy utolsó, de olyan föltevés, mely teljes mértékben alkalmas arra, hogy a küküllői vagyis már 1904-en tul a „kis-küküllői“ egyházmegye papságának önértetét mélyen sértse. Ezt csak az nem látja be, a ki az érdekek szűk látköréből kibontakozni s az elvi álláspont magaslatára fölemelkedni nem akar vagy nem tud. Az elvi álláspont magaslatán pedig már egy egyházmegye papságát megbélyegző olyan gyanu meg sem fogamzhat, nem-hogy megszülessék.

Nem! Nem az fáj a 19-nek, hogy 1904-ben nem lesz esperesválasztás s nem nyílik meg a pálya, hanem fáj az egyházkerületi közgyűlés kivételt tevő határozatával önértetén ütött seb és fáj nemcsak e 19-nek, de a többinek is, a kik, ha alkalmuk lett volna reá — talán egy, legfőlebb két circumspektus kivételével (hiszen mindég, mindenütt akadhat egykettő, aki „inter duos litigantes gandet“) készséggel aláírta volna még a „nagyszerű“ kérvényt. Az egyházmegye papságának ön- és becséretén ejtett sebe

orvoslására irányuló törekvés nem gunyt és gyanúsítást, de méltánylást, elismerést érdemel s ha történetesen most Kutyalván más töltené bé az esperesi széket s ntü Nagy Domokos pedig pl. medvési vagy beczei pap lenne, bizonyára ott lenne a neve a 19 között s nem lenne „talány“ a kérvény.

Hogy a 19-et nem az esperesi állás elnyerhetésének vágya, reménye indította a kérvényezésre, talán elég lesz, ha ezt a félelmesebb úgy vélt ellenfelekről vagy versenytársakról kimutatom. A legfélelmesebb jogerős itélettel el van zárva attól, hogy ezen egyházmegyében esperes lehessen. Az első aláíró pedig, a köztisztelőben álló Sámuel József lelkesztársunk éppen a legutóbbi esperes változás alkalmával a közbizalom ismételt megnyilatkozása mellett is nem volt hajlandó e tisztét elválni. A harmadik aláíró, a sövényfalvi pap kitért előle. A mi csekélységemet illeti, tudva van, hogy sem ambíciómat nem képezi, sem el nem fogadnám, még ha — a miről szó sincs — föl is ajánlanák; nem én az egész egyházmegyei pénztárért sem! Vajjon a kik Khuen Héderváryt obstruáltak, mindannyian miniszterelnökök akartak lenni!?

Az a kigunyolni szándékolt kérelem bizony nem egyebet céloz, mint azt, hogy egyházmegyénk ne kormányoztassék „delegált“ esperes által. Vagy maradjon Kutyalva *végleg* a küüllői egyházmegyében, vagy ha erre a főt. egyházkerületi közgyűlés nem lesz hajlandó, törölje határozatából a fölfogásunk szerint indokolatlan sértő „kivételt.“

Ez az, a mit kérünk, a miért küzdeni fogunk az egyházkerületi közgyűlésen, ha kell. Ez pedig nem az esperesi állásra való áspirálás, nem „kicsinyes intriqua“, nem az „egyházkerület becsapni akarása“, hanem olyan valami, a mi felette áll a meggyanusíthatásnak.

Józsa Ferencz.

*

Lezárjuk e kérdésnek, különben is rossz mederben indult vitáját. Szót adtunk mindakét félnek s most záradékul ide iktatjuk a dolog helyes megítélésének szempontját. Tagja voltam az egyházmegyék új beosztására nézve javaslatételre kiküldött bizottságnak s így bizonyoságot tehetek arról, hogy egyik vezetőszempontja a bizottságnak éppen az volt: a kérdést a személyi vonatkozások és érdekelttség zavaró befolyásától mentesíteni. Ebből folyó egy másik elvül az érvényesült, hogy a személyek által akár élethossziglan, akár ciklus szerint élvezett jogok érintetlenül hagyassanak s az egyházmegyei kardinális tisztviselők a ciklus végéig akkor se választassanak újra, ha bármily nagy számu lenne a ki- vagy becsatolt egyházközségek száma, kivéve az olyan esetet, a mikor nagyjában két egyházmegye olvasztatik egybe. A bizottság ugyanis úgy gondolkodott, hogy az egyházmegyék bizalmának letéteményeseit annak élvezetében és gyakorlásában nem volna helyes más testületnek zavarni meg. Ez elv alapján maradt Kutyalva, mint a mostani küüllői egyházmegye esperésének parochiája mindaddig a leendő kisküüllői egyházmegyében hagyva, míg papja ez egyházmegye esperesválasztásra jogosult tagjai bizalmának letéteményese. Távol volt tehát a bizottságnak ez elfogadott javaslatától minden személyi vonatkozás, hanem egy fontos elvnek kifolyása volt a javaslat. E javaslatot elfogadott ker. közgyűlésen ez ellen az egyházmegye részéről senki sem szólalt fel tudtommal. A „delegált esperes“ fogalma „a sértő kivétel“ s az ebben rejlő megaláztatás csak később jutott a küüllőiek eszébe. Nos, most láthatják, hogy itt nem egy „kivétel“-ről van szó, hanem egy elvnek az érvényesüléséről, a mely nagy körültekintéssel éppen az egyházmegye autonómiájának megsértését kerülte, midőn nem tartotta jogosnak,

hogy valaki megfosszon valakit egy oly bizalomtól, mely nem tőle eredt s a mely felett ő nem rendelkezik. Nem lévén kivétel: nem lehet sérelem és megaláztatás sem. Annyival kevésbé pedig, mert ez esetben a „delegált esperes“ fogalma sem talál. — Mert erről csak akkor lehetne szó, ha az esperest egy *felsőbb hatóság* és *idegen területről* rendelte volna ki. Am, a jelenlegi esperest a küüllői egyházmegye választotta, a melynek területén meghagyatott egyházközsége mindaddig, míg azt ez egyházmegye, papja iránti bizalma révén is magához kapcsolni a folytonosság megszakítása nélkül jónak látja. Ne válassza meg a kutyalvi papot a jövő ciklusra esperesnek s a kérdés — az eleve kimondott elvnl fogva — azonnal megvan oldva gyakorlatilag is. De az alatt az idő alatt, melyre a közhatalmat bizalmával reáruházta, a felett őrködjék, hogy a mit ő adott, a mit csak ő kezelhet, azt az ő jogkörének csorbításával el ne vehesse. A kérdéses intézkedésben tehát a küüllői egyházmegyének nem „séreleme“, hanem kimondott közakarátának *respektálása* van, nem megaláztatás, hanem éppen illő megtiszteltetés.

Szerkesztő.

A káté.

— Tanulmány a theologia pastoralis köréből. —
Eugéne Ménégóz után ifj. Bartók György.

(Folytatás.)

A többi tétel magyarázásának rendje szintén nem ütközik semmi nehézségbe. A hit tesz minket Isten *fiává* és mint Isten *fiai* fordulunk *imádkozásunkkal* a mennyei *Atya* felé; a keresztség szükség-szerűen megelőzi az urvacsorát és mindkettő a három másik tétel után következik, erősebb individualis jellegénél fogva.

Luther volt az első, a ki megállapította ezen öt pontot és ugyan ebben a sorrendben is tárgyalta. — Kálvin is ezen kitünő példát követte első kátéjában, de később elhagyta e módszert és második kátéjában már az analitikus methodust alkalmazta.

Most már az a kérdés, hogy ezen öt tételt meg kell-e előznie egy egyetemleges bevezetésnek, vagy pedig bevezetés kell az első tétel elé és azután jelezni kell speciális utalások által az átmeneteket egyik tételtől a másikra? — Ménégóz szerint nem szükséges sem egyik, sem másik.

A bevezetés és a tételek viszonyára való utalás a lelkipásztor, a catékheta dolga. És ez alkalmából meg kell jegyeznünk, hogy a káténak nem feladata a szóbeli oktatásnak helyettesítése; sőt inkább feltételezi azt. A káténak csak mintegy jelezni kell az egyes mutató oszlopokat, a főbb nyugvó pontokat, az oktatás vázát. A catékheta dolga azután kifejtetni az adatokat a gyermek tehetsége szerint.

A káténak a dekalogussal kell kezdődnie: »Én vagyok a te Urad, Istened« stb. Ime Isten lételének megerősítése és bizonyítása. Ez teljesen elég. A catéchetának elég tág tere nyílik egyébiránt a magyarázásra. És így tovább a többi pontnál is. A dekalogusban úgy tűnik fel az Ur, mint souverain törvényhozó, a Credoban, mint szabadító, a Miatyánkban, mint Atya. Eként mind az öt tétel a vallásos oktatás magvát képezi.

A mi az definitiók alkalmazását illeti, meg kell jegyeznünk, hogy minden definitio absztrakt és theoretikus jellegű. Ha szükség van rájuk, adja a catéchata. A jobb tanulók esetleg haszonnal tanulják, a gyengébbeknek azonban teljesen felesleges minden definitio. A kátében tehát nincs is helyük. A törvény definitiója helyett a parancsolatoknak maguknak kell helyet foglalniok a kátében. Ez elég. Nincs szükség

a hit definitiójára sem: ott van a Credo. Nincs szükség az imádkozás definitiójára: ott van a Miatyánk sat. Éppen így mellőznünk kell az Isten, a bűn, a szeretet, a remény sat. meghatározását.

Számoznunk kell a kétből mindennemű *polemiát*, vitakozást és ellenkezést. A káté legyen tisztán thetikus. Az antétheticus oktatás a catécheta dolga. E thetikus magyarázatokat pedig adja a káté a kérdés és felelet alakjában. És pedig a következő okokból.

Mindenekelőtt ez sokkal konkrétebb és sokkal inkább megfelel a gyermek eszejárásának, mert a gyermek szereti kérdezni a kérdés és felelet a legelterjedtebb szónoki figura a közönséges nyelvhasználatban. E forma által a figyelmet is sokkal könnyebb felkelteni és lekötöni. Több lelket ad az oktatásnak és a kérdés s felelet váltakozása által sokkal élénkebb és bensőbb szellemi viszony fejlődik ki a tanítvány és tanító között. És végül, valamely kérdésre vonatkozó felelet, mindig személyibb, mint egy egyszerű kifejtés. — A törvényre nézve így felel a gyermek: »nekem kell,« a hitre: »én hiszek« sat. Ily módon adni magyarázatot személyes hitvallás alakjában, igen értékes paedagogiai tényező.

A feleletnek *rövidnek, egyszerűnek, népiesnek* kell lennie és stílusát tekintve, *tisztának*. Rövidnek kell lennie, hogy a kevésbé tehetséges tanuló is megértesse, fáradság nélkül is emlékezetébe véshesse. Egyszerűnek és szabatosnak kell lennie, mert a gyermek és a nép fia nem érti meg az ömlengő frázisokat, sem a bizonytalan eszméket. Népiesnek kell lennie, de nem vulgárisnak, sőt ellenkezőleg stylusa olyan kell legyen, hogy megfelelően a legkényesebb irodalmi ízlésnek is.

Ménégoz a francia íróknak a Lafontain stylusának tanulmányozását ajánlja. A német irodalomban pedig a Luther Kis kátéja kitűnő minta, annyival is inkább, mert Luther prózájának van bizonyos rythmusa s ezért szinte oly könnyen lehet tanulni, mint a verset.

Szóljunk még egy pár szót a káté nyomdai kiállításáról. A mi protestáns spiritualismusunk felettébb hajlandó magasztalni a lelket a test rovására, a szellemet az anyagi forma rovására. A jelen esetben az anyagi forma nem egyéb, mint *betű* a szó legsajátosabb értelmében.

Ménégoznak volt egy mesterember ismerőse, a ki otthon a falujában megtanulta a Luther Kiskátéját. Midőn elhagyta az iskolát, igen tökéletesen tudott írni és olvasni. Később hét évig katonáskodott és nem foglalkozott a vallással. Katonai szolgálatának letelével egy kis városban talált munkát. Egy alkalommal, egyik barátja látogatásakor, egy kis gyermek kezében annak a káténak egy példányát pillantotta meg, a melyet ő is tanult: »Nini! az én kátém!« így kiáltott fel örvendező hangon. Kezébe vette s szemei könnyel teltek meg. Ugy tetszett, mintha egy régi barátját találta volna fel ismét. Ettől a naptól fogva a vallás tanulmányozásának adta magát s az egyház legbuzgóbb tagja lőn.

E tényt maga a munkás beszélte el Ménégóznak, megmutatván neki kátéját, Ménégó azonnal megismerte, hogy ez az a káté, a melyet ő is tanult gyermekkorában. A nagy, kedves betűk, melyeket olyan jól ismert, őt is mélyen meghatották, daczára annak, hogy theologus volt. Ezóta nagy sulyt fektet Ménégó az a káté külső alakjára.

A káténak nagy betűkkel kell nyomtatnia, hogy olvasni tudja nemcsak a gyermek, hanem az öreg is, kinek látása már meggyengült; és minden új kiadás alkalmával ugyanolyan alakban kell nyomtatni, hogy a népfia ismerje és régi barátját lássa benne.

Az *uniformitásnak* mindenütt meg vannak a maga veszélyei és talán sehol annyira, mint éppen az egyházban. Ámde meg vannak nagy előnyei is, különösen a catéchetikában. A káténak uniformisnak kell lennie

tartalmára és compositiójára nézve is. A káté különbözősége szerencsétlenség, míg az egyformaság jótétemény.

Ezen egyformaság kapocs a szülők és a gyermekek közt. A gyermek apjával és anyjával tanulja meg a kátét, ha egyforma az s így a szülők is azt tanulják. Ha pedig a káté nem ugyanaz, akkor semmi gondot sem fordítanak arra, hogy a gyermek megtanulja azt. A káté egyformasága kapocs az egyház és hívei között. — Hogy milyen előnyös ez a homiletika és cura pastoralis szempontjából, mindenki meggyőződhetik arról, ki a párisi német diocesis tagjai közt él. — A hívők legnagyobb része ismeri Luther Kiskátéját s a lelkipásztor citálhatja a szószéken, az egész közönség ismeri és maga Ménégó tapaszta, hogy milyen szívesen mondják magukban a citátumokat és hogy milyen nagy hatással van az lelkükre, mintegy azt híven, hogy falujuk, anyok és lelkipásztoruk hangját hallják. A megszentelődött emlékeknek egész serege ébred fel lelkükben e citátumok hallatára.

Ugyanezt a hatást lehet tapasztalni a gyengék és betegek lelki gondozása alkalmával is. A káté valamelyik magyarázatának pusztá megemlítése megvilágosítja őket, míg némelykor a legszebb beszéd is hidegen hagyja. Még a világi örömeikbe vagy bűnbe sülyedt emberek lelkében is élénk visszhangra találunk e citátumok, a melyekből mintegy kedves halottainak hangját hallja kicsendülni az eltévelyedett.

Végül a Káté egyformasága kapocs az egyház tagjai közt. Ha egy hazában kelettől nyugatig, déltől északig mindenütt ugyanazt a kátét tanítják, a káté egyforma volta hatalmas összekötő kapocs. Ez pedig annál kívánatosabb, mert a megélhetés mind több és több hívőnkét bírja iedegenbe való kivándorlásra.

(Vége következik).

ISKOLA.

Tájékoztató a debreczeni kollegium 1903—904. iskolai évre.

Az évi tandíj két részletben, a beiratkozásra kitűzött idő alatt multhatatlanul befizetendő. A járulékok az első félévi részlettel együtt szedetnek be. Beiratkozásra jelentkezés előtt az előző tanévi iskolai hátralékos tartozások haladéktalanul befizetendők.

Bentlakási díj egész évre 20 korona, mely a tanév elején beköltözés előtt egyszerre fizetendő. Ezen díj lefizetése nélkül ideiglenes lakás sem nyerhető.

A tápintézet tagjai: a) ingyenesek, b) évi 40 korona pótdíjat, c) évi 80 korona pótdíjat, végre d) évi 140 konona egész díjat fizetők. Minden tápintézeti tag — az ingyenes is — terítéki eszközök használata czimén egy évre 8 koronát fizet. A díjak két részletben előre fizetendők, és pedig mivel a tápintézeti étkezés már szeptember 4-ik napján kezdődik, fizetni köteles:

1. tanév kezdetekor	a	140 koronás	78 kor.	20 fill.
	"	a 80 "	46	40 "
	"	a 40 "	25	20 "
		az ingyenes	4	—
2. február 1-én	a	140 koronás	74	—
	"	a 80 "	44	—
	"	a 40 "	24	—
		az ingyenes	4	—

A tápintézetnek tagja lehet minden rendes nyilvános akadémiai hallgató. Ingyenes és 40 koronás pótdíjas helyekre csak jeles vagy legalább jó osztályzatú és kifogástalan magaviseletű ifjak vehetők fel. Elégtelen osztályzatúak nem részesülhetnek díjfizetési kedvezményben. Nem protestáns vallásúak, vagy rendkívüli hallgatók csak 140 korona egész díj fizetése mellett vétethetnek föl.

Az egész díjas helyért folyamodó, kérvénye mellett csak iskolai bizonyítványát (indexét) mutatja be. Ellenben a kedvezményes helyért folyamodó által, iskolai bizonyítványain kívül, a kérvényhez csatolnó: a) a maga és szülei szegénységi vagy vagyoni bizonyítványa; b) az illető lelkész ajánló levele, melyben a folyamodó családjának helyzete (családtagok száma, kora, keresete sat.) feltüntetendő; c) a közsélegileg hitelesített adókönyvi kivonat.

Az esedékes díjak befizetése előtt a tápintézetben ét-

kezni nem lehet. Bármely fizetési határidőben 3 napi késedelem a szülők értesítését, 10 napi késedelem a jótétemény elvesztését vonja maga után. A befizetett tápintézet díjak kilépés esetén nem adatnak vissza. A tápintézetben az étkezés szeptember 4-ik napján kezdődik és tart a szorgalom-szakok napjain június utoljáig.

Bentlakásra a hittan- és joghallgatókat az akadémiai igazgató veszi fel; tandíjkedvezményért és tápintézetért az akadémiai tanárkarhoz kell folyamodniok az illető dékáni hivatalok utján.

A hittanhallgatók figyelmét különösen felhívjuk a tiszántuli ev. ref. egyházkerület 1900. évi 288. számú végzésére, mely így hangzik:

a) azok a szabályszerűen beiratkozott IV-ed éves hittanhallgatók, a kik akár a 7., akár a 8-ik félévre, vagy mint helybeli esküdtfelügyelők és köztanítók, vagy mint vidéki segédlelkészek kibocsátást nyerendének, a félév végén való rendes kollokviumok idején, a többi hittanhallgatókkal együtt teljesen díjtalanul vizsgázhatnak. A kik ellenben erről a rendes terminusról elmaradnak, azok az iskolai törvények 6. és 7. §§-ai értelmében (21. lap) pótvizsgálatra utasítatván, az itt előírt díjfizetésre kötelesek;

b) a ki a javító- vagy pótvizsgálatra kitűzött időben alapos és esetről-esetre a tanárkar által elbírálandó indokok nélkül elő nem áll, az az illető tantárgyat újra hallgatni köteles.

A kik a theol. alapvizsgálatra szept. 5-én elő nem állanak és elmaradásukat elfogadható hiteles orvosi bizonyítvánnyal igazolni nem képesek: a 3-ik évre be sem iratkozhatnak s ha netalán az akadémia felvételnének, jótéteményekben egyáltalán nem részesülnek;

Rendkívüli hittanhallgatóul akadémiaikon senki fel nem vehető.

Az 1903—1904. tanévben az akadémia igazgatója Dr. Erdős József theol. tanár; — a theologiai kar dékánja Csiky Lajos theol. akad., — a jogi karé pedig dr. Haendel Vilmos jogakad. tanár lesz.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem az előfizetőkhez. Tisztelettel kérjük az érdekelteket, hogy lapunkra vonatkozó reklamációkat jövőre egyenesen ily czimen tegyék meg: „**Ellenzék-nyomda**“ (Erdélyi Prot. Lap-ügy) Kolozsvár (Szentegyház-uteza 22. szám). Távol létünkben is, de mindenkor ez a legczélszerűbb út és mód, mert a lappéldányok raktára ott van.

Lapunk jelen számának egy napi késedelmét István király-napi ipari munkaszünet okozta.

Templomszentelés. Hitünknek oltárt emelni, nemzetiségünk bástyát építeni — két legszebb erény. E kettős erényekben diszelgett ama hitben s hazaszeregetben lángoló szív: Báro Wesselényi Istvánné szül. Gróf Rhédey Stefanie óméltósága, ki a magyarságnak e végvárán Drágban, az összeomlással fenyegető régi templom helyett saját költségén új templomot építtetett. — Az alig 50—60 lelket számláló drági leányegyház hívei már évek óta aggodalommal nézték régi templomuk pusztulását, mert tudták, hogy annak megsemmisültével ez idegen nemzetiségtől lakott helyen megsemmisülend minden kapocs, mely őket kalvinista hitőknek s magyarságoknak megtartsa. Ez aggodalmat oszlatta el ama nemeslelkű nő, ki az 1902-ik évben letette alapját s főuri bőkezűséggel felépítette egy maga az Urnak diszes hajlékát. Legyen áldott a buzgó szív, mely hajlékot emelt a hitnek s hazaszeregetnek s ez által annak a kicsiny seregnek annyit örömet szerzett. Felszentelése az alábbi program szerint 1. hó 30-án lesz. — I. II. Dicséret. Eneklí a gyülekezet. 2. CCXVIII. Dics. (1-ső verse) Eneklí a gyülekezet. 3. Ima. Tartja: nt. Pap István esperes. 4. CLXXII. Dics. (7. verse) Eneklí a gyülekezet. 5. Egyházi beszéd. Tartja: nt. Nagy Károly theol. tanár. 6. CCXVIII. Dics. (4. verse). Eneklí a gyülekezet. 7. Felszentelő-ima. Tartja: mlgos Dr. Bartók György püspök. 8. CCXVII. Dics. (7-ik verse). Eneklí a gyülekezet. 9. Konfirmálók kikérdezése. Tiszt. Kovács Ödön lelkész által. 10. Urvacsora agenda. Tartja: Biró Sándor lelkész. Urvacsorát oszt: tiszteletes Biró Sándor és

Csürös József lelkész. 11. Berekesztő-ima. Tartja: tiszt. Kovács Ödön lelkész. 12. Isten áld meg a magyart! Eneklí a gyülekezet. — Kezdeté délelőtt 10 óraker.

A Hátszegi „Közérdek“ közvetítésével vesziünk örvendetes hírt Óralya-Boldogfalva és Nagy-Póstény egyházközségeinkről. Első helyen Kendeffy Margit óméltóságának védnöksége — 1300 koronát; utóbbi helyen Pap Árpádné ónagyságanak fáradhatatlan, erős egyházas buzgólkodása közel 400 korona tiszta jövedelmet hajtott az egyházaknak. Nem a számokban gyönyörködünk; hanem a tettek dicséretesek. Anyaszentegyházunk mellett, édes hazánk és nemzetünk „védő szellemei“ lesnek a kegyes és buzgó nők. Az Ur áldása rajtuk, az Urnak lelke bennük, lobogjon a láng, füstöljön az oltár — tovább, mindig, örökké. Hunyadvármegyét csak patronusai menthetik meg.

A dunamelléki ev. ref. egyházkerület világi főjegyzője dr. Vécsey Tamás egyetemi tanár lett. — Gratulálunk!

Menet- és munkarend s az ünnepélyek sorrendje. Főtiszteletű és méltóságos Dr. Bartók György erdélyi ev. ref. püspök ur egyházlátogatása alkalmával a görgényi egyházmegyében 1903. aug. hó 22—27. I. *Augusztus 22.* Indulás Kolozsvárról reggel 6 óraker. Megérkezés Gernyeszegrre d. e. fél 12 óraker. Itt egyház és esperesi iroda megvizsgálása, délelőti istentisztelet. — II. *Augusztus 23.* Megérkezés Radnótfájára reggeli 9 óraker; fél 10 óraker templomszentelés, a következő program szerint: 1. *Invocatio:* I-ső dicséret. 2. Felszentelési ének: CCXVIII. dicséret 1—2 verse. 3. Előima: Csekme Ferencz esperes által. 4. Közének: a XIII-ik dicséret. 5. Ünnepi beszéd, tartja Kenessey Béla theol. akad. igazg., ehkerületi főjegyző. 6. Felszentelési ének: a CCXVIII-ik dics. 7. v. 7. Felszentelő-ima: Főtiszt. és mélt. Dr. Bartók György püspök ur által. 8. Gyülekezeti ének: a keresztényen egyház felvirágzásáért, a CLXXII. dics. 7-ik verse. 9. Keresztel: Szász Márton m.-régeni lelkész. Esket: Keresztesi Gyula magyar-péterlaki lelkész. 10. Urvacsorai ágendát mond: Lénárt József magyarói lelkész. A gyülekezet uriszentvacsorával él, mely idő alatt a gyülekezet a CLVIII. dicséretet éneklí. 11. A templomépítés történetét előadja és záróimát mond: Gergely Lajos helybeli lelkész. 12. Hymnusz, éneklí a gyülekezet. — *Istentisztelet után tisztelgések a papilakon a következő sorrendben* 1. A görgényi ref. ehmege. 2. A helybeli gör. kath. egyház előjárósága. 3. Radnóthfája község képviselőtestülete. 4. A helybeli ev. ref. presbyterium. — III. *Augusztus 23-án délután.* Megérkezés Beresztelkére d. u. 4 óraker. Egyházvizsgálat és délelőti istentisztelet. IV. *Augusztus 24-én.* Egyházvizsgálat és istentisztelet d. e. Kisfülpösön, d. u. Tancson. V. *Augusztus 25.* Templomszentelés Mezőerkeken a következő program szerint: 1. *Invocatio:* I. dics. 2. Templomszentelési ének: CCXVIII. dics. 1—2 verse. 3. Előima: Lénárt József magyarói lelkész által. 4. Közének: a XIII. dics. 5. Ünnepi beszéd, tartja: Nagy Károly theol. akad. tanár, ehkerületi közügyigazgató-helyettes. 6. Templomszentelési ének; CCXVIII. dics. 7-ik v. 7. Felszentelő-ima: Főtiszt. és mélt. Dr. Bartók György püspök ur által. 8. Gyülekezeti ének: a keresztényen egyház felvirágzásáért, a CLXXII. dics. 7-ik v. 9. Keresztel: Incze Ferencz kisfülpösi lelkész, esketési szertartást végez: Kovács István abafájai lelkész, ehmegeyi aljegyző és tanügyi előadó. 10. Urvacsorai ágendát mond: Jánosi Béla beresztelki lelkész, s urvacsoraszítás alatt a gyülekezet a CLVII. dicséretet éneklí. 11. A templomépítés történetét előadja és záróimát mond: Orbán Gábor beszolgáló lelk. 12. Hymnusz: éneklí a gyülekezet. VI. *Uganezen nap délután* egyházvizsgálat Komlódoroszfája társzegyházban, még pedig, időnyerés szempontjából, az istentisztelet Oroszfáján és az egyházvizsgálat Komlódon tartatik meg, s így a komlódi hívek istentiszteletre Oroszfáján jelennek meg, mig ehvizsgálatra az oroszfáji presbyterium Komlódra hivatik meg. Ha azonban az időből kitelik, Komlódon is külön istentisztelet fog tartatni. VII. *Augusztus 26.* Egyházvizsgálat Köbölkuton és Mezőujlakon — Köbölkuton reggeli istentisztelettel, Mezőujlakon délelőti istentisztelettel. VIII. *Augusztus 27.* Templomszentelés Mezőörményesen, az alábbi program szerint: I. *Invocatio:* I-ső dicséret. 2. Templomszentelési ének: a CCXVIII. dics. 1—2 verse. 3. Előima: ifj. Kis Lajos ehmegeyi főjegyző által. 4. Köz-

énekül: a XIII. dics. 5. Ünnepi beszéd, tartja: Kenessey Béla theol. akad. igazgató, ehkerületi főjegyző. 6. A templomszentelési ének: a CCXVIII. dics. 7-ik v. 7. Felszentelő-ima: Főtiszt. és mélt. Dr. Bartók György erd. püsp. ur által. 8. Gyülekezeti ének a keresztyén egyház felvirágzásáért: a CLXXII. dics. 7-ik vers. 9. Keresztel: Veres Sándor sárpataki lelkész, esket Farkas Kroly pókakereszturi lelkész. 10. Urvacsorai ágendát mond: Csekme Ferencz esperes, s urvacsoraoosztás alatt a gyülekezetet a CLVII. dicséretet énekli. A templomépítés történetét előadja és zárómát mond: Vályi János uzdiszentpéteri lelkész, mint adminisztrátor. 12. Hymnus: énekli a gyülekezet.

A M. Prot. Irod. Társaság ez évi közgyűlése szept. hó 23—24. napjain lesz Nagyváradon. Azoknak, kik a gyűlésen részt akarnak venni, f. hó 20-ig kell jelentkezniük Sulyok István nagyváradai ev. ref. ésperes-lelkésznel. Kivánatos, hogy kerületünk lelkészi kara minél nagyobb számban legyen képviselve a közgyűlésen.

Előttünk egy zászlószentelési ünnepély leírása. Kálvinista részét J. Irsay József kolozsvári lelkészünk végezte. Minden kétséget kizárólag az volt az ünnepély fénypontja. De a rendezőség „körültekintése” a „kálvinista” jelleget kijátszotta. Hátunk megett vagy az „E. K. E.” zászlószentelése, hol Ft és Mélt. Püspökünknek kellett anyaszentegyházunk szertartását elvégezni. — Viszont, a hol csak a Magas Trón képviselőjének tekintélye és Püspökünk finom érzéke mentette meg a rendező-bizottság pápistáskodását, a kudarczótól. Akkor a pápisták képviselője megmondta, hogy „nem áll egy sorba kartársaival”, de mi későn tudtuk meg. Most a „Közművelődés” f. é. aug. 16. 34. számában egy rövid „szerkesztői üzenet” olvassunk, mely minden teketória nélkül kirukkol, hogy a pápista „hagyománynak, a régi uzusnak is rendkívüli imperatív ereje van e tekintetekben.” És a pápista jelvények szertartását megindokolja azzal, hogy „egy tüzőltó testületnél a zsidó tagok kívánták, hogy csakis a kath. egyház szertartása szerint szenteljék fel a testületi zászlót.” (A „Közművelődés” hiszi ??? mi nem!!!) Támogatja még azzal is állításait, hogy a „régie czéhek zászlai is, mind az illető czéhek védő szentjének képével valának díszítve.” A Közművelődés és társai a zsidóknak alkalmilag visszadhadják a fennebbi szivességet, ha akarják: mi nem szólunk bele. A mi a pápista jelvényeket illeti, azokat mi többre tartottuk eddig, mint a „czéhek védőszentjeit”, ha a „Közművelődés” csak „czéhet” lát statusában — igazságát — nem ingatjuk. Egyet mondunk csak: mi szívesen működünk közre ezután is úgy róm. kath. mint többi szolgatársainkkal, hasonló ünnepi alkalmakon; de *csak együttessen.* Ha pedig az egyedül való kizárólagosságot kívánják magoknak a pápisták és ezzel a zsidók megelégedésnek, nem szólunk bele. Van is a pápista státusnak már sok olyan zsidaja, akinek keresztvizén meglátszik, hogy „Körös”-ről importáltak. De mi nem fogunk megelégedni vele, gondunk lesz rá, hogy hiveink szemei is felnyiljanak. A rendezőbizottságok pedig, ha szintén a zsidók álláspontjára helyezkednek — *ám lássák.*

Elismerés az érdemnek. Dr. Horváth Ödönt, az eperjesi ág. hitv. ev. jogakadémia derék igazgatóját a m. kir. közigazgatási bírósághoz ítéldbíróvá nevezte ki ő Felsége a király. Dr. Horváth Ödön 16 esztendeig állt az eperjesi jogakadémia élén s ez idő alatt az intézetet a virégzás magas fokára emelte. Midőn új állásába megy, készörömmel nyújtjuk neki az elismerés koszoruját és sikert kívánunk ott való működéséhez is!

Vajdahunyadtól kézdii egyházmegyénkig nem egyszer, de többször, mint kell vala — veszünk hol nehezebb, hol könnyebb; hol keserű, hol édeskés — de mindig csipős (sőt kiméletlen) panaszt a felől, hogy espereseink a kongruából lefogják az ugynevezett „közrovatalokat.” A panasz tárgya, hogy az esperes se előlegesen, se utolagosan nem szól semmit, csak levonja; pedig a törvény ezt a segélyt és ig. tan. is csak a 2^{1/2}% özv. árvai járulékot kívánja levonatni utolsó esetben. A panasz indoka a számadó dondnokok (esetleg írástudatlan) felelősége. Lelkésztársainkat kérjük — ne osszák meg „csak ennél a tételnél” a felelősséget; mert az nem is osztható, egyetemleges az ehkőzség, illetve presbyteriumban, mely-

nek pedig elnöke, feje, a lelkész. Ha tehát „a capite” a határidőket betartja az egyházközség — egyházmegyéjével; az ehmege ehkerületi központjával szemben: akkor panasz nem lesz. De ha — mint egy kezünk alatti cikk — az augusztusi kongrua levonása ellen protestál: szíves figyelmébe ajánljuk, hogy esperese csak négy hónapos mulasztását reperálja, a kötelességteljesítésén azonban már túl van. — Vigasztalásul pedig viszont mondhatjuk, hogy csak „olcsóbb” egy pl. 60 koronás levonás, mint egy *fe-gyelmi.*

Értesítés. A kolozsvári ev. ref. kollegium főgymnasiumában és elemi iskolájában az 1903—4-ik évi beírások, javító és fölvételi vizsgálatok szeptember 1., 2., 3. napjain lesznek a következő rendben: 1. Szeptember elsején jelentkeznek a helybeliek. 2. Szeptember 2. és 3-án jelentkeznek a vidékiek. Az igazgatóság.

Halálozás. A sárospataki ev. ref. főiskola derék énektanára *Pásztor Sámuel* f. hó 12-én elhunyt. — Legyen maradandó emléke közöttünk. — Következő gyászlapot vettük: „Zsigmond Ferencz kolozsvári e. ref. kántorhitoktató és neje szül. Molnár Gizella a maguk, valamint Molnár Albert és neje Bláha Ilona, id. Zsigmond József mint nagyszülők; Tabakovitsné Molnár Ilona s gyermekei, Molnár Béla neje és gyermeke, Molnár Etelka, Molnár Aladár, Molnár Margit; Bukurestiné Zsigmond Ilona s gyermekei, Kali S.-né Zsigmond Kata s gyermeke, ifjabb Zsigmond Jozsef neje és gyermekei, Kali L.-né Zsigmond Eszter és gyermekei, Nagyné Zsigmond Ida és gyermekei, néhai Zsigmond Luiza gyermekei: Jessek Anna és Ida, mint nagybátya és nagynénék, illetve unokatestvérek; Tóth Tamás és neje, mint keresztzülők s a számos közeli és távoli rokonok nevében megtört szívvvel tudatják, hogy a forrón szeretett gyermek, unoka, unokatestvér és keresztfiu *Zsigmond Laczika* életének 2-ik évében hosszas és kinos szenvedés után — Abrudbányán a nagyapai háznál — f. hó 16-án reggel 5 órakor meghalt. Hasztalan volt minden emberi tudomány, oknélküli az önfeláldozó gondozás, drága kis angyalunkat még sem tarthattuk meg. Picziny teste létört, mint a hervadt virág s lelke felszállt égbe angyal társaihoz. Oh miért kellett ennek így történnie? Hiszen annyi veszteség után egyetlen reményünk, örömünk és boldogságunk csak ő vala. Atyánk, te tudod miért tetted ezt, nem zúgolódunk azért, mert tudjuk, hogy te mindent javunkra cselekszel. Mély megalázódással s megtört szívünk fájó sohájával vesszük ajkainkra Jób pátriárcha szavait: „Az Ur adta, az Ur el is vette, legyen áldott szent neve érette.” — Ki sokat vigasztal, magát ne vigasztalhatná?! „Ha a jót Istentől elvettük, a nyomorúságot ne szenvednők-e el?” Ó az Ur és cselekedjék úgy a mint neki jónak tetszik!!...

Juhász Sándor: Protestáns asszonyok czim alatt a már régebben jelzett munkáját nagy 8-as alakban 188 oldalas kötetben közrebocsátotta. A protestáns asszonyok, a kirkról vonzóan s megkapóan írja le mondani valóit, ezek: Lntherné, Loránffy Zsuzsanna, Kálvinné, Bethlen Kata Melánctonné, Cserey Ilona, Zwingliné és Barcsay Ágnes. A 4-ik és 6-ik rajz a Prot. Irodalmi Társaság kiadványai között már megjelent. A többi új. Élvezetesen irvák a rajzok s épen ezért szívesen ajánljuk. Ára?

HIVATALOS RÉSZ.

3562—1903. sz.

FELHIVÁS

minden egyházmegye Nt. Espereséhez, minden püspöki vizsgálat alatt álló ehkőzség tiszt. t. Tanácsához, minden ev. ref. kollégium Mlgos t. Előljáráóságához.

Kétség merülvén fel az iránt, hogy az egykerület pénztárából az ehkőzségek, lelkészek és tanítók s kollégiumok részére rendszeresen, vagy esetenként utalványozott összegek, a beküldendő nyugtakra, kinek, vagy kiknek a kezéhez fizetessenek ki: felhívjuk az előlczimzett hatóságokat, az iránt leendő határozat hozatalára, hogy a fizetendő összegek, a midőn azok nem egyeseket, hanem

valamelyik testületet illetik, kinek, vagy kiknek nyugtájára és kinek a kezéhez fizetessenek ki, és hogy az egyeseket illető összegekről kiállítandó nyugták, ki által hitelesítendő, s az ehmegekbe több jogosult részére együttesen kifizetendő összegek kinek a kezéhez küldendőek ki?

Ezen hozandó határozatok f. évi szept. 16-ig Igazg. tanácsunkhoz küldendőek be és a jogosított személyében történhető változás esetről-esetre bejelentendő lesz.

Kolozsvárt, 1903. aug. hó 17.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

3238—1903. sz. SÜRGETÉS

az 1903. évi névkönyvek árának befizetése iránt.

Jelentés tétetvén arról, hogy a f. évi névkönyvek árát az alább felsorolt testületek mai napig sem fizették be: Ig. tanácsunk felkéri az érdekelt testületeket, hogy kötelezettségeiknek minden további *sürgetés bevárása nélkül haladéktalanul* eleget tenni sziveskedjenek.

A hátrálékosok és tartozásaik a következők:

1. Vajdahunyadi egyházmegye 65 korona. 2. Dési eh. 65 k. 3. Nagysajói eh. 33 k. 80 fillér. 4. Görgényi eh. 85 k. 80 f. 5. Marosi eh. 163 k. 80 f. 6. Küküllői eh. 93. k. 60 fill. 7. Szebeni eh. 39 k. 8. Sepsí eh. 93 k. 60 f. 9. Kézdi eh. 22 k. 80 f. 10. Kolozsvári egyh. 13 k. 11. Dési eh. 7 k. 80 f. 12. Illyefalvi eh. 5 k. 20 f. 13. Kézdivásárhelyi eh. 7 k. 80 f. 14. Marosvásárhelyi eh. 10 k. 40 f. 15. Nagyenyedi 20 fillér. 16. Theologia fakult. 5 k. 20 f. 17. Nagyenyedi kollégium 5 k. 20 fill. 18. Kolozsvári kollégium 5 k. 20 fill. 19. Szászvárosi kollégium 5 k. 20 f. 20. Zilahai koll. 5 k. 20 f. 21. Romániai egyházmegye 10 k. 40 f. 22. Szeretetház 2 korona 60 fillér.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 866—903.

KÖRLEVÉL

az Egyházmegyék Esperesi és Püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek Lelkészi hivatalának.

Hivatkozással az Erd. Prot. Lap múlt évi 11-ik számában 339—1902. sz. alatt megjelent Körlevelemre, felhívom azokat a nagytiszteletű esperes urakat s a püspöki vizsgálat alatti egyházközségek nagytiszt. azon lelkészeit, kik az 1903. évi püspöki jelentés adatait még nem küldötték be, hogy a hivatkozott körlevél utasítása értelmében megszerkesztett jelentéseiket legkésőbb f. évi szept. hó 15-ig hozzám beküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1903. aug. hó 18-án.

Dr. Bartók György
püspök.

867—1903.

KÖRLEVÉL

a Nagytiszteletű Esperes urakhoz.

Hivatkozással a múlt évi közgyűlés 29. jkőnyvi sz. alatt hozott intézkedésére felhívom a nt. Esperes urakat, hogy az ehmegei látogatások alkalmával felvett jegyzőkönyveket legkésőbb f. évi szept. hó 15-ig hozzám beküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1903. aug. 18-án.

Dr. Bartók György,
püspök.

856—1903. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *somosdi* második tanítói állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: két szoba s konyhából álló tisztességes lakáson és fél hold kertilletményen kívül, az egyházközség pénztárából évnegyedes részletekben előre fizetendő 100 korona, államsegély havi előleges részletekben fizetve 700 korona. Összesen 800 korona készpénz.

Kötelességek: az iskolaszék által kijelölendő osztályok vezetése, s szükség esetén a kántortanító helyettesítése. Ünnepnapiakon (három ünnep) délutánonként és ünnep harmad napján délelőtt pap helyett az istenisztelet végzése. — Ez utóbbi szolgálatért az egyházközség 2 öl tűzifát fizet.

Pályázati határidő: 1903. szept. 6.

Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendőek Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1903. aug. hó.

Dr. Bartók György
ev. ref. püspök.

1231—1903. sz.

FELHIVÁS

Igazgatótanácsunk 2832—1903. számú körlevelére való hivatkozással (hivataloslap 27. sz.) felkérem a görgényi egyházmegye lelkész hivatalait, — a tanítói második ötödéves korpótlékok tárgyában tett lépéseiket, haladéktalanul jelentsék be hozzám, hogy aztán én is, további előterjesztésemet megtehessem.

Gernyeszeg, 1903. aug. 15.

Csekme Ferencz,
esperes.

PÁLYÁZAT

egy újabb amerikai magyar ref. lelkészi állásra.

Az Egyesült-Államokbeli ref. egyház belmissziói bizottsága titkárától Rev. Dr. T. J. Barkleytól nyert megbízás és felhatalmazás következtében pályázatot hirdetek a toledo-i ref. magyar ref. lelkészi állásra.

Toledo város Ohio államban fekszik, Cleveland és Chicago között.

Lelkészi jövedelem: 900 dollár készpénz fizetés és lakás; ezenkívül stóla (keresztelés 2 dollár; esketés 5 dollár; temetés 5 dollár) és a toledo-i anyaszentegyházhoz tartozó magyar telepeken isteniszteletek alkalmával befolyó perselypénz. Összes jövedelem 1400—1500 dollár van értékelve.

Az elválasztott lelkész, ha nőtlen 100 dollár, ha pedig családos, úgy 150 dollár utazási költséget kap.

Az állás október hónapban okvetlenül elfoglalandó.

Keresztlevél és szolgálati bizonyítványok másolatai é címre küldendőek: „Rev. Zoltán Kuthy 121 Seventh Str. New-York, U. S. America. Kelt New-York, aug. 4. 1903.

Kuthy Zoltán,
new-yorki ref. lelkész.

Szerkesztői üzenetek.

Reformátusnak. Az „Alkotmány“ 196. számában megjelent, reánk vonatkozó szerkesztői üzenetére csak az a megjegyzésünk, hogy 1. oka van a dolog érdemét kerülni, mert abban nincsen igazsága, 2. mi elég kálvinista „őszinteséggel“ és világosan beszéltünk, annyira, hogy a ki ennél többet kíván az nyilván *kötekedni* akar. A politikai banditaságnak nem utolsó eszköze a kötekedés sem, úgy a mint azt az Alkotmány is csinálja. Ez épen az, a mit mi elítélünk. Különben, miért beszél egyébről Bodóné, mikor a bor árát kérik?! Ez ügygyel kapcsolatosan lesz még egy szavunk az „Alkotmány“-hoz.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Szertartás.

Tartózkodással irtam fel azt a czimet: nehogy valamelyik olvasómnak a „ceremoniá“-hoz fusson az esze. Pedig semmi egyéb-ről, mint csak valamelyes „szertartásunk“-ról akarok szólni. Mondhatok pár esetet liturgialis szertartásunk köréből is; mert mondókámmal összeesik. Összeesik azon a vonalon, ahová soraim vezetnek amikor ugyanis szertartásaink közben egy sorba kell állanunk róm. kath. kartársainkkal.

Dicséretessék a hely és az idő; legyen dicséretük a szereplő személyeknek is, ahol és amikor és akik között e jeles alkalmaknál nincs „casus belli“, egyenetlenség és viszály.

Azonban — különösen ujabban — (nem is akarok, nem is szeretek a pontos határidőre rágondolni) megtörténik nem egyszer, hogy messzekiható háborúság forrása lesz egy-egy ilyen alkalom. Voltak esetek már, hogy keresztelni kellett vegyes házasoknál fiút és leányt, ev. ref. és róm. kath. papoknak. Az ev. ref. példát adandó a keresztyéni szeretetből, a felekezeti türelemből, na meg a kartársi tiszteletből stb. stb. végig nézte és végig hallgatta róm. kath. funkcionárius kartársát. Mikor azonban az ev. ref. szertartásra került a sor, a kölcsönt úgy adta vissza „ad majoram Dei gloriam“ a róm. kath. szolgatárs az Urban, hogy összes fölszerelését összeszedte és elment amilyen messze csak tudott. Nem másképpen esik meg a dolog vegyes párok együttes megáldásánál; vagy ha nagy ritkán — érdekeltek kívánságára — megtörténik a halottak végtisztességénél is. Ujra meg újra éreznünk kell a tömjén füstöt — mennyei malaszt nélkül — a körözi szentelt vizet haszon és keresztyéni szeretet nélkül. Napról-napra élesebben válik külön a „circumdederunt“ és a „Dominus vobiscum“ egyedül idvezítő — képzelt — voltát parancsolólag követelve. Ha aztán rákerül a sor a magya-

rázatokra, kész a legutolsó szent „Hirnöke“ vagy a „Tárogatója“ a legmesszebbható magyarázatokkal bizonyítgatni, hogy ha már „Szertartás“-ról van szó, az csak pápista lehet: s ha már valaki kell végezze, azt csak pápista pap teheti.

Nem védem a miénket, nem támadom az övéket; amióta a világ előtt „Erdély“ méltán érdemelte meg a vallásszabadság „klasszikus földjének“ elnevezését: sohase volt rá szükség. Nem szeretek Erdélyben a kálvinistáknak „nemzeti“, számbeli“ és sok minden egyéb tulsúlyára, külső tekintélyi bizonyítékokra hivatkozni. Érzem, tudom, hogy az erőshez — a szerénység illik. Aztán meg az is áll, hogy „erdélyi speciálitás“ lehet csak, miszerint van sok pápista pap, aki kálvinista szülőktől származott és megfordítva is. És alig kapnánk tiszta családot a legelső foktól a legfelsőig, amelyben valamelyik izen pápista is ne lenne. De hát mondjuk, hogy jól van ez így; mert a nép legalább nem csinál önmaga ellen — *vallásháborút*.

De nem jól van ez a másik oldalon, nem jól van ott a hol következik a nemzet, a társadalom megtévesztése. A liturgialis szertartásokon túl, vannak éppen a „nemzeti“ vagy „testületi“ stb. ünnepek. Vannak ünnepélyes színezetű összejövetelek, a melyeken a nép kívánja, óhajtja, hogy felekezeti jellege is nyilvánvaló legyen. Ki ne látná azt a politikus agyafurtságot, amivel tüzen, vizen kierőszakolni igyekeznek Róma lovagjai — még a látszatot — is, hogy az ünnepi rész, csak az ő részük, hogy a „lényeg“ az ami az ő templomukban foly le és a többi „függelék!“

És aztán jó a „nem orthodox“ sajtó s nem egyszer olvassák a távol messzeségben, hívők és hitetlenek, hogy „fényes segédlettel“ akár az unitárius püspök is „csendes misét“ végzett: mert már a köztudatot inficziálja a

gondolat, hogy „segédlet“ nélkül nincs „fény“ és a „mise“ nélkül nem lehet ünnepély, akár csendes, akár zajos legyen.

Vegyük aztán kálvinista őszinteséggel a tényállást. Állandó, vagy időleges jelleggel tartunk egy nemzeti ünnepet (van a magyarnak, ami nincs az egész világnak — *hivatalos és nem hivatalos* „nemzeti ünnepe“). Sokszor (a dolog természetéből kifolyólag) a tulnyomó többségben ev. ref. stb. protestáns rendezőbizottság átiratban, vagy küldöttségileg megkeresi a protestáns papokat is és alkalmi istentiszteletet kér. Megnyeri. Mi szívesen meg tesszük mindig. Aztán mit érünk el vele!? Sokszor kálvinista főispánjaink, alispánjaink, — mind a mi választott nagyjaink — elmennek a ceremóniális „misére“ s ha jut az időből, valamelyik benéz a mi templomainkba is: de a testületi bevonulás, ünnepi fény „előírás szerint“ csak a pápistákat illeti. Meddig!? — Nem lehessen tudni, minden alkalommal a jövő alkalomra halogatjuk a „kenyértörést“.

Aztán pedig mi történik országszerte. Mindenki látja, minden jeles alkalommal. Kolozsvárt Mátyás-ünnep van, az ország (vagy tán inkább a nemzet) szeme rajta, a kálvinista püspök népével egybe (kevés híján) botránkozás köve. Kassán Rákóczy ünnep — ősz patriárchánk hazája és nemzete nevében hálaadó imára borul a Kegyelem Istene elébe a 200 esztendő emlékezet hatása alatt; és a lánglelkű ifju Apostol ott a Gamáliei lábai előtt hasogatja az ígét, teljes szívvvel, dicsekedve a Rákóczy lelkével „Pro Libertate“! És, és, a hivatalosak s mind akiket *nagyoknak* lát a mi népünk — a csengettyű szavára hallgatnak, a ministransokban gyönyörködnek és a szentelt viznek adnak előnyt az Ige felett, a mely „Isten vala!“

Zászlókat szentelnek aztán minden napon, mindenfelé: ezer és egy okon aztán lépre viszik a kicsiny hitűeket, kitanult csalafintasággal megkerülik és felültetik a protestánsokat, kizsákmányolják az „ünnepi“ részt. Mintha nem lenne már elég az összes legények és inasok egylete; s a fehér szegfűtől a mályvárózsáig minden (nőnemü) virágnak „fűzérre“

Ha pedig sokszor, sokféle tekintetből részt vesz valamelyik prot. pap: csak saját felelősségére teszi és felettes hatósága el se tiltja. Nem szeretném e szabadságot korlátozni, de valamelyik „Értekezleten“ szeretnék egyöntetű határozatot hozatni „hivatalos egyházzammal“.

Itt volt aztán — amint itt van minden esztendőben, aug. 20. „István király“: attól kezdve lágyul a szőlő; de a magyarnak kezd országos ünnepe lenni, néhol tán zsendár-segédlettel tartják meg. Alkalmilag valami „tömjén jegyében“ fogantatott — Országos Nemzeti Szövetség — már tanított is mindenkit, hogy kellene ünnepelni, hogy a kecske is jól lakjék,

meg a káposzta is megmaradjon; Nem is szólunk hozzá; hanem kommentár nélkül leközzöljük ezt az „Istvánnapi“ *ítéletet*:

»Ő Felsege a Király nevében! A kassai kir. törvényszék, mint fellebbviteli büntető bíróság a Décsmán György és társai ellen vallás elleni kihágás miatt a zsadányi kir. járásbíró előtt folyamatba tett és az 1900. B) 2794. sz. a. kelt ítélettel befejezett bűnügyet a vádlottaknak a bűnösség megállapítása miatt bejelentett fellebbezése folytán 1900. évi december hó 11-ik napján tartott nyilvános tárgyaláson... megvizsgálván s... vádlottak az 1891. évi XIII. t.-cz. 1. §- és illetve az 1868. évi LIII. t.-cz. 19. §-ának 2. bekezdésébe ütköző vallás elleni kihágás vádja alól fölmentetnek.

Indokok: Minthogy az 1868. évi 53. t.-cz. 19. §-a csak a vasárnapokra rendel általános munkaszünetet; ellenben Szent István király napján az 1891. évi 13. t.-cz. 1-ső §-a értelmében csak az ipari munkának kell szünetelnie; továbbá minthogy az utóbbi említett törvényszakasz Szent István napját nemzeti ünnepnek nyilvánítja ugyan, de sem ott, ahol ezt kinyilvánítja, sem a 7. §-ban, ahol az 1867. évi 53. t.-cz. 19. §-ának érvényben maradását kimondja, nem rendeli el, hogy ez utóbbi említett törvény ezen nemzeti ünnepre is kiterjesszessék; minthogy a btkv. 1-ső §-ának ama rendelkezését, hogy kihágást az a cselekmény képez, melyet a törvény vagy az ott megjelölt hatóságok kihágásnak nyilvánítanak, csak akként lehet értelmezni, hogy a kihágássá nyilvánítandónak világosan és kifejezetten kell az illető jogszabályban megjelölni; tehát annak, hogy e törvény valamely cselekményt kihágásnak kíván nyilvánítani, következtetések útján való megállapítása helyt nem foglalhat; de miután az 1891. évi 13. t.-cz. 1. §-a világosan azt rendeli, hogy Szent István király napján az ipari munkának kell szünetelnie, ebből pedig az következik, hogy törvényhozó akarata csakis az ipari munkának, nem pedig mint egyéb más munkának szünetelésére volt irányozva, mivel különben a szünetelést vagy általában minden munkára vagy pedig a taxative felsoroltakra rendelte volna el; különben is téves az a következtetés, hogy a vasárnapokra vonatkozó általános munkaszünet Szent István király napjának nemzeti ünnepé nyilvánítása által a többször említett vonatkozó törvény által erre a napra is kiterjesztett mezei munkának Szent István király napján való végzése sem az 1868. évi t.cz. 6. §-ában meghatározott cselekmény nem alkotja a tényálladékot. Ehez képest bár bizonyítva van, hogy a vádlottak az 1900. évi Szent István király napján mezei munkát végeztek, miután ez a nap nem vasárnapra esett, a vádlottakat a vád alól fel kellett menteni. **Vigil.**

Torda szerepe a reformációban.*

(Irta — és „az erdélyi ev. ref. egyházkerületi értekezlet“-nek Tordán 1903. július hó 1-én tartott diszülésén felolvasta — : **Jancsó Sándor**, nagyenyedi lelkész, okl. theol. tanár.)

Mélyen tisztelt közönség!

Ha a történelem Erdélyt „a vallásszabadság klasszikus földjének“ nevezi: az kis országreszünknek világraszóló, örök dicsősége marad; mert ez az elnevezés azt bizonyítja, hogy ezen a kis területen, — mely terjedelmét tekintve — összes őserdőkkel koszoruzott szép bérczeivel; ezüst szalagokkint kigyózó folyóktól szeldelt termékeny völgyeivel; dus kalászokat érlelő áldott földjével és titokzatos mélysegeikből csillogó kincseket feltáró gazdag hegyeivel — a roppant birodalmat felmutató földabroszon egy alig észrevehető részecskét képvisel —: olyan nép lakott elejétől fogva, mely történeti szerepének és magas elhivatásának fontosságát felfogta; — az örök fejlődésre, tökéletességre és szabadságra rendeltetett emberi szellemnek követelményeit megértette; s az Istennek „lélekben és igazságban való

* Értekezésem megírásánál forrásul szolgáltak a következő művek:

1. **Orbán Balázs:** „Torda város és környéke“ czimű műve.
2. **Szilágyi S.:** „Erdély története“ — I. köt.
3. **Szilágyi S.:** „Erdélyi országgyűlési emlékek“ I. és II. kötet.
4. **Zsilinszki M.:** „A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai.“ — I. kötet.
5. „1540–1848-iki erdélyi törvények gyűjteménye.“
6. **Kiss Áron:** „A XVI-ik században tartott magyar református zsinatok végzései.
7. **Kovács A.:** „Egyházjogtan.“ I. kötet.

imadására“ és a felebarátoknak testvéries szeretetére intő legnagyobb isteni parancsot átérzte, betöltötte.

Es, hogy ez a megtisztelő elnevezés kétségbevonhatatlanul méltó és igaz: azt bizonyítja ennek a földnek és népének nagy és dicsőséges történeti multja; s bizonyítja legközelebről és kézzelfoghatólag azon nemes városnak, — melyben ez alkalomra összegyülekezni szerencsések valánk — ugy a magyar nemzeti, — mint a vallásos és egyházi élet szabad vívmányainak terén és ügyében kifejtett fényes és tiszteletet érdemlő szerepe.

Ugy tetszik nekem, mintha valami gondviselés-szerű rejlenék abban az eseményben, hogy „erdélyi református egyházkerületi értekezletünk“ III-ik közgyűlését épen Torda városában tartja, mely a kebelében lefolyt országgyűlések és zsinatok bámulatosan szabad-szellemü határozatai által összes városaink között legnagyobb mértékben hozzájárult ahhoz, hogy Erdély a „vallásszabadság klaszikus földjének“ legyen nevezhető!...

Azt mondám: gondviselés-szerűen gyűltünk épen ide össze! Igen, tisztelt közönség, — mert mintha csodásan szállana meg mindnyájunkat ezen a nagy multtal bíró helyen, s nagy események emlékezte által megszentelt földön a lángoló hazafiságnak, a szabad-szellemnek, a vallásos türelemnek és a szabadelvűségnek mennyei szent-Lelke, mely jótékonyan akkor is itt lengedezett, mikor a civilizált vén Európának általános előhaladottságuk és miveltségük miatt, az emberi tökéletesedés folyton tartó harczaiban egyhangulag vezérszerepet vívóknak elismert más országaiban türelmetlenség, erőszak, vérontás és máglyák tüzének fojtó iüstje gátolta és akarta elnémitani az általános meggyőződésbeli szabadság és az egyéni lelkiismeret szabad megnyilvánulását; — ugy, hogy a keresztyén világ tekintete nem azokra, hanem ezen kis földrésze volt irányítva állandóan, évtizedeken át! — Óh, mintha álmodnám ezeket a szép és nagy idöket!... Mintha a dicső mult szép képeim merengő lelkem subjectiv gyönyör-értete volna csupán!...

A mai kor anyagiasság gondolkozása, ideálokkal — már lájdalom — nagy részben nem sokat törődő ember csak sejt, bámulja, — de nem érti és nem tudja magát beleképzelni azokba, mert büszkén hirdetett előrehaladottságában matematikai pontosság-gal s mikroszkopikus bonczolgatással akarja meghatározni még az Égnek s a léleknek rejtett titkait is; s oly kimért és logikai vaskövetkezetességgel akarja irányítani minden téren gondolatait, hogy szigorú tudományossággal kimivelt agyvelejenek s ezen közben legtöbbször hallgatásra kárhóztatott szívének, nincs egy sejtcskéje, nincs egyetlen rejtett kis kamrája, mely felfogni, megérteni képes volna azon általános fellendülési korszak és nagy idö korszellemének nagy és kiáltó *ellentéteit*, melyek a legmélyebb gyöngéd érzés és legnyersebb durvaság; — a legszilárdabb és legkizárólagosabb egyéni meggyőződés ereje s a legmesszibb menő türelmesség; a legmagasztosabb és a legsötétebb elmaradottság; az Istennek tetsző humanizmus legragyogóbb példái és a fegyverek nyers erejére támaszkodó zsarnoki erőszak bámulatos véglelei között váltakoztak és mégis az emberi szellemnek és lelkiismeretnek százados nyügeből való felszabadítására voltak elhivatva!...

És ez a hely, a melyen most állunk, a nemesen küzdőknek elsőrendü positiója vala!... — Mintha a Krisztus volna itt most is jelen — mint annyiszor az itt küzdő hivei között; — mintha szólana most is hozzánk — mint akkor amazokhoz —: „reátok ismeretek, hogy tanítványaim vagytok! — Küzdjétek bátran a mennyei igazságok, az általános emberi jogok, a világozság és a lelkiismeretbeli szabadság érdekében

és ne féljétek! — Ne félj kicsiny sereg, mert tetszett a ti Atyátoknak, hogy nektek adja az országot!“...

Ez a hely — mint a szabad-érzelmek és szabad-gondolkozásnak megszentelt helye — irányadó volt mindig az eszmékért folytatott bátor küzdelemben, s most sem azért jöttünk ide, kedves testvéreink, hogy titeket ezen kötelességek teljesítésére oktassunk és felrúzzunk, — most ébren vagytok ti — hanem azért, hogy rokonszenyünket hozzuk; hogy szeretetünket öregbitsük a ti szeretetekkel s osszuk szét mentől nagyobb körben mások boldogítására, mert a szeretet annál tartalmasabbá lesz, mentől több szívbe osztjuk szét annak boldogító erejét; — azért, hogy élő lelkesedésekből szép jövővel biztató hitet (reménységet) merítsünk magunknak s annak éltető sugarait elvive magunkkal, otthon szétosszuk mieink között!

* * *

Nagy jelentősége volt, mélyen tisztelt közönség, ennek a kis városnak országrészünk politikai és vallásos életében egyaránt! Ha e városnak legrégibb multjára tekintünk vissza s a sok részben homálylyal fedett multtól a legujabb idöig terjedő történetét kutatjuk; igyekszünk annak főbb vonásait magunk elé állítani; szemügyre vesszük sokrendbeli kiváltságait és speciális jogait: azonnal látni fogjuk, hogy fontos szerepe és jelentősége régi keletü. — Nem czéлом e városnak multját és külső történetét, a *dák*-korszakig visszavihető s annak homályában elvesző *alakulásától* fogva feltárni; — nem beszélek most az aijtoni „feketehegy“ tetején talált régi mértföldkö feljegyzése nyomán „*Dierná*“-nak, „*Salinae*“-nek, vagy helyesebben: „*Portaissá*“-nak nevezett fontos római telep szerepéről, mely északi Dáciának egyik főhelye volt, s melyet már *Septimius-Severus*, felmentve a *Napocá*-tól — a mostani Kolozsivártól — val függés alól, önállósított s előbb municipialis, majd colonialis joggal ruházott fel: hisz' azt behatóan megírta a történelem. Nem czéлом, hogy általános, vagy egyháztörténeti monografiát olvassak fel, mert annak se ideje, se helye nem volna egy a nagy közönség részvételével tartott gyűlés keretében; csak arra a szép szerepre és értékes szolgálatra akarok röviden rámutatni, melyet Torda városa betöltött és teljesített a multban a *kezdődő* reformációban és a jelenben a Krisztus anyaszentegyházának építésében és az általános vallás-erkölcsi élet fejlesztésének érdekében.

A külső történetre vonatkozólag tehát csak annyit említek meg, a mennyi elkerülhetlenül szükséges annak kimutatására, hogy Torda a régmultban is fontos szerepre hivatott; szabadságához, jogaihoz és kiváltságaihoz mindig törhetetlenül ragaszkodó város volt; s így önmagához és a mult megszentelt hagyományaihoz volt következetes akkor is, mikor a későbbi idökben lengette a szabad-eszmének zászlaját. A magyar nemzeti államalkotás idejében már szerepel. A magyar királyság első századaiban egyike a legtekintélyesebb és legmagyarabb városoknak. A 12-ik században *német* telepeseket is találunk ugyan népességében, de azok csupán a sóakna környékét lakják; a törzsökös, nemes polgárokkal szemben csak „*hospes*“-eknek neveztetnek; ügyeikben a királyi ügyész jár el, míg a magyar polgároknak saját bírái és esküdteik vannak s magához a királyhoz appellálnak

Torda már ettől az időtől kezdve, mint a nemzeti eszme képviselője, s mint tiszta magyar város szerepel, s míg a többi közép-erdélyi városok, mint: Kolozsivár, Enyed, Deés sat. még hosszú idön át megtartják német jellegüket, addig Torda német telepeseit vagy más vidékekre távolítja, vagy absorbálja. Erdélynek hosszú idön — majdnem az önálló nemzeti fejedelemség utolsó éveig — hadászati, kor-

mányzati és törvényhozási központjává lesz. Szabaddalmait és kiváltságait egymásután kapja: IV. Istvántól, IV. Bélától, IV. Lászlótól, ki ott 1287. június 8-án országgyűlést is tart és főképen III. Endrétől. Nagy viszontagságai is voltak! A dicsőséggel, vagy pusztulással járó országos események hullámai mindig érintik! — A mongol-csorda Tordát is feldulja, lakóit csak a tordai-hasadék menti meg; — Mihály vajda és Básta vad martalóczai az elszegényedésig és elnéptelenedésig elpusztítják; pár évvel később majdnem az egész város leég: de azért a pusztulást túl éli, hamvaiból újból épül s egy néhány kisebb falut magába olvasztva, határa 3 □ mértföld területre nő; 1619-ben pedig az elpusztult Uj-Tordát Bethlen Gábor saját vitéz testőreivel népesíti be.

Torda önállóságának és erejének alapját; szabadságának „magna chartá“-ját s jogainak „aranybulláját“ III. Endre királyunk 1291-ben kelt adománylevele képezi! Már IV. István és IV. Béla közgazgatási, önkormányzati joggal ruházza fel, mikor a vajdák és királyi tisztek beavatkozása alól kiveszi; de e város alapkiváltságait III. Endre adja, a midőn vásárjogot engedélyez; szabad sóvágási és elárusításjogot; terjedelmes kincstári birtokokat adományoz s igazságszolgáltatás tekintetében is önállósítja, a menyinyiben felebbeszi törvényeséke gyanánt a főudvarmester közvetítésével egyenesen a kir. kuriát jelöli meg. — Ez az adománylevél képezi Torda vagyonosodásának és szabadságának alapját. Ehez féltékenyen is ragaszkodik mindvégig. A többi uralkodó is sorban írja át és erősíti meg ezt, Róbert Károly 1315-ben; Nagy Lajos 1359- és 77-ben. A Hunyadiak a kiváltságokat öregbitik. II. Ulászló 1514-ben a parasztlázadásba sodrott s ezért törvényellenesen vajdai szék elé idézett városnak megbocsát, az idézést jögtalannak mondja. Zápolya, Izabella és János Zsigmond sokszor és huzamosan tartózkodnak Tordán, ott maguknak kir. kuriát és védkastélyt emelnek. János Zsigmond 1569. nov. 14-én „Torda város lakóit — a mostaniakat és a következőket — vitéz hiúságukért — erdélyi és magyarországi birtokai egész területén, minden országos és magán vámok alól kiveszi és mentesíti.“

(Folyt. köv.)

A káté.

— Tanulmány a theologia pastoralis köréből. —
Eugène Ménégóz után ifj. Bartók György.
(Folytatás és vége.)

IV.

A káté tanítása.

A káté tanítására nézve Luther Kiskátéja előszavában a következő utasítást adja.

»Mindenekelőtt vigyázzon a lelkész, hogy ne mondja különböző alakjaiban a dekalogust, a Miatyánkot, a symbolumot, sakramentumok szereztetési ígét, ellenkezéleg, tartsa meg évről-évre szigoruan ugyanazt a formát, a nélkül, hogy egy szótagot is változtatna rajta.«

»Másodszor, ha a gyermek jól megtanulta azokat, magyarázza meg nekik röviden, hogy meg is értsék. Szórol-szóra tanítsátok meg e magyarázatokat, változatlanul megtartván a formulákat, mint a catechismus nudus-ban vannak.«

Harmadszor, mikor a gyermekek a formulákat magyarázataikkal együtt tökéletesen tudják, mindinkább és inkább fejtsétek ki azokat, hogy a tanulók mindinkább és inkább hatoljanak be a tanítás értelmébe.«

E tanácsok oly férfiutól valók, ki a paedagogia mestere vala.

Helytelen azoknak nézete, a kik a memorisatio ellen küzdenek, azt vélvén, hogy csupán magyarázatok által is el lehet érni a céljt. E feltevés physiologiai és psychologiai tévedésen alapszik. — A gyer-

mek agya különösen receptív s emlékezőtehetségének szüksége nagyon bő táplálékra. — A dolgok értelmét csak lassan-lassan fogja fel, legtöbbször éppen az emlékezés alapján Ménégóz teljesen egyetért Bossuet-vel, ki azt mondja, hogy nem kell félni a gyermeket a maga idejében olyan dolgokra tanítani, a miket még nem ért meg, «Ha oly dolgokra akadtok, melyek felülmúlják a gyermek képességeit, ne engedjétek, hogy ne tanulja meg, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy ha mindent precizen megmagyaráztok nekik, lassan-lassan, azokon elmélkedve, megértik azoknak értelmét.» (Meaux-i káté) Annak igazolására, hogy az olyan vallásos oktatás, mely csak az értelemhez szól, nem elégséges, Ménégóz két esetet hoz fel, a mely vele történt meg.

Egy fiatal ember, művelt, 20 éves, idegen, Párisba ment a francia nyelv elsajátítása végett. Pénze elfogyván, Ménégóz-hoz ment, hogy segílyt kérjen tőle. Ménégóz kikérdezte őt vallása és származása felől és, hogy megbizonyosodjék szavai igazságáról, szokása szerint arra kérte, hogy mondja el neki a Miatyánkot. — Elkezdte mondani az idegen, de végül sok akadozás után abban hagyta. Eppen így a Hiszekegyet és a tízparancsot is. Es daczára annak, a fiatal ember vallásos oktatásban részesült és konfirmált, de kátét nem tanult, mivel a lelkész, ki oktatta, ellensége volt a memorisatiónak. És oktatásának eredménye lett egy csomó határozatlan eszme.

Ugyanebben az időben egy 70 éves beteghez hívták. Ez az ember Németországban született és csak catéchumenus koráig járt az iskolába és mint katona jött a császárság korában Franciaországba. Itt feleségül vett egy katolikus nőt és abban a faluban, hol felesége lakott, kapott munkát is. E faluban egy protestáns sem lakott s így gyermekei is mind katolikusok lettek. Ő maga nem foglalkozott a vallással; nem járt istentiszteletre sem és német nyelven nem beszélt senkivel, mivel e nyelvet nem értette senki. Öreg korában egyik gyermekével Párisba jött és mivel nagyon beteg volt, hívatta Ménégózt magához. Megvallotta Ménégóznak őszintén, hogy a vallásból nem tud semmit, csak a Miatyánkot és a Credot és el is mondta ezeket hiba nélkül. Egy néhány hozzá intézett kérdésből azonban megtudta Ménégóz, hogy gyermekkorában az egész kátét ismerte. Es mikor Ménégóz Luther kátéjából egy néhány magyarázatot mondott el neki, az öreg szívmélyéig megindult: »Ó, — szólott könyekbefuló hangon — ez az, a mit az iskolában tanultam; ó, ismételje, uram!« És a mit mondtam, szórol-szóra ismételte magában. Azután megkereste könyvei között a Luther kátéját s az énekes-könyvet. Mivel félig vak volt, fia, ki nem tudott németül, olvasta gépszerűen a szöveget. — A káté s az énekek hamar megújultak emlékezetében és az öreg örömmel ismételte az énekeket, a melyeket még gyermekkorában tanult meg. Azt mondhatni, hogy kátéjából imádkozva halt meg.

Igaz ugyan, hogy mindent tul lehet hajtani és az az oktatás, a mely csupán a memorizálóra támaszkodik, nem valami bölcs oktatás. De helyes módszer mellett a memorisatio rendkívül értékes.

A derekas catéchetikai oktatásra most annál nagyobb szükség van, mivel népiskoláink nagy részét az állam vette át s így a gyökeres vallási oktatás az iskolából száműzve van. A vallásos oktatásnak most az egyházban és a családban kell otthonratalálni. És e célból szükség van egy általánosan elfogadott, kitűnő kátéra.

Ez a káté kell, hogy az oktatás alapja legyen. Mintául pedig szolgálhat Luther és Kálvin Kiskátéja. Nem kell mást tenni, csupán ezeket a magyar természetnek megfelelően, népies, de mégis modern alakban átdolgozni akként, hogy a tudós is és a nép fia is így szólhassanak; imé! a mi csontunkból való csont és a mi vérünkéből való vér!«

A magyar-dellői templom építésének története.

A mi már ennek a felavatott templom létrejöttének történetét illeti: röviden, a következőkben vázolhatom.

Az 1880-ik évben itt e helyen, a már felavatott, e már felszentelt templomnak helyén még állott az egyszerű 200 éves, sövényből készült, kemény alapzattal ellátott kicsiny fatemplom, még ápolhatta, gyámolíthatta, élterhette ugyancsak itt, e felszentelt templom alá rendezett kriptában nyugvó egykori alkotójának — a nemeslelkű Jármí családnak — emlékét, még ölelhette, vigasztalhatta és bátoríthatta hű fiait és leányait az őik küzdelmeikben. — Igen, 1880-ik esztendőben ezeket még birta, még tehetette a jó öreg, miért 1881-ben meg is nyerte az elismerés koszoruját, midőn e helység buzgó hivei új kalapot (fedélzetet) vettek neki és fejére helyezték. Ah! De ezt már nem volt ideje elviselni egészben, nem! a 200-as ezt nem engedte meg; illetett lelkű proféták kezdtek már feltűnni s hangzott ajkaikról a kicsiny helység fiaihoz és leányaihoz eme proféczia: *Születni fog nektek a templomépítésnek eszméje s készüjetekek ennek elfogadására; a jövődölés be is teljesült, az eszme megszületett az 1885-ik esztendőben, s bár nem hiányzott a kellő ápolás és gondozás, de mint újszülött, mégis gyenge és tehetetlen vala; időre volt szüksége, hogy megerősödjön, jární, beszélni, munkálni megtanulhasson; napok, napok után lettek s a kis újszülött mind jobban jobban erősödött s nevedett ugyannyira, hogy egy éves korában 1886-ban a kis baba már kezdett gyügyögni és kezdte magát szeretettetni, míg végre a hivek 6 éves korában 1891-ben egészen magukénak vallották s jövetelének szíjját megértették. Látták, hogy Isten től küldetett; látták, hogy előle kitérni nem lehet; látták, hogy ezt már nemcsak ápolni, tartani kell, hanem fel is kell ruházni és üdvös céljára ki is bocsátani. Egymásnak adták a szót, egymást biztatták, egymást bátorították, egymást lelkesítették, míg végre a lelkesedés tüze lángra lobbant mindannyijokban s megindultak a hegyek, a fák, a vizek s mind e helyen telepedtek meg úgy, hogy 1832-nek tavaszi időszakában — daczára az akkor folyamatban lévő tagosítás tetemes költségeinek — csaknem minden anyag összehalmozva lett, megkoronázva egy 1000 forintos önkéntes rovatal-listával a hivek részéről, ámde mindezen áldozat még nem volt elég arra, hogy az eszme testet vehessen magára (az ige testé váljon) s így kénytelen volt amaz isteni küldött a templomépítésnek már megerősödött eszméje kimerült hiveit elhagyni, sikra szállani, felkeresni távoli testvéreit, rokonait, barátait, minden jó embereit és hívő lelkeket s kérni őket, nemes küldetésében jöjjenek az ő segedelmére; ezek mindannyian örömmel fogadták s nem késtek filléreikkel meghozni, a nemes cél érdekében nemeslelkű áldozataikat; tudván és érezvén, hogy a mi Istennek adatik, az visszafizetetlen nem marad s ne is maradjon.*

Mint ilyeneket meg kell emlitenem már csak néhai Radák Ádámot, ki e templom alatt nyugvó Jármí családdal rokonsági összeköttetésben állott és gróf Haller Györgyné sz. gróf Bethlen Ilona öméltóságát, t. Schifbeuner Mihály tutajkereskedő urat, kik nagylelkű adományakkal ugy a templom építését, mint a harangok és orgona beszerezhetését nagyban elősegítették; ki kell emelnem továbbá már csak néhai Léczfalvi Gyárfás Lajos és neje Réz Anna, néhai Molnár Zsigmond, néhai Kiss Zsigmond és élő neje Pető Anna nemeslelkű birtokos urakat és urnőket, kik adományaik mellett nem késtek folyton tanácsolni és bátorítani ezen egyházközségnek már csaknem teljesen kimerült fiait és leányait.

Ilyen módon vált lehetővé, hogy az építkezés az 1893-ik év márczius havában kezdett vehesse, mely esztendőnek november havában elhangzott az égi szózat: „Hirdetek nektek nagy örömet, mert született nektek a megtartó.“

Ime itt van már felavatva, megkoszoruzva az a megtartó, megtartója kicsinynek, nagynak, öregnek, ifjunak, szegénynek, gazdagnak, urnak és szolgának egyaránt, megtartója mindeneknek, kik az ő küszöbét buzgó és áhitatos lelkeikkel átlépik, megtartója mindaddig, míg kedvez Isten az ő életének; kedvezzen sokáig! Amen.

U. I. Felséges Istenünk! Jóságos Atyánk, a Te szent Fiadban az Ur Jézus Krisztusban! A Te segédlemmel építettük fel ezen templomot s várva vártuk azt a pillanatot, melyben azt Neked adhassuk, Neked szentelhessük. Istenünk, Felséges Atyánk! a Te jóságod elhozta azt is s immár Neked átadva, felszentelve van; átadtuk Neked oh Istenünk, mert egyedül Te vagy a ki azt megtarthatod a Te mindenható erőddel; egyedül Te vagy a ki azt igazán berendezheted Benned bizó és hívő fiaiddal és leányaidal; egyedül Te vagy a ki azt kiszépietheted és megkoszoruzhatod a Te éhező és szomjuzó gyermekeid kielégítésével, a Te gyászos gyermekeid megvigasztalásával és hulló könyeik fölszáritásával; Istenünk! jó Atyánk! itt állunk meg Előtted s leborulva esedezünk szent Felségednek, hogy ezekben tartsd meg immár a Te hajlékodat, tarts és áldj meg minnyájunkat a Te szent Fiad az Ur Jézus Krisztul által Amen.

Szabó Ferencz, ref. lelkipásztor.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A német protestantizmus legjelentékenyebb kérdése ez idő szerint a protest. egyházak szorosabb egyesülése. Nem hiányoznak ugyan ellenzéki hangok, melyek különös élességgel emelkednek egy eisenachi konferenciából kiküldött bizottság egy-egy lépése ellen; így a berlini ev. főegyháztanácsosnak a bizottság állandó elnökéül történt felkérése ellen. A tiltakozás lutheranus részről történt, s ha a „luth. egyház tisztaságának megőrzése“ alatt partikuláris érdekek és poroszellenes hangulat leplezgetését vélik is az egyesülés komoly pártolói, tagadhatatlan mégis, hogy a porosz egyházpolitikával, melyet Rómához érzett vonzalma s reakzionarius hajlama miatt sokan idegenkedéssel néznek, nehezen békülnének meg a tartományegházak. Hogy a porosz elnök felkérése Poroszország vezető szerepét óhajtana már előre jelezni, még csak találgatás; de a mennyire óv a gondolatól a *Wartburgstimmen*, éppen annyira megyőződése pl. a Christliche Welt körül csoportosuló tábornak, hogy Poroszország vezető szerepe nélkül az egész tépelődés haszontalan volna.

Az ellentéteknek pedig, melyek az unio kérdésében két táborra osztják a híveket, sokkal mélyebb alapját is bírják kimutatni a szabadelvűek, mint a pusztá poroszellenes hangulatot; az ellentétek ott gyökereznek az egyházi orthodoxia s az őszinte és szabadságban megizmosodott kritikai irány mélyebb, elvi eltéréseiben. Mennyire nyulnak ezek a gyökerek a gyülekezetek talajába is, mutatják Hein és Franke berlini és liegnitzi esetei, a legújabb példák arra, hogy az egyházi orthodoxia kedves eszköze ma is a kellemetlen emberek elhallgattatása által, hogy egy község szabad választó aktusát egyszerűen megsemmisíti. Pedig, mint a *Wartburgstimmen* hivatkozik reá, talán sohase volt a világtörténetben annyi férfi és nő komoly érdekből elfoglalva egyházi és vallásos kérdésekkel, a hivatalos egyházon kívül. Ezen az alapon ezért a W. nincs megelégedve az egyesülés munkálataival se, s egy körlevélben, három kérdés alakjában egy új konferencia összegyűlésének igyekeznek híveket toborozni. Ezeket kérdi: 1. Megfelel-e a tartományegházak egyesítése a protestantizmus vallásos világnézetének Rómával szemben s megfelel-e az egyházi erők központosítása a német nép vallásos kedélyállapotának? 2. Lehet-e komolyan venni Poroszország vezetését, míg a porosz állam kormánya

megtartja a jezsuita törvénnyel szemben elfoglalt álláspontját? 3. Vajjon ezeknél az állam-egyházi konferenciáknál nem szükségesebbek-e olyanok, melyeken a vallásos kultúra munkásai, minden táborból a régi hit s az új tudás egyesítését munkálnák az egész népet átható derült vallásosság elérésére? — Ezekből a kérdésekből eltitkolhatatlanul kitűnik az eisenachi bizottság céljával való ellenkezés, s ezzel együtt az egész egyesülés olyan gondolatának, a minőre az eddigi minden oldalú előkészítések juttatták, egyenes mellőzése; mert az az egyesülés, melyet a W. óhajt, nyilván ideális, de éppen nem az az egyesülés, mely a német protestantizmus minden erejét egy szerves organizmusba illesse, melynek egységes életető vallásos kulturális szelleme mellett egységesen szervezett egyházalkotmányi alapja is van. A W. lemond az utóbbiról, hogy lemondjon Poroszország vezetésének gondolatáról, s helyettesíti a szervezett alkotmányos többséget az egyháztársadalmi munkára való egyesülés egységével. Ez nem új gondolat, sőt izmos és tevékeny áramlatok már tekintélyes multra hivatkozhatnak, mely egész sor alkotást s új erők eredőjét és forrását mutatja a szemlélőnek; de az egyesülés munkáját ezek az egyháztársadalmi szervek csak előkészíteni óhajtják, nem könnyedén megoldani, s az előkészítő munkálatok komolyságától bizonyosan többet fog nyerni az ügy, mint azoktól a törekvésektől, melyek hirtelen új medret igyekeznének ásni a már erőteljes folyamnak.

Az egyháztársadalmi célú társaságok gyűléseinek gazdag programjából, ha a terjedelmes értekezéseket nem ismertetjük is, legalább néhány megvitatott kérdés címét idejegyezzük. A darmstadti ev. szociális kongresszuson *Harnack* megnyitó beszéde után *Herrmann* marburgi professzor értekezett Jézus erkölcsi gondolatáról, a jelen erkölcs-társadalmi mozgalmakhoz való viszonyában; *Wagner* berlini tanár az adózás erkölcsi és szociális mozzanatairól; *Kahl* szintén berlini tanár a német büntető-törvényről az evangéliumi szociális politika fényében tekintve; egy speciális konferencián *Herrmann* kisasszony a magasabb leányiskolák céljáról. *Gnadan*ban, az egyháztársadalmi kongresszuson *Jellinghaus* Isten teljes szeretetéről a Jézus Krisztusban; *Warnek* a pogány misszió tanulságáról a kereszténység három első századában; *Kähler* a theologia jelenlegi helyzetéről; *Lepsius* a ker. világnézet történeti alapjairól szóló értekezésekkel s a hozzájuk fűzött megbeszélésekkel járultak hozzá egy-egy nevezetes kérdés tisztázásához. Bizony, tágas mezőt felölelő munkásság, s minden irány képviselve, melynek csak jelszava a vallásos kultúra őszinte és szabad mélyítése, éppen úgy, mint a hogy a *Wartburgstimmen* óhajtja — egy sóvárgott kongresszustól.

Az orosz egyház és az egyesülés a többi ker. egyházakkal.

Ujabbban gyakran esett szó erről az egyesülésről, részint abban az alakban, melyben XIII. Leonak kedvencz gondolata volt, hogy az orthodoxok keleti egyházát visszaédesgesse a pápaság uralma alá, a miben azonban XIII. Leo törekvései éppen olyan sikertelenek maradtak, mint elődeié; részint őszinte és komoly egyesülési törekvések alakjában, kisebb egyházak nevezetesen az ó-katholikusok részéről, a mennyiben autonom természetűek s jogaik megmaradnának a keleti egyház felsőségének elismerése után. Ó-kath. részről különösen *Götz* professzor szószólója az egyesülésnek, ki *Sergij* püspöknek, a pétervári theol. akadémia igazgatójának kijelentéséhez csatlakozva, mely szerint azokkal a helytelen nézetekkel szemben, hogy a keleti egyház csak egy része az egyetemes egyháznak, az orthodox egyházat éppen az egyetemes egyháznak kell tekinteni, a mely számot is tart a szent, egyetemes és apostoli névre, — unszolja hiveit, hogy csak keressék és sürgessék a formális felvételést, mert ebben mint maga *Sergij* biztat, som a tanok (filioque, transsubstantiatio stb.), sem a gyakorlat speciálításai nincsenek veszélyeztetve, pusztán a keleti egyház egyetemes egyházul való elismeréséről lévén szó. — *Götz* professzort azonban hivei nem hajlandók követni Pétervár felé ilyen felfogással; egyrésztük örvend azon, hogy megszabadult Rómától s nem óhajtja absorbeáltatni magát másodsor; másik azt mutatja ki, hogy maga az orthodox egyház se tekinti magát az egyetemes egyháznak; ennél fogva csak egyesülésről lehet szó más autonom szász-egyházakkal, nem pedig leereszkedő felvételtől. Így a Pétervárról és Rotterdamból intézett hivatalos egyesítő munkálatok bizony lassan fog-

nak haladni, különösen ha hozzávesszük, hogy *Maltzew* prépost régóta folytatott kutatásokkal éppen az ó-katholikusokkal való egyesülés lehetetlenségét igyekszik bebizonyítani, a mire azt a választ kapta, hogy ha az ő szava bír valami súlylyal az orthodoxia előtt, szívesen lemondanak minden egyesülésről s inkább Rómának vetnék új-ból magukat.

De hogy mennyi reménységgel biztosíthatja az ó-katholikusokat is, de a többi ker. egyházakat is általában az egyesülés lehetősége, annak leghitelesebb kifejezője az orosz szent zsinat egy közelebbi (jun. 16/29. kelt irata, mely a patriarchatus emlékiratára adott válasznak tekintendő, s mely a kereszténység hét nagy ágához, a prot. és kath. egyházakhoz való viszonyt mutatja fel s ennek alapján az egyesülés lehetőségét fejtegeti. Az orosz egyház, az autokephal orthodox egyházakkal együtt imádkozik az anyaszentegyház egységeért s a kik visszatérnek ölébe, tágas szívvvel fogadja s megkereszteli. Minden lehető elkövet az egyesülés érdekében, — de legnagyobb fájdalomra „ez időtájt nem lehet arra gondolni, hogy nyugati testvéreikhez való viszonyát enyhítse“, sőt inkább a szeretetteljes közeledés helyett a kisértő és szüntelen való támadások elleni táborjárást kénytelen folytatni a kath. és prot. egyházak ellen.

A kath. egyház hódító törekvéseit jól ismeri az orth. egyház „azért a legbékésebb szavak s a célzatos szeretet és becsülésvilágítások se ejtik meg az igazi szándékra nézve.“ Minket legközelebbiről a prot.-musról kifejezett nézetek érdekelnek: „Még hozzáférhetlenebb, ha lehet, a prot.-mus. *Ez nem érti meg az egyházi életet* és külső megható alkotásokat kíván, főként társadalmi, szociális jellegűeket. Egyházunkat a szellemi tévelenség országának, áthatatlan sötétség és tévely birodalmának tartják, sőt bálványimádással se áttalanak vádozni. Ezért, s rosszal értelmezett buzgóságból a Jézus iránt nem kimélnék se anyagi, se szellemi erőt, hogy az orth. hit gyermekei közt terjeszszék prot. tévelygéseiket. Egy alkalmat se mulasztanak el, hogy aláássak az igazhitű hierarchia tekintélyét, s megrázzák a ker. hagyományok szentségébe vetet hitet. Vallási kizárólagosság, sőt fanatizmus, az orthodoxiát megvető dolyffel párosulva „ez jellemzi a prot.-must, azt lehet mondani, nagyobb mértékben, mint a katholicizmust“... Ugy találja, hogy része van ebben a német theológiának, mely a hagyományos előítéleteket még erősítette; s azért hivatásának ismeri a ker. igazságot az orthodoxia hamisítatlan tisztaságában megőrizni, türelmesen várva, még a „kulturbüszkeség és kölcsönös értetlenség köves talaján kinő a mag“... E kis jellemzése, eltekintve a szónoki hév túlzásaitól, azt hisszük némi büszkeséggel ráírhatjuk helyeslésünket: elég jól ismer arra nézve, hogy védekezék ellenünk, de kissé tán kevésre becsüli, mert rosszul ismeri a küzdelmet, mit a Tolsztojok lelkében felgyógyult világossággal kell majd megvívnia, talán nem is sejtve, hogy a protestantizmus — belülről is kezdet harczot.

Többecske dicséretet szerencsés kiérdemelni az anglikán egyház, mely a hagyomány tulajdonképpeni őreinek inkább a keleti egyházat hajlandó elismerni, mint Rómát. Egyesülésre azonban itt sincs ez idő szerint semmi remény, mert orthodoxia felé eddig csak egy töredék, a High church hajlik. Ezek szerint a türelmes orthodoxia várja, várja, hogy „a kulturbüszkeség“ sziklás talaján nőjön ki a vetés, az evangélium romlatlan tisztasága vetése s minthogy várni kell, vár nyugodtan — a régi naptár szerint, nehogy bár enyicske ujítással is rázkódást okozzon a „tiszteleire méltó és többször szentesített rendben.

Tankó Béla.

IRODALOM.

„Mustármag“ cím alatt új keresztyén női lap indul meg október 1-en Budapesten Vargha Gyuláné szerkesztésében, a ki eddig az Olajfának a Lorantffy Zsuzsánna egyesület lapjának volt a szerkesztője. Mind azt a gondot és szeretetet melyet a szerkesztő eddig az Olajfára fordított át akarja vinni a „Mustármag“-ra is. A lap egyedüli célja: közelebb vinni a lelkeket a Krisztushoz s a Krisztust az emberi lelkekhez. Ez az amire mindnyájuknak a legfőbb szükségünk van ebben a világban, melyben csak úgy tombol a bűn, a hitetlenség, a léha világiás szellem, s hol még a tisztább nemebb lelkeken is oly könnyen erőt vesz a közöny, hitük és

egyházuk iránt. Reámutatni a bajokra s egyuttal bátor határozottsággal vallást tenni a Krisztusról mind e bajok nagy orvosáról, állást foglalni Ő mellett, s Hozzá hivatni a lelkeket, hogy Ő nála gyógyulást találjanak, s az Ő nevében és erejében munkálkodni is kívánjanak, egyházuk, nemzetük, embertársaik javára, az a feladat, melyet a „Mustármag” szerkesztője maga elé tűzött. Ezt a célt fogja szolgálni az evangélium hirdetésével a keresztyén szeretetmunkáknak, különösen a női szeretetmunkáknak ismertetésével a hazánk mutatózó evangéliumi mozgalmak feltüntetésével. A lap 16 oldalnyi terjedelemben havonként fog megjelenni, s előfizetési ára *egy évre két korona*, mely összegért 10 számot kapnak az olvasók, mert a lap a nyári két hónap alatt szünetel, a szerkesztő egyuttal laptulajdonos is, *de a lap összes tiszta jövedelme belmissioi czélokra fog fordítatni*, különösen a Bethaniai egyesület által felölt munkáknak keresztyén szövetségek, diakonissza ugy, biblia terjesztés, evangéliumi lapok és iratok terjesztése előmozdítására. Az első évfolyam 1903 okt.-tól 1904 decz.-ig tart, s így kivételesen két kor. 60 fill. félévre (7 száma) 1 kor 30 fillér. A következő évfolyamok mindig januártól deczemberig fognak tartani. Előfizetéseket az első évfolyamra már a nyár folytán is elfogad. A „Mustármag” szerkesztősége Budapest Kálvin-tér 7 szám.

Értekezés a keresztség kiszolgáltatásáról. Nemcsak egyházjogászokat és kath. lelkészeket, hanem másvallású lelkészeket, polgári anyakönyvezetőket, sőt még a laikusokat is érdekelni fogja azon egyházi értekezés, amelyet Hanuy Ferencz dr., pécsi theol. tanár most adott ki e czímen „A keresztség kiszolgáltatása az egyházjog és a magyar közjog szempontjából.” (A gyermekek vallására vonatkozó magyar törvények teljes magyarázatával.) Az értekezés első sorban egyházjogászoknak és katolikus lelkészeknek szól, de a magyar közjognak vonatkozó szabálya ismertető és magyarázó részében (III. és IV. rész) hasznos szolgálatot tesz másoknak is. A 68 oldalra terjedő igen csinosan kiállított füzet megrendelhető szerzőnél Pécsen: ára 1 korona. Ezen értekezés egyébiránt első láncszeme egy értekezés és tanulmány-lánczolatnak, melyet „Egyházi és egyháztörténelmi értekezések” czímmel Hanuy Ferencz dr., 2—3 havonként közzétenni szándékozik az egyházjog és az egyháztörténelem köréből; az előbbiből a lekipásztori gyakorlatban fontos, de még nem eléggé megvilágított tételeket, az egyháztörténelemből pedig az apologetikus feldolgozásra alkalmasakat fogja feldolgozni. Legközelebbi füzet szeptember elején fog megjelenni e czímmel: „A vegyes házasságok a kánonjog és magyarországi részleges egyházjog szerint.” Irta: Hanuy Ferencz dr., (Fel fogja ölelni a vegyes házasságokra vonatkozó jogelméletet és gyakorlati eljárását.) Ára lesz: 2 korona. Szerzőnél kapható még f. é. július hóban megjelent könyve is: „Katholikus egyetem Pécsen.” Ára korona.

Lukácsy Imre: Deds Márk: Szent János evangéliomának magyarázata II. köt. Budapest. Hornyánszky Viktor. 1903. 8° 201 lap. Ára 4 korona. Összesen 26 magyarázat van benne. Hogy minő tartalma? ezt majd a részletes ismertetésnél mondja el a kritikus, most csak jelezzük a megjelenést s ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

Lencz Géza theol. magántanár, tiszta-roff lelkész: Sabatiér, mint a református és dygmátikus czim alatt egy nagy becsű értekezést irt a Prot. Szemlébe, a melyből most különlenyomatot bocsátott közre. A külön-lenyomat 24 fillérért kapható a szerzőnél és Kókai Lajosnál. Terjedelme 8° alakban 23 old. Méltó az elolvasásra és tanulmányozásra.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kérelem az előfizetőkhez. Tisztelettel kérjük az érdekelteket, hogy lapunkra vonatkozó reklamációkat jövőre egyenesen ily czímen tegyék meg: **„Ellenzék-nyomda” (Erdélyi Prot. Lap-ügy) Kolozsvár (Szentegyház-uteza 22. szám).** Távol létünkben is, de mindenkor ez a legczélszerűbb ut és mód, mert a lappéldányok raktára ott van.

A Kolozsvári ev. ref. kollegium kirándulása. A kassai Rákóczi-kiallításra utazó kolozsvári ev. ref. kollegium igen érdekes körutat tesz, mely élvezetes volta mellett fölötte tanulságosnak is ígérkezik. Az utirány a következő: Debreczen, Sárospatak, Széphalom, Regosec, Kassa, Poprádfelka, dobsinai jégbarlang, aggteleki csepkő-

barlang, Krasznahorka, az Andrassy-vár. A körut egy hétig tart, szeptember 13—19-ig; költség 53 korona, jelentkezési határidő szeptember 5-ike.

Örömmel vesszük a Debreczeni P. L. híret: Szele György meghívása. Örömmámorban uszott a debreczeni reformált gyülekezet augusztus hó 19-én. A Szele György lelkészül való meghívása kérdésében az egyházmegye küldöttei ezen a napon kérdezték meg a választók akarátát. A kellő formalitasok teljesítése után két szavazat-szedő küldöttség előtt lehetett szavazásra jelentkezni, s déli 12 és fél órakor már ki is hirdette a küldöttség elnöke, *Biber József*, hogy 3488 választó közül csak 215 találkoztott olyan, aki a meghívást nem kívánta. Elenyésző törpe kisebbség az óriási többséggel szemben. Leírhatatlan az a lelkesedés, az öröm, mely az eredmény kihirdetése után a nagy számban várakozó közönséget elfogta. Bár a meghívók pártja teljesen tisztában volt a győzelemmel, mégis meglepő volt az a csekély eredmény, melyet a nagy erőfeszítéssel, szervezett tényezőkkal erőlködő ellenpárt felmutathatott. Mi nekünk sokszoros okunk van e győzelemnek őszintén örvendezni. Mi Szele György kiváló rátermettségét jól ismerjük s tudjuk, hogy benne debreczeni gyülekezetünk ritka szorgalmú, nemes törekvésű, jeles képzettségű lelkészt, páratlan jó férfiut, barátot, s minta családapát nyert lelkészül. De a mi örvendezésünket sokszorososan emeli az, hogy ime gyülekezetünk tagjai immár csakugyan a magok lábán járnak, saját eszközökkel gondolkoznak s a sátán minden incselkedései sem vezetik őket félre. Abban a nagy numerusban, melyet a fentebb említettünk, hatalmas erő nyilatkozott meg: az egyetértés, az együttérzés ereje. Elismerés legyen érette mindenkinek. Szele Györgynek pedig, a mi legujabban megválasztott lelkipásztorunknak adjon a mindenek megtört Istén erőt, bátorságot, hogy az elhivatás uj mezején áldás fakadjon munkája nyomán.

Kirándulás Kassára. F. hó 26-án huszonhét tanulóból álló csoport indult utra, hogy a kassai Rákóczi-kiallítást megtekintse s lelke örökké tartó benyomásokat merítsen a feledhetetlen kurucz kor emlékeiből. A társaságot Fogarasi Béla, Fogarasi Albert, dr. Farnos Dezső, Székely Ödön, Halmágyi Antal, Báthory Gyula, dr. Szilády Zoltán tanárok vezetik. A második nap Debreczent, a harmadik nap Sárospatakat, Széphalmon a Kazinczy-emléket, Borsiban Rákóczy szülőházát tekintették meg. Mire lapunk megjelenik, a társaság már Kassára érkezett. Az utról részletes ismertetést fogunk közölni.

A magyar védő-egyesület akciója a magyar termelés terén. A magyar védő-egyesület szövetkezetet létesített, a melynek célja az, hogy olyan árukat is, a melyek külföldi szállításra alkalmasak, de eddig szervezetet nem találtak a kivitelre, külföldi forgalom tárgyává tegyék. Ilyen szállitmány az első waggonnal tegnap, Kossuth Lajos neve napján hagyta el a budapesti pályaudvart. A Magyar Védő-Egylet lelkes intézői jó jelnek tartják, hogy törekvésük első lépését Kossuth nevenapján teheték meg.

Két tartalmas és szép jövővel biztató — új könyvet kaptunk. Péntek Ferencztől a „Konfirmáció” és I. Szabó József debreczeni hittanártól „Egyháztörténet.” Alkalmilag mindkettőre rátérünk.

Értesítés. Tisztelettel értesitem lelkészársaimat, hogy népiskolai vallás-könyvecskéimet „Rövid egyháztörténet”-tel egészítettem ki és együttesen megrendelhetők a zágoni ref. lelkészi hivatalnál következő árak mellett: „Rövid egyháztört.” és függelékül „Ref. hitünk főbb pontjai” 40 fill; „Uj-szöv. Szent-tört.” 40 fill; „Ó-szöv. Szent-tört.” 40 fill; „Kis tanulók hit- és ért. tana” 25 fill; utóbbihoz „Vezérkönyv” 40 fill. 10 koronáig postadíj is fizetendő a megrendelő által. 10 koronán felüli megrendelés bérmentve teljesítettik. 20 koronán felüli megrendelésnél bérmentve küldés és 5 százalék engedmény. Kívánatra a könyvek *egy hónapi határidőre*, utólagos fizetés mellett is küldetnek. Zágon, 1903. augusztus 20-án. *Bodor János.*

Előfizetési felhívás. „Tanító és Tanítvány cím alatt ezelőtt 10 évvel egy könyvet adtam ki, mely az iskolai nevelés köréből 60 drb. képet, történetet tartalmazott. Mivel az első kiadás teljesen elfogyott, most, 10 év után, ismét kiadom szerény munkámat meg bővítve a második 10 év alatt gyűjtögetett iskolai történetekkel. A tanügy terén eltöltött 20 évi működésem, megfigyelésem eredménye lesz e könyv, tehát nem siettem vele. Munkámnak első kiadását a sajtó kedvezően fogadta; s az EMKE elnöksége hivatalos közlönyében irodalmi szakosztálya ajánlatára az EMKE intézményeinek és tagjainak figyelmébe ajánlotta. Ugyanezt tette az erdélyi ev. ref. egyház Igazgatótanácsa is saját iskoláinál. A kolozsvári állami tanító képző irtezet tanári kara által e növendékek részére kötelező és ajánlott olvasmányul lett felvéve. Ezek bátorítanak fel arra, hogy könyvemnek második kiadását sajtó alá rendezzem. Terjedelme a második tetemesen meg bővített kiadásnak 7—8 iv lesz, de ára ugyanaz marad, mint az első kiadásnak: 1 korona. A megrendeléseket, előfizetési pénzeket kérem *október 5-ig czímre* (Kolozsvárt Pap-utca, milleniumi iskola) küldeni, hogy a nyomtatandó példányok számát megállapíthassam. *Elek Gyula*, isk. igazgató.

HIVATALOS RÉSZ.

3574—1903.

PÁLYÁZAT RENDES TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollégium főgimnáziumánál üresedésben levő rendes vallásnári tanszék a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás után be fog tölteni.

Pályázhatnak az 1902. évi egyházkerületi közgyűlés 41. jkvi. sz. a megállapított képesítettséggel rendelkező ev. ref. lelkészek vagy lelkészjelöltek.

Évi javadalom: 2400 korona törzsfizetés, mely a szolgálati idősbőség rendjén fokozatosan 3200 koronáig emelkedhetik, öt izben 200 korona ötödéves szolgálati korpótlék és természetben való lakás, vagy a meddig lakás nem áll rendelkezése alatt, 500 kor. szálláspénz.

Kötelességei: a) a vallástan tanítása a főgimn. osztályokban, de e mellett más rokon tárgyak tanítására is kötelezhető mindaddig, míg heti óraszámra emelkedik.

b) A főgimn. ev. ref. vallásu tanulókkal a vasárnapi istentisztelet tartása.

c) A konfirmáló ifjúság és a legátusi minőségben kiküldendő ifjak előkészítése.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesítettséget, eddigi szolgálataikat, védkötelességüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt s az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgató-Tanácsához czimzett folyamodványukat a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollégium előjáróságához 1903. évi szept. hó 12-ig nyujtsák be.

A megválasztott tanár kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. t. czikk értelmében létesített nyugdíj-intézetnek s állását 1904. szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsától. Kolozsvárt, 1903. aug. hó 22-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

3579—1903. sz.

PÁLYÁZAT.

A marosvásárhelyi ev. ref. egyházközség polgári leány-iskolájánál megüresedett *mennyiség-termesztani* tanszékre pályázatot hirdetek.

Javadalma: 1200 korona fizetés havi előleges, 300 korona lakbér évnegyedes előleges részletekben, az egyház pénztárából.

Kötelessége: a mennyiség-termesztani szakcsoport-hoz tartozó tárgyaknak a tantervben megszabott óraszám keretein belül való tanítása.

Pályázhatnak az említett szakcsoportból, avagy a német-magyar szakból oklevéllel bíró ev. ref. vallásu nős tanítók.

Pályázók oklevéllel, kereszteleési, esketési és szolgál-

lati bizonyítvánnyal fölszerelt folyamodásaikat az ev. ref. püspöki hivatalhoz (Kolozsvár) czimezve f. év augusztus hó 31-ig nyujthatják be.

A ki az igazgatói téren működött s e téren gyakorlatát igazolja, előnyben részesül s igazgatói állásra választatik meg, mely esetben évi fizetése 1600 korona, természetbeni lakás, melynek értéke 800 korona, a befolyó tandíjak 5%-a a polgári iskolával kapcsolatos nőipariskola vezetéséért 200 korona, melynek fele egy óra díjazása. A négy osztályu elemi leányiskola igazgatása és kötelességei közé tartozik.

Kolozsvárt, 1903. augusztus hó.

Dr. Bartók György,
püspök.

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A máramarosszigeti államilag segélyezett ev. ref. főgimnáziumnál egy *mathesis-fizikai* tanszékre ezennel pályázat hirdettek. A tanszék betöltésének joga a nagyméltóságú m. kir. vallás- és közoktatási miniszter urat illeti.

A kinevezendő tanár köteles lesz az illető, esetleg más rokon tantárgyakat heti 20 órán tanítani, azonkívül az esetleges helyettesítéseket külön díjazásra való igény nélkül teljesíteni, végül tanszékét az Igazgató-Tanács által meghatározandó időben megtartandó székfoglaló értekezéssel elfoglalni.

A tanszék díjazása évi 2400 korona törzsfizetés, 400 korona lakáspénz és a megfelelő 200—200 koronás ötödéves korpótlék, minél a más állami vagy protest. tanintézetnél rendes tanári minőségben eltöltött idő is beszámítatik. A törzsfizetés fokozatos előléptetéssel 3200 koronáig emelkedhetik. Azon esetre, ha a fenti minimális fizetésnél magasabb díjazással bíró tanár választatnék meg, részére e magasabb fizetés a 3200 korona minimumig azonnal folyósítatik.

Pályázhatnak középiskolai tanári képesítéssel bíró ev. ref. vallásu egyének; ezek hiányában oklevéllel még nem bíró tanárhelyettes tanári minőségben egy évre 1600 korona javadalmazással alkalmaztatik. A megválasztandó tanár egy évig ideiglenes minőségben szolgál, mely után a véglegesítés az Igazgató-Tanács jogát képezi.

A pályázati kérvények anyakönyvi kivonattal, a képesítést, eddigi tanári, esetleg irodalmi működést, valamint a katonai szolgálat teljesítését igazoló okmányokkal s életrajzi adatokkal felszerelve, a nmlgu vallás- és közoktatásügyi Miniszter urhoz czimezve, folyó évi szept. hó 10-ig az ev. ref. Lyceum Igazgató-Tanácsához Máramarosszigetre küldendő.

A kinevezendő tanár az orsz. tanári nyugdíjintézetnek jogositott és kötelezett tagja lesz.

Máramarossziget, 1903. aug. 14-én.

Szikszy Zoltán,
esperes, lyc. h. gondnok.

PÁLYÁZAT

egy újabb amerikai magyar ref. lelkészi állásra.

Az Egyesült-Államokbeli ref. egyház belmissziói bizottsága titkárától Rev. Dr. T. J. Barkleytól nyert megbízás és felhatalmazás következtében pályázatot hirdetek a *toledo* ref. magyar ref. lelkészi állásra.

Toledo város Ohio államban fekszik, Cleveland és Chicago között.

Lelkészi jövedelem: 900 dollár készpénz fizetés és lakás; ezenkívül stóla (keresztelés 2 dollár; esketés 5 dollár; temetés 5 dollár) és a toledo anyaszentegyházhoz tartozó magyar telepeken istentiszteletek alkalmával befolyó perselypénz. Összes jövedelem 1400—1500 dollárra van értékelve.

Az elválasztott lelkész, ha nőtlen 100 dollár, ha pedig családos, úgy 150 dollár utazási költséget kap.

Az állás október hónapban okvetlenül elfoglalandó. Keresztlevél és szolgálati bizonyítványok másolatai e czimre küldendő: „Rev. Zoltán Kuthy 121 Seventh Str. New-York, U. S. America. Kelt New-York, aug. 4. 1903.

Kathy Zoltán,
new-yorki ref. lelkész.